

วารสารอักษร
วิจิตรวรรณสาร
 JOURNAL OF LANGUAGE AND CULTURE

ปีที่ 2 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม) 2561
 Vol.2 No.3 (September - December) 2018

ISSN 2630-0168

เครือข่ายนักวิชาการด้านภาษาและวัฒนธรรม

ปีที่ 2 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม) 2561

วิจิตรวรรณสาร

WIWITWANNASAN

Journal of Language and Culture

ISSN 2630-0168

ผู้เขียนประจำฉบับ

- สุมาลี พลขุนทรัพย์
- อรวรรณ ฤทธิศรีธร
- จิรัฐิพร ไทยงเหลื่อม
- พิมพ์จี บรรจงปรุ
- อารีย์ ศรีอำนาจ
- วิมาน วรรณคำ
- ณภัทร เชาว์นวม
- อุภาวัฒน์ นามศิริญ
- สุดารัตน์ มาศวรรณา
- สำราญ ชูระดา

วารสาร

ปีที่ 2 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม) 2561

เจ้าของ สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ที่ปรึกษากองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์พิเศษ จำนงค์ ทองประเสริฐ
รองศาสตราจารย์สงบ บุญคล้าย

ราชบัณฑิต
ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาตะวันออก

ผู้ทรงคุณวุฒิ

ศาสตราจารย์ ดร.อุดม วโรตม์สิกขิตตต์
ศาสตราจารย์ ดร.ดวงมน จิตรจำนงค์
ศาสตราจารย์ชวน เพชรแก้ว
รองศาสตราจารย์ ดร.ณัฐพร พานโพธิ์ทอง
รองศาสตราจารย์สงบ บุญคล้าย
รองศาสตราจารย์ ดร.ศานติ ภักดีคำ
รองศาสตราจารย์ ดร.วิไลศักดิ์ กิ่งคำ
รองศาสตราจารย์ ดร.สิริวรรณ นันทจันทุล
รองศาสตราจารย์ ดร.วิไลวรรณ ขนิษฐานันท์
รองศาสตราจารย์ ดร.ชลอ รอดลอย
รองศาสตราจารย์สุนีย์ เลี้ยวเพ็ญวงษ์
รองศาสตราจารย์กฤษฎา ศรีธรรมมา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริพร ภักดีมาสุข
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อารีญา หุดินทะ
อาจารย์สกุล บุญยทัต

ราชบัณฑิต
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
วิทยาเขตปัตตานี
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาตะวันออก
ภาควิชาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศิลปากร
มหาวิทยาลัยศิลปากร

วิจิตรวรรณสาร

ปีที่ 2 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม) 2561

นางชัมัยกร บางคมบาง
Dr.Nguyen Thi Thuy Chau
Dr. Chom Sonnang

ศิลปินแห่งชาติ
Vietnam National University
Researcher to Royal
Academy of Cambodia

กองบรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร.สมเกียรติ รัชช์มณี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประกิจ จันทะเคียน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เชษฐา จักรไชย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กอบกาญจน์ วิเศษรัมย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุชาดา เจียพงษ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรวรรณ ศรียามัย
ดร.สรพันธ์ นันตะภูมิ

ดร.รัชดา ลากใหญ่
ดร.วิชุดา พรายยงค์
ดร.จิรฉัตร ไทยงูเหลือม

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญยแสนอ ตรีวิเศษ

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
มหาวิทยาลัยพะเยา
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี
ราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์
มหาวิทยาลัยรังสิต
มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

วารสาร

ปีที่ 2 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม) 2561

ผู้ช่วยบรรณาธิการฝ่ายภาษาต่างประเทศ

ดร.สมศักดิ์ พันธุ์ศิริ

อาจารย์บำรุง กันรัมย์

ดร.พิสุทธ์พงศ์ เอ็นดู

สุรินทร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี

ราชมงคลอีสาน วิทยาเขต

เลขานุการ

อาจารย์ยุพาวดี อางหาญ

อาจารย์พิมพ์ผกา ยอดนารี

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

พิสูจน์อักษร

อาจารย์สันติภาพ ชรัมย์

อาจารย์อุภาวณณ์ นามศิริ

อาจารย์ณภัทร เขาวินวม

อาจารย์พิพัฒน์ ประเสริฐสังข์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ประสิทธิภาพเว็บไซต์

อาจารย์สินทรัพย์ ยืนยาว

อาจารย์ชลาวีล วรรณทอง

นายมานะ สลอบพล

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

วิจิตรวรรณสาร

ปีที่ 2 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม) 2561

สำนักงานศิลปวัฒนธรรมและโบราณคดี

ศิลปกรรม – รูปเล่ม – ภาพประกอบ

อาจารย์ปาลิตา ผลประดับเพชร

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ประชาสัมพันธ์

อาจารย์อุภาวรรณ นามศิริ

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

www.wiwitjournal.com

วិวิวรรณสาร

ปีที่ 2 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม) 2561

ที่ทำการสำนักงานวารสารวิวิวรรณสาร

439 สาขาวิชาภาษาไทย อาคาร 1 ชั้น 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ถนนจิระ
ตำบลในเมือง อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ 31000

โทรศัพท์: 084-518-6262

e-mail address : wiwitjournal@gmail.com

สมัครสมาชิกและสงบทความได้ที่เว็บไซต์ <http://www.wiwitwannasan.com>

วิจิตรวรรณสาร

ปีที่ 2 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม) 2561

วิจิตรวรรณสาร เป็นวารสารวิชาการด้านภาษาและวัฒนธรรมของสาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ และเครือข่ายนักวิชาการด้านภาษาและวัฒนธรรม มีกำหนดออกปีละ 3 ฉบับ เดือนมกราคม-เมษายน เดือนพฤษภาคม-สิงหาคม และเดือนกันยายน-ธันวาคม มีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่ผลงานในรูปแบบบทความวิจัย บทความวิทยานิพนธ์ บทความวิชาการ บทความวิจารณ์หนังสือ และบทความทั่วไปที่เป็นองค์ความรู้เกี่ยวกับภาษา วรรณกรรม วรรณคดี คติชน การสอนภาษา วัฒนธรรม และการสื่อสาร บทความที่เผยแพร่ลงในวารสารต้องเป็นบทความที่ไม่เคยพิมพ์เผยแพร่ในวารสารอื่นใดมาก่อน และไม่อยู่ในระหว่างการพิจารณาพิมพ์เผยแพร่ในวารสารใด ๆ บทความทุกเรื่องในวารสารนี้ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิในศาสตร์ที่เกี่ยวข้องจำนวนสามคน และอาจได้รับการปรับปรุงแก้ไขตามที่กองบรรณาธิการและผู้ทรงคุณวุฒิเห็นสมควร ทั้งนี้ ข้อคิดเห็นใด ๆ ในบทความถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความเองทั้งสิ้น

วารสาร

ปีที่ 2 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม) 2561

ศูนย์วิจัยภาษาและวัฒนธรรม

วิจิตรวรรณสาร

ปีที่ 2 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม) 2561

บทบรรณาธิการ

วิจิตรวรรณสาร	ปณิธานงานหนังสือ
พื้นที่ฝึกฝีมือ	เกียรติศักดิ์นักวิชาการ
เป้าหมายแห่งวิวิธ	นัยวินิจการคิดอ่าน
ปัญญาย่อมฉายฉาน	จากผลึกสู่ผลึกชีวิต
เครือข่ายนักภาษา	พลังศรัทธาสัจจريت
คุณธรรมแห่งน้ำมิตร	นวัตรวจิงดงาม
ก้าวไปในฝันปอง	ปีที่สองวัยยาม
หวั่นไหวไล่กวอดตาม	ชมให้แพ้ย่อมจ้านน
แต่คนมันในทาง	ย่อมรางซางทุกแห่งหน
ข้ามผ่านทุกกาลกล	ท่ามทีบเทาที่เซาซบ
หวังเป็นเช่นหนังสือ	น่าจับถือชวนคิดขบ
ภาษาวัฒนธรรมครบ	บรรณพิภพต้องจารึก

บุญยศเสนอ ตริวิเศษ

สารบัญ

วิจิตรวรรณสาร

ปีที่ 2 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม) 2561

กลวิธีการรักษาหน้าในการตอบคำถามของบุคคลในวงการบันเทิงไทย
จากรายการสามแซบ

13

*Face-Saving Strategies in Answering Questions of Thai Celebrities
from 3 Zaap's Television Program*

สุมาลี พลขุนทรัพย์

Sumalee Phonkhunsap

หิมพานต์เสนาหา: ความเป็นอื่น ชนบท และความเป็นหญิง
ในนวนิยายเรื่อง มาแต่หิมพานต์

33

*Himmaphan of love: The Otherness, Rural, and Femininity in
Novel Mataehimmaphan*

อรวรรณ ฤทธิศรีธร

Orawan Rithisrithorn

วัฒนธรรมและการใช้ภาษาเกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชันในบริบทสังคม
ที่ปรากฏในวรรณกรรมไทยและการใช้จริงในปัจจุบันของ
ภาคประชาสังคมจังหวัดนครราชสีมา

53

*Culture and Usage of Language Regarding Corruption in Social Contexts
that arise in Thai Literature and in the Modern Civil Society of
Nakhonratchasima Province.*

จิรัฐิพร ไทยงูเหลือม / พิมพ์พจี บรรจงปรุ / อารีย์ ศรีอำนวย / วิมาน วรรณคำ

*Jirathiporn Thainguluam / Pimpajee Bunjongparu / Aree Sri-amnuay /
Wimam Wannakham*

ผลสัมฤทธิ์ของทักษะการอ่านในนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 6:
กรณีศึกษาจากโรงเรียนบ้านดอนใหญ่ และโรงเรียนอนุบาลลำปลายมาศ
จังหวัดบุรีรัมย์

71

*An Achievement in Reading Skill of Grade 6 Students in The Primacy
School Level: A Case Study of Ban Don Yai School and
Anuban Lamplaimat School, Buriram Province*

ณภัทร เซาว์นวม / อุภาววัฒน์ นามหิรัญ

Napat Chawnuam / Uphawan Namhiran

การสื่อความหมายคนพิการในนิทานของกลุ่มชาติพันธุ์ไท

85

The interpretation of Disable People in Tai ethnic folk tale

สุดารัตน์ มาศวรรณ

Sudaratana Maswanna

บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review)

101

อีสานร่วมสมัย การวิเคราะห์ชนบทในตัวบทและบริบท

A contemporary Isan: an analysis of countryside in text and context

สำราญ ธุระตา

Samran Dhurata

กลยุทธ์การรักษาหน้าในการตอบคำถามของบุคคลในวงการบันเทิงไทย
จากรายการสามแซบ

Face-Saving Strategies in Answering Questions of Thai Celebrities
from 3 Zaap's Television Program

สุมาลี พลขุนทรัพย์¹/ Sumalee Phonkhunsap¹

¹Thai Language Program, Faculty of Humanities and Social Sciences
Rajabhat Maha Sarakham University
Maha Sarakham 44000, Thailand

Email: kookkik_kb@hotmail.com

Abstract

The research aimed to investigate the “3 Zaap” which was the television program broadcasted on channel 3 every Sunday. The data was collected from 52 episodes of “3Zaap” television program that were broadcasted from July 2017 to July 2018. The study result showed that there were 11 Face-Saving Strategies in Answering Questions of Thai Celebrities from 3 Zaap” television programs follows: denying the assumptions, accepting the assumptions, answering vaguely, hedging, refusing to give answer, laugh, pleasantry, questioning the interview by means of rhetorical questions, avoid the answering, referring to other and self-abasement. This study revealed that image was the most important to Thai celebrities. They use dapolite language to answer questions to avoid a face-threatening act to themselves or others because their expression affected the popularity of people.

Keywords: Face-Saving Strategies, Interview, Variety Program

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการรักษาหน้าในการตอบคำถามจากรายการสามแซบ ซึ่งออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 ทุกวันอาทิตย์ เวลา 13.15 น. ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม 2560 - เดือนกรกฎาคม 2561 รวมที่ออกอากาศทั้งหมด จำนวน 52 เทป ผลการศึกษาพบว่า มีการใช้พฤติกรรมการรักษาหน้าในการตอบคำถามของบุคคลในวงการบันเทิงไทยจากรายการสามแซบจำนวน 11 กลวิธี ได้แก่ 1. การปฏิเสธสมมติฐาน 2. การยอมรับสมมติฐาน 3. การพูดคลุมเครือ 4. การกลบเกลื่อน 5. การไม่ตอบคำถาม 6. การหัวเราะ 7. การพูดตลก 8. การถามคำถามกลับ 9. การเลี่ยงตอบคำถาม 10. การกล่าวอ้างถึงบุคคลอื่น 11. การถ่อมตนเอง การศึกษานี้แสดงให้เห็นว่าภาพลักษณ์เป็นสิ่งที่บุคคลในวงการบันเทิงไทยส่วนใหญ่ให้ความสำคัญจึงมีการใช้กลวิธีภาษาสุภาพในการตอบคำถามเพื่อไม่ให้ถ้อยคำที่เลือกใช้คุกคามหน้า ของตนเองหรือของผู้อื่นซึ่งมีผลต่อความนิยมของประชาชน

คำสำคัญ : พฤติกรรมการรักษาหน้า, การตอบคำถาม, รายการปิกนกะบันเทิง

บทนำ

รายการสามแซบผลิตโดย บริษัท โพลีพลัส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด ออกอากาศทุกวันอาทิตย์ เวลา 13.15 น. ทางสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 ออกอากาศครั้งแรกเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2557 ดำเนินรายการโดย อารยา เอ ฮาร์เก็ต, พัชรี เบญจมาศ และ อรณา กฤษณีรายการสามแซบเป็นรายการปิกนกะบันเทิงประเภทสัมภาษณ์รายการหนึ่งที่ได้รับค่านิยมจากผู้ชมรายการจำนวนมาก โดยมียอดการชมย้อนหลังทางเว็บไซต์ <https://www.youtube.com> จำนวน 100,000 ครั้ง ขึ้นไปทุกเทปที่ออกอากาศ การสัมภาษณ์แขกรับเชิญมีการใช้คำถามที่เรียกความสนใจจากผู้ชมให้ติดตามรายการ โดยเฉพาะเรื่องส่วนตัวของศิลปินดาราทที่อยู่ในกระแสหรือกำลังได้รับความนิยมจากประชาชนในขณะนั้น

การสัมภาษณ์เป็นการสนทนาโต้ตอบกันอย่างมีจุดมุ่งหมาย เกิดขึ้นเนื่องจากความต้องการหาข้อมูล ให้ข้อมูล ทำความรู้จักซึ่งกันและกัน นอกจากนั้นยังเป็นการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีแก่บุคคล อย่างไรก็ตามการสัมภาษณ์เป็นรูปแบบการสื่อสารที่มีเงื่อนไขซึ่งสิ่งที่เอื้ออำนวยในการสัมภาษณ์ประสบผลสำเร็จคือสัมพันธภาพระหว่างผู้สัมภาษณ์และ

ผู้ให้สัมภาษณ์ การสัมภาษณ์ทางสื่อมวลชนเป็นการนำเสนอข้อมูลให้ประชาชนรับทราบผ่านช่องทางที่หลากหลาย ได้แก่ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อวิทยุโทรทัศน์ สื่อวิทยุกระจายเสียง และสื่ออินเทอร์เน็ต การสัมภาษณ์ทางวิทยุโทรทัศน์เป็นสื่ออิเล็กทรอนิกส์ประเภทหนึ่งที่เคยแพร่สู่สาธารณชนจำนวนมาก Witthayarat (2002) กล่าวถึงการสัมภาษณ์ว่าเป็นหัวใจในการสื่อข่าวของสื่อมวลชนทุกแขนง การสัมภาษณ์เป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ เพราะวิธีการสัมภาษณ์ที่ดีและได้ผลนั้น มิใช่เป็นเพียงการป้อนคำถามและจำคำตอบเท่านั้น ผู้สัมภาษณ์ต้องรู้จักใช้จิตวิทยาสังคมในการสัมภาษณ์ ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และจะถูกถ่ายทอดไปยังผู้ชมผู้อ่าน ข้อมูลจึงไม่ควรถูกบิดเบือนจากทั้งสองฝ่าย

ความมีชื่อเสียงเป็นปัจจัยหนึ่งสร้างให้เกิดคุณค่าความน่าสนใจของข่าว การสัมภาษณ์ของกลุ่มคนเหล่านี้ก็เช่นเดียวกัน ผู้ชมจำนวนมากเลือกที่จะติดตามชมรายการที่มีดารามาสัมภาษณ์ซึ่งเป็นช่องทางที่จะทำให้ทราบข้อมูลด้านความรู้สึก ทัศนคติ มุมมอง ตลอดจนสิ่งต่าง ๆ ที่ผู้อ่านใคร่รู้ ทั้งนี้ดารา นักร้อง นักแสดง เป็นผู้มีชื่อเสียงและมักถูกสื่อมวลชนตั้งคำถามในประเด็นที่ประชาชนสนใจเพื่อนำไปสู่การติดตามรับชมผ่านสื่อสารมวลชนประเภทต่าง ๆ ที่เพิ่มขึ้นตามไปด้วย และการที่มีผู้ชมจำนวนมากก็มีผลเกี่ยวข้องกับความเติบโตของธุรกิจโดยกลุ่มคนในวงการบันเทิงถือเป็นกลุ่มที่มีอิทธิพลต่อบุคคลอื่นอย่างมากและได้รับความนิยมเป็นอันดับต้น ๆ Thanchit (2009 : 40) กล่าวว่า ดารา นักแสดงนั้นถูกจัดเป็นบุคคลสาธารณะ เพราะมีบทบาทที่มีความสัมพันธ์กับสาธารณชน ทั้งในด้านหน้าที่และเรื่องของผลประโยชน์ในอาชีพการงาน และบุคคลเหล่านี้ยังอยู่ในสายตาของสังคม ผู้ที่มีความต้องการจะรู้เรื่องราวต่าง ๆ ของดารานักแสดง และการตกเป็นข่าวของดารานักแสดงนั้นก็ยังสามารถส่งผลกระทบต่อในด้านต่าง ๆ ทั้งในตัวดารานักแสดงผู้นั้นเอง และผลที่เกิดกับสังคมตั้งนั้นวงการสื่อสารมวลชนจึงนำเสนอความเคลื่อนไหวของกลุ่มคนเหล่านี้อยู่ตลอดเวลา

งานศึกษาเกี่ยวกับกลวิธีการรักษาหน้ามีหลายเรื่องซึ่งผู้วิจัยนำมาใช้เป็นแนวทางในการศึกษากลวิธีการทางภาษาที่ดารานักแสดงใช้ในการสัมภาษณ์ในรายการสามแซบ เช่น Ongwutthiwat (2010) ศึกษากลวิธีทางภาษาที่ใช้ในการตอบคำถามของดารานักแสดงไทยในบริบทการให้สัมภาษณ์สื่อมวลชน โดยมีคำถามการวิจัยว่าดารานักแสดงไทยเลือกใช้กลวิธีทางภาษาใดบ้างในการตอบคำถามเมื่อให้สัมภาษณ์สื่อมวลชน และกลวิธีทางภาษาที่ใช้ในการตอบคำถามเหล่านั้นมีวัตถุประสงค์อย่างไรในการสื่อสาร ผลการศึกษาพบว่ากลวิธีที่ดารานักแสดงไทยเลือกใช้ในการให้สัมภาษณ์สื่อมวลชนมีทั้งหมด 17 กลวิธี โดย

เลือกใช้กลวิธีทางภาษานั้นเพื่อวัตถุประสงค์ต่าง ๆ เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้

1. กลวิธีทางภาษาที่ใช้เพื่อรักษาหน้าของตนเอง
2. กลวิธีทางภาษาที่ใช้เพื่อนำน้ำให้ผู้ฟังเชื่อหรือคล้อยตาม
3. กลวิธีทางภาษาที่ใช้เพื่อนำเสนอตนเอง
4. กลวิธีทางภาษาที่ใช้เพื่อทำให้ผู้ฟังเห็นภาพอย่างเป็นรูปธรรม
5. กลวิธีทางภาษาที่ใช้เพื่อทำให้ผู้ฟังเข้าใจสารได้ทันที
6. กลวิธีทางภาษาที่ใช้เพื่อลดความตึงเครียดในการให้สัมภาษณ์ ผลการศึกษาดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า หน้าหรือภาพลักษณ์เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งต่ออาชีพตารา นักแสดง

Sinarawat (2011) วิจัยเรื่อง ลักษณะภาษาของนักร้องนักแสดงไทยในสื่อโทรทัศน์ และทัศนคติต่อภาษาที่ใช้ โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1. เพื่อวิเคราะห์ลักษณะภาษาของกลุ่มตัวอย่างนักร้องนักแสดงในสื่อโทรทัศน์ 2. เพื่อศึกษาทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อลักษณะการใช้ภาษาของนักร้องนักแสดง 3. เพื่อศึกษาว่าปัจจัยด้านเพศ อายุ และระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามมีผลต่อการประเมินลักษณะการใช้ภาษาของนักร้องนักแสดงหรือไม่ ผลการศึกษาด้านลักษณะภาษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างนักร้องนักแสดงใช้ถ้อยคำแสดงการพูดอ้อมค้อมมากที่สุดเมื่อเทียบกับลักษณะภาษาประเภทอื่น โดยใช้เพื่อพูดในเชิงประมาทกะเกณฑ์มากที่สุด ส่วนการใช้คำภาษาต่างประเทศซึ่งได้แก่ คำภาษาอังกฤษ พบว่าส่วนใหญ่เป็นคำประเภททับศัพท์และเป็นคำศัพท์ทั่วไป ในการใช้สแลง พบว่ากลุ่มตัวอย่างใช้สแลงไม่เท่าเทียมกว่าสแลงแท้ และกลุ่มตัวอย่างใช้คำอุทานเพื่อแสดงความประหลาดใจมากที่สุด งานวิจัยดังกล่าวนอกจากจะนำเสนอลักษณะภาษาของนักร้องนักแสดงไทยในสื่อโทรทัศน์และทัศนคติต่อภาษาที่ใช้ แล้วยังศึกษาทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อลักษณะการใช้ภาษาของนักร้องนักแสดง รวมถึงศึกษาว่าปัจจัยด้านเพศ อายุ และระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามมีผลต่อการประเมินลักษณะการใช้ภาษาของนักร้องนักแสดงหรือไม่ ซึ่งจะช่วยให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการวิเคราะห์มากขึ้น

Ngamyinyuat (2014) ศึกษาพฤติกรรมการรักษาหน้าในการตอบคำถามจากรายการวู้ดดีเกิดมาคุย ผลการศึกษาพบพฤติกรรมการรักษาหน้าในการตอบคำถาม 15 กลวิธี ได้แก่

1. กลวิธีการปฏิเสธสมมติฐาน
2. กลวิธีการยอมรับสมมติฐาน
3. กลวิธีการพูดคลุมเครือ
4. กลวิธีการกลบเกลื่อน
5. กลวิธีการถามคำถามกลับ
6. กลวิธีการเลี่ยงตอบคำถาม
7. กลวิธีการกล่าวอ้างถึงบุคคลอื่น
8. กลวิธีการไม่ตอบคำถาม
9. กลวิธีการหัวเราะ
10. กลวิธีการถ่อมตนเอง
11. กลวิธีการพูดตลก
12. กลวิธีการใช้อุปลักษณ์
13. กลวิธีการต่อว่ากลับ
14. กลวิธีการตอบรับคำชม
15. กลวิธีการประชดประชันงานวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นถึง

กลวิธีการรักษาหน้าในการตอบคำถามจากรายการโทรทัศน์หลากหลายกลวิธีซึ่งแสดงถึงความสำคัญของการรักษาภาพลักษณ์ของผู้มีชื่อเสียง

บริบทการให้สัมภาษณ์ดารานักแสดงนักร้องจำเป็นอย่างไรที่จะต้องใช้ภาษาในการตอบคำถามอย่างระมัดระวังเพื่อไม่ให้คำตอบกระทบหรือส่งผลต่อภาพลักษณ์ซึ่งมีผลต่อความนิยมของประชาชน รายการสามแซบเป็นรายการสัมภาษณ์ของดารานักร้อง นักแสดงที่กำลังมีผลงานละครหรือผลงานเพลงในช่วงเวลานั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักแสดงสังกัดสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 การสัมภาษณ์จึงเน้นการเผยแพร่เรื่องราวความเคลื่อนไหวในวงการบันเทิง โดยเลือกตัวแทนดารานักร้องที่อยู่ในกระแสหรือเป็นที่นิยมเป็นผู้ให้สัมภาษณ์

การตอบคำถามของดารานักแสดงผ่านรายการโทรทัศน์สามแซบเป็นการนำเสนอตนเองของผู้ให้สัมภาษณ์ซึ่งเปิดเผยข้อมูลหลากหลายด้านทั้งด้านที่ดีและด้านที่ไม่ดีผ่านหน้าจอโทรทัศน์ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาวิธีการตอบคำถามเพื่อรักษาหน้าของดาราจากรายการสามแซบ ซึ่งมีผลต่อความชื่นชอบของผู้ชมรายการ เนื่องจากการสัมภาษณ์ทำให้เห็นถึงทัศนคติ การแสดงออกของดารานักแสดงซึ่งเป็นที่สนใจของประชาชน ตลอดจนสามารถทำให้เกิดกระแสด้านบวกหรือด้านลบต่อตัวผู้ให้สัมภาษณ์ การวิจัยดังกล่าวทำให้ทราบกลวิธีการตอบคำถามเพื่อรักษาหน้าของบุคคลในวงการบันเทิงไทยจากรายการสามแซบ และยังเป็นแนวทางในการวิจัยวิธีการตอบคำถามของดารานักร้องผู้มีชื่อเสียงในสื่อมวลชนแขนงอื่น ๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์กลวิธีการตอบคำถามเพื่อรักษาหน้าในรายการสามแซบ

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ศึกษาเฉพาะการสัมภาษณ์แขกรับเชิญในรายการสามแซบ ซึ่งออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 ทุกวันอาทิตย์ เวลา 13.15 น. ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม 2560 - เดือนกรกฎาคม 2561 รวมที่ออกอากาศทั้งหมด 52 เทป

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. กลวิธีการรักษาหน้าหมายถึง กลวิธีการใช้ภาษาสุภาพในการสื่อสารหรือการตอบคำถามของผู้ให้สัมภาษณ์ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อรักษาภาพลักษณ์ของตนเอง
2. บุคคลในวงการบันเทิงไทยหมายถึง ดารา นักร้อง นักแสดงในวงการบันเทิงประเทศไทย

แนวคิด ทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย

แนวคิดเรื่องความสุภาพและการรักษาหน้า

Watcharasuwan (2004 : 15) กล่าวถึงความสุภาพว่าเป็นการใช้ภาษาที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้การสื่อสารเป็นไปอย่างราบรื่นไม่มีอุปสรรค สอดคล้องกับบราวน์และเลวินสัน (Brown & Levinson, 1978) กล่าวว่า ความสุภาพมิใช่การมีวาจาไพเราะใช้เท่านั้น แต่เป็นการเลือกใช้ภาษาสุภาพโดยมีเจตนาในการรักษาหน้าของคู่สนทนาเป็นสำคัญซึ่ง กอฟฟ์แมน (Goffman, 1967) นิยามคำว่า “หน้า” (face) หมายถึง ภาพลักษณ์ที่ทุกคนในสังคมต้องการเป็นความต้องการพื้นฐานของสมาชิกในสังคม แต่ละคนมีหน้าที่จะต้องรักษาไว้และไม่ต้องการให้ใครมาละเมิด Lim (1994) กล่าวถึงลักษณะของหน้าไว้ 3 ประการคือ

1. หน้าเป็นเรื่องสาธารณะ หมายถึง สิ่งที่เราคิดว่าเราเป็นอาจไม่ใช่สิ่งที่คนอื่นมอง
2. หน้าคือการให้เกียรติ บางครั้งผู้พูดก็ไม่มีเจตนาจำเป็นต้องพูดอย่างตรงไปตรงมา
3. หน้าเป็นสิ่งที่มีความค่าเชิงบวกทางสังคมคือ แต่ละสังคมให้ความหมายหรือบรรทัดฐานการยอมรับที่แตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับการตกลงและสภาพแวดล้อมของสังคมนั้น ๆ อย่างไรก็ตามการสื่อสารแต่ละครั้งนั้นคู่สนทนาอาจจะเกิดการกระทำให้เกิดการเสียหน้า จึงต้องมีวิธีการลดการคุกคามหน้าโดยผู้ใช้ภาษาต้องพิจารณาความเหมาะสมของสถานการณ์เป็นหลัก (Brown & Levinson, 1978 cited in Hong Lada Rom & Chok Su Wanit, 2008 : 121) เสนอปัจจัย 3 ข้อที่คิดว่าจะมีความสำคัญต่อความรุนแรงของสถานการณ์ ได้แก่ 1. ลักษณะของการกระทำว่ามีความรุนแรงหรือไม่ในวัฒนธรรมนั้น ๆ 2. อำนาจของผู้ฟังที่มีต่อผู้พูด ซึ่งเกี่ยวกับสถานภาพของสังคมของผู้พูดและผู้ฟัง 3. ระยะห่างระหว่างผู้พูดและผู้ฟัง เช่น ความสนิทสนมคุ้นเคยระหว่างผู้พูดและผู้ฟังซึ่งมีส่วนกำหนดการเลือกใช้กลวิธีเมื่อผู้ใช้ภาษาต้องทำวัจนกรรมที่มีการคุกคามหน้า

Brown & Levinson (1978) แบ่งหน้าออกเป็น 2 ด้าน ประกอบด้วย 1. หน้าด้านบวก (positive face) หมายถึง ความต้องการเป็นที่ยอมรับในสังคมหรือความต้องการให้สังคมยอมรับความคิด การตัดสินใจ การกระทำของตน ตลอดจนความต้องการที่จะได้รับความชื่นชมในฐานะสมาชิกที่ดีในสังคม และไม่ต้องการให้ผู้อื่นมาวิพากษ์วิจารณ์ ได้แก่ การชม การแสดงความยินดี เป็นการทำให้ผู้ฟังรู้สึกดีและได้รับการยอมรับจากคู่สนทนา 2. หน้าด้านลบ (negative face) หมายถึง ความต้องการความเป็นส่วนตัวที่จะมีอิสระในการกระทำ รวมทั้งไม่ต้องการให้ใครมาก้าวก่าย บังคับหรือขัดขวางการกระทำ ได้แก่ การใช้สรรพนามอย่างเป็นทางการเพื่อแสดงการยกย่องหรือให้เกียรติ

Brown & Levinson (1978) กล่าวถึงประเภทของการกระทำที่คุกคามหน้าของผู้ฟังไว้ ดังนี้

1. การกระทำที่คุกคามหน้าด้านลบของผู้ฟัง

1.1 การกระทำที่แสดงความคาดหวังหรือกำหนดการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งในอนาคต ได้แก่ การสั่ง การขอร้อง การแนะนำ การให้คำปรึกษา การเตือน การข่มขู่ การทำทนาย

1.2 การกระทำที่ผู้พูดคิดว่าจะเป็นผลดีแก่ผู้ฟัง แต่ในการกระทำนั้นทำให้ผู้ฟังต้องยอมรับหรือปฏิเสธและอาจก่อให้เกิดความรู้สึกว่าเป็นหนี้บุญคุณจะต้องทำอะไรทดแทน ได้แก่ การสัญญา

1.3 การกระทำที่แสดงว่าผู้พูดมีความต้องการบางสิ่งอย่างบางที่เป็นคุณสมบัติที่น่าชื่นชมของผู้ฟัง ทำให้ผู้ฟังอาจต้องกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อปกป้องสิ่งนั้นหรือคุณสมบัตินั้น ได้แก่ การชม การแสดงความอิจฉา การใช้คำพูดแสดงความรู้สึกที่ไม่ดีต่อผู้ฟัง

2. การกระทำที่คุกคามหน้าด้านบวกของผู้ฟัง

2.1 การกระทำที่แสดงว่าผู้พูดมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อผู้ฟัง หรือไม่ชื่นชมในคุณสมบัติที่ผู้ฟังมี ได้แก่ การแสดงความไม่เห็นด้วย การติเตียน การแสดงความดูถูกหรือเหยียดหยัน การตำหนิ ดูว่า การกล่าวหา การดูถูก และการทำทนาย

2.2 การกระทำที่แสดงว่าผู้พูดไม่เห็นความสำคัญหรือไม่สนใจสิ่งที่ผู้ฟังมี และอาจทำให้ผู้ฟังรู้สึกไม่ดี รู้สึกว่าตนเองไม่เป็นที่นับถือชื่นชม ได้แก่ การแสดงความไม่เคารพ การพูดเรื่องที่ไม่เหมาะสม การบอกข่าวร้ายของผู้ฟัง หรือการบอกข่าวดีของผู้พูด

ซึ่งเป็นการอวดอ้าง การพูดถึงหัวข้อที่ก่อให้เกิดการถกเถียง การไม่ให้ความร่วมมือการใช้คำเรียกขานในการพบกันครั้งแรก

แนวคิดเรื่องความสุภาพมีความสัมพันธ์กับเรื่องหน้า Leech (1983) เสนอหลักความสุภาพไว้ว่า กล่าวถ้อยคำที่คิดว่าไม่สุภาพให้น้อยที่สุด และกล่าวถ้อยคำที่คิดว่าสุภาพให้มากที่สุด ซึ่ง Leech (1983) แบ่งหลักเกณฑ์ความสุภาพไว้ 6 ข้อ ดังนี้ 1. อำนาจ เมื่อต้องการกล่าวถ้อยคำใด ๆ ควรคำนึงถึงสถานภาพของคู่สนทนาว่ามีสถานภาพสูงหรือว่าต่ำกว่า 2. ระยะห่างทางสังคม หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างคู่สนทนา ระดับภาษาที่ใช้มีความแตกต่างกันตามความสนิทสนม 3. ขนาดของการรบกวน หมายถึง จำเป็นต้องใช้ความสุภาพอย่างมาก ถ้าความต้องการของเรานั้นทำให้ผู้ที่ช่วยเหลือต้องมีภาระหนักหรือยุ่งยาก 4. สิทธิและพันธกรณี หมายถึง มีความจำเป็นอย่างมากถ้าเราต้องการขอความช่วยเหลือในเรื่องที่ไม่ใช่ภาระหรือหน้าที่ของผู้นั้น

การสนทนาในชีวิตประจำวัน สถานการณ์บางอย่างอาจจำเป็นต้องใช้ถ้อยคำที่สร้างให้เกิดความไม่พอใจแก่คู่สนทนา Brown & Levinson (1978) กล่าวถึงกลวิธีการใช้ภาษาสุภาพเพื่อรักษาหน้าไว้ ดังนี้

1. การพูดตรง (bald on record) การพูดให้สั้น กระชับและแสดงวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนตรงไปตรงมา ไม่ได้สื่อความหมายโดยนัย

2. การใช้ความสุภาพเชิงบวก (positive politeness) การสื่อสารที่คำนึงถึงหน้าเชิงบวก เป็นการใช้ภาษาที่ต้องการยอมรับจากสมาชิกในสังคม ได้แก่ การใช้คำลงท้าย การเรียกชื่อเล่น

นอกจากนี้ความสุภาพเชิงบวกยังแสดงถึงความเอาใจใส่ผู้ฟังในขณะพูดอีกด้วย เช่น การชื่นชมเกินจริง การใช้ภาษาถิ่นเพื่อแสดงความเป็นพวกพ้อง เป็นต้น

3. การใช้ความสุภาพเชิงลบ (negative politeness) การสื่อสารที่คำนึงถึงหน้าเชิงลบ เป็นการใช้ภาษาในลักษณะที่เปิดโอกาสให้ผู้ฟังเลือก โดยไม่ได้มีมารบดบังคับ และเป็นการแสดงความเคารพผู้ฟังด้วย เช่น การใช้ประโยคคำถามที่ไม่ได้ต้องการข้อมูลจากผู้ฟัง แต่เป็นการขอความช่วยเหลือในรูปแบบที่แสดงถึงความสุภาพ

4. การใช้ภาษาอ้อม (off record) เป็นการใช้อย่างไม่ตรงไปตรงมา การสื่อสารแบบนี้ผู้ฟังต้องตีความหมายจากถ้อยคำที่ผู้พูดกล่าว

5. การไม่พูด (don't do the FTA) การสื่อสารแบบนิ่งเงียบ ผู้พูดไม่ได้กล่าวอะไรออกมาเนื่องจากการไม่พูดหรือนิ่งเงียบเป็นการแสดงความรู้สึก หรือการนิ่งเงียบเมื่อถูกตำหนิจากผู้ที่มีสถานภาพสูงกว่ามากกว่าตอบโต้เพื่อแสดงความรู้สึก

ผู้วิจัยจะนำแนวคิดเรื่อง ความรู้สึกและกลวิธีการรักษาหน้าของ Brown & Levinson (1978) มาวิเคราะห์กลวิธีทางภาษาในการตอบคำถามของดารานักแสดงไทยในการให้สัมภาษณ์สื่อมวลชน เนื่องจากดารานักแสดงอาจจำเป็นต้องเลือกใช้กลวิธีความรู้สึกในการตอบคำถามเพื่อไม่ให้ถ้อยคำที่เลือกใช้คุกคามหน้า (Face-Threatening Act ; FTA) ของตนเองหรือของผู้อื่นซึ่งมีผลต่อความนิยมของประชาชน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสัมภาษณ์ การสัมภาษณ์ในสื่อมวลชน แนวคิดเรื่องหน้าและความรู้สึกของ Brown & Levinson(1978) เพื่อเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูล
2. เก็บรวบรวมข้อมูลการตอบคำถามโดยการถอดเสียงและการเขียนสะกดตามภาษาพูดในการผลัดการถาม - ตอบจากการสัมภาษณ์ในรายการสามแซบ ซึ่งออกอากาศสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 ทุกวันอาทิตย์ เวลา 13.15 น. ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม 2560-เดือนกรกฎาคม 2561 รวมที่ออกอากาศทั้งหมด 52 เทป
3. วิเคราะห์กลวิธีการตอบคำถามเพื่อรักษาหน้าของบุคคลในวงการบันเทิงไทยจากรายการสามแซบ
4. สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลการศึกษา

ข้อมูลการสัมภาษณ์จากรายการสามแซบ ผู้วิจัยคัดเลือกข้อมูลที่เป็นคำถามและคำตอบที่เป็นการถามแบบคุกคามหน้ากับการตอบเพื่อรักษาหน้าตนเอง ผู้วิจัยพบว่ามีการใช้กลวิธีต่าง ๆ เพื่อรักษาหน้า จำนวน 11 กลวิธี ดังนี้

1. การปฏิเสธสมมติฐาน

การที่ผู้ให้สัมภาษณ์ใช้กลวิธีการแย้งหรือแสดงความไม่เห็นด้วยกับสมมติฐานของคำถามหรือปฏิเสธสมมติฐานนั้น เนื่องจากสมมติฐานของผู้สัมภาษณ์อาจก่อให้เกิดภาพลักษณ์เชิงลบต่อตัวผู้ให้สัมภาษณ์ ตัวอย่างเช่น

คำถาม : ในความเข้านั้น แล้วก็มีความเซ็กซี่ขึ้น เพราะเราเห็นในไอจี อู๋ยนางไปทะเล เป็นเพราะแบบว่า เรามีความรักรึเปล่า เราถึงได้เซ็กซี่ขึ้นได้ อะไรอย่างนี้

คำตอบ : จริง ๆ ก็ไม่นะคะ คือหนูรู้สึกที่เราแต่งตามที่เราชอบ แต่ว่าถ้าสมมติออกงานก็อาจจะเซ็กซี่ ตามงานค่ะ ตามงาน ตามลูกค้า ตามคอนเซ็ปต์งานว่าอยากให้แต่งยังไง

(Good, July 1, 2017)

ตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า สมมติฐานจากคำถามของผู้สัมภาษณ์เป็นการคุกคามหน้าด้านลบที่ส่งผลต่อภาพลักษณ์ของผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้ให้สัมภาษณ์จึงใช้กลวิธีปฏิเสธสมมติฐานที่ว่า ตนเองแต่งตัวเซ็กซี่ขึ้นเพราะมีความรักรั้ว ไม่เป็นเป็นความจริงเพราะการแต่งตัวขึ้นอยู่กับความชอบส่วนตัว ความเหมาะสมและการทำงานมากกว่า ทั้งนี้เพื่อปฏิเสธไม่ให้ตนเองเสียภาพลักษณ์นางเอกวัยรุ่นซึ่งต้องทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีของประชาชน

2. การยอมรับสมมติฐาน

การยอมรับสมมติฐาน หมายถึง การที่ผู้ให้สัมภาษณ์ยอมรับหรือแสดงความเห็นด้วยกับสมมติฐานของคำถามที่ผู้สัมภาษณ์ตั้งขึ้น การยอมรับสมมติฐานบางครั้งอาจทำให้ผู้ให้สัมภาษณ์เสียหน้า แต่กลวิธีนี้จะช่วยทำให้ผู้สัมภาษณ์หรือผู้ชมรายการเข้าใจถ้อยคำของผู้ให้สัมภาษณ์ได้ทันที ตัวอย่างเช่น

คำถาม : เห็นบอกว่าตอนทำงานแอนเข้มมากเลยเธอตอนนั้นนะพี่สัมภาษณ์นะ ณเดชน์กับญาญ่ามา เค้าบอกแล้วแอนมากเลยรู้รึเปล่า เพราะแอนดู

คำตอบ : ใช่ ตอนเห็นเค้าทำงานอยู่ แอนก็ยืนกอดอกอย่างนี้อะคะ แอนเคยเห็นคนแอบถ่ายรูปตัวเอง ถึงได้เห็นว่า ทำไมเราเครียดอย่างนี้ ทำประจำแอนจะยืนอย่างนี้ (ทำท่ากอดอกประกอบ) เล่นได้มัยยะอะ แล้วคนก็จะกลัว

(Thongprasom, June 10, 2017)

จากตัวอย่างการตอบคำถามของแอน ทองประสม เจ้าหญิงแห่งวงการบันเทิงและผู้จัดละครชื่อดัง แสดงให้เห็นถึงการยอมรับสมมติฐานที่อาจจะทำให้เสียหน้าแต่ผู้ให้สัมภาษณ์เลือกที่จะยอมรับความจริงว่าตนเองเป็นผู้จัดที่มีนิสัยดุ เข้มงวด และเอาจริงเอาใจในการทำงาน จนนักแสดงที่เคยร่วมงานด้วยรู้สึกกลัว การยอมรับสมมติฐานดังกล่าวทำให้ผู้ชมได้เห็นมุมมองที่คนใกล้ชิดตัวมอง และเจ้าตัวไม่ได้ปิดบังแต่อย่างใด

3. การพูดคลุมเครือ

การพูดคลุมเครือเป็นกลวิธีการตอบที่ไม่ได้กล่าวถ้อยคำที่สื่อความหมายอย่างตรงไปตรงมา เป็นการพูดภาพรวมอย่างกว้าง ๆ ไม่เฉพาะเจาะจง ผู้สัมภาษณ์ต้องการความเองจากคำตอบที่ผู้ให้สัมภาษณ์ตอบตัวอย่างเช่น

คำถาม : แบบไหนที่เค้าเทศคุณ เค้ารับอะไรในตัวคุณไม่ได้เหรอ มันคืออะไร

คำตอบ : บางทีมันก็ต้องถามเค้าอะเนอะ

คำถาม : เค้าไม่บอกเหตุผลเลยเหรอ ไปโดยไม่บอกกล่าว

คำตอบ : ก็มี มันก็มีบ้าง

(Vatthanaputi, July 8, 2017)

จากการตอบคำถามของพระเอกคนดังเกี่ยวกับเรื่องความรักซึ่งผู้สัมภาษณ์คุกคามหน้าด้านบวกโดยใช้ประโยคคำถามที่ว่า "แบบไหนที่เค้าเทศคุณ เค้ารับอะไรในตัวคุณไม่ได้เหรอ มันคืออะไร" คำถามดังกล่าวมีผลต่อภาพลักษณ์ของผู้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับพฤติกรรมครบ ๆ เลิก ๆ การถูกผู้หญิงที่คบหาดูด้วยบอกเลิกบ่อยครั้ง ทั้งนี้ผู้ให้สัมภาษณ์ตอบว่า "บางทีมันก็ต้องถามเค้าอะเนอะ" ซึ่งไม่ได้ตอบตรง ๆ ว่าผู้หญิงที่คบด้วยบอกเลิกเพราะเหตุใด ตอบไม่ชัดเจนและเป็นการทิ้งความสงสัยไว้ให้ผู้ชมรายการตีความเอง เนื่องจากผู้ให้สัมภาษณ์เกรงว่าคำตอบจะส่งผลที่ไม่ดีต่อภาพลักษณ์ของตนเอง

4. การกลบเกลื่อน

การกลบเกลื่อนเป็นกลวิธีที่ผู้พูดใช้ภาษาอย่างอ้อมในการแสดงความคิดเห็นอย่างเป็นกลาง ไม่พูดอย่างตรงไปตรงมาเพื่อรักษาความสัมพันธ์และความรู้สึกที่ดีของผู้ร่วมสื่อสารเพื่อลดความรุนแรงของถ้อยคำหรือประโยคและเป็นการลดความเสี่ยงในการต้องรับผิดชอบต่อถ้อยคำของผู้พูดโดยมีเหตุผลหลักคือความสุภาพ ตัวอย่างเช่น

คำถาม : ปีใหม่ที่ผ่านมาได้ข่าวว่าพี่เคาก็ไปพบปะคุณแม่อะไรอย่างนี้

คำตอบ : ใช่ กินข้าวกันค่ะ

คำถาม : แม่ชอบมั๊ย

คำตอบ : คือคุณแม่เคยเจออยู่แล้วค่ะ คุณกันปกติ ถามเรื่องงาน เรื่องสุขภาพอะไรมากกว่า

(Campaign, April 7, 2017)

จากตัวอย่างนี้ผู้ให้สัมภาษณ์ถูกตั้งคำถามเกี่ยวกับเรื่องความรักที่มีข่าวว่ากำลังศึกษา ใจอยู่กับพระเอกหนุ่มต่างช่อง โดยผู้ให้สัมภาษณ์ถามว่า "แม่ชอบมั๊ย" ผู้ให้สัมภาษณ์ไม่ตอบว่าชอบหรือไม่ชอบ แต่กลับเลือกที่จะตอบว่า "คือคุณแม่เคยเจออยู่แล้วค่ะ คุณกันปกติ ถามเรื่องงาน เรื่องสุขภาพอะไรมากกว่า" เป็นการใช้ภาษาอย่างอ้อม ๆ ใช้หลักความสุภาพและพยายามตอบให้เป็นกลางมากที่สุด

5. การไม่ตอบคำถาม

การไม่ตอบคำถามเป็นการปฏิเสธที่จะตอบคำถามของผู้สัมภาษณ์เนื่องจากหากผู้ให้สัมภาษณ์ตอบคำถามอาจจะส่งผลให้ผู้สัมภาษณ์เสียหน้า รวมไปถึงเกิดผลเสียอื่น ๆ ตามมา ตัวอย่างเช่น

คำถาม : เบลล่ากับพี่เวียร์นี่ยังไง

คำตอบ : ไม่มี ไม่มีในสคริปต์ (ยิ้ม)

(Campaign, April 15, 2017)

ตัวอย่างนี้ผู้ให้สัมภาษณ์ถูกถามเกี่ยวกับเรื่องส่วนตัว ในสถานการณ์ดังกล่าวผู้ให้สัมภาษณ์มีความรู้สึกเงินที่จะกล่าวถึงความสัมพันธ์กับพระเอกหนุ่มซึ่งเป็นนักแสดงต่างสังกัด จึงไม่ยอมตอบคำถามโดยใช้เลือกที่จะตอบว่า "ไม่มี ไม่มีในสคริปต์" เนื่องจากตนเองเป็นผู้หญิงจึงไม่ยากเปิดเผยเรื่องความรักมากเท่าที่ควรเพราะมีแฟนละครจำนวนมากที่คาดหวังคำตอบ และอาจจะส่งผลต่อความนิยมในตัวนักแสดงสาวที่มีแฟนคลับเชียร์ให้รักกันนอกจอกับพระเอกคู่ขวัญ

6. การหัวเราะ

การหัวเราะเป็นการเสี่ยงที่จะไม่ตอบคำถามของผู้ให้สัมภาษณ์ เพราะการตอบคำถามอาจจะส่งผลให้เรื่องที่ตอบเป็นการกระทำที่คุกคามหน้าของผู้ให้สัมภาษณ์เอง

ตัวอย่างเช่น

คำถาม : คาแรคเตอร์เป็นยังไง ไกล่เคียงกับตัวจริงมัย

คำตอบ : ผมก็จริง ๆ เป็นคนนึง ๆ สุขุม ในยุคนั้นก็คือเป็นคนปากร้ายมาก เกลียดแม่กระเถกก็คำว่า สาบแข้งอะไรทำนองนี้

คำถาม : ตรงกับตัวจริงมัยคะ

คำตอบ : (หัวเราะ)

(Vatthanaputi, Im anothai & Skort, March 11,2017)

จากตัวอย่างผู้ให้สัมภาษณ์เสี่ยงไม่ตอบคำถามโดยใช้วิธีการหัวเราะแทนคำตอบ เพราะบางครั้งผู้พูดก็ไม่มีเวลาจำเป็นต้องพูดอย่างตรงไปตรงมา ผู้สัมภาษณ์ถามว่าบทบาทในละครซึ่งเป็นผู้ชายปากร้ายนั้นตรงกับนิสัยของพระเอกคนดังหรือไม่ ซึ่งถือเป็นการคุกคามหน้าด่านลบ อย่างไรก็ตามผู้สัมภาษณ์และผู้ให้สัมภาษณ์ที่มีความสนิทสนมคุ้นเคยกันก็มีส่วนกำหนดการเลือกใช้กลวิธีเมื่อผู้สัมภาษณ์ต้องทำวัจนกรรมที่มีการคุกคามหน้า การหัวเราะเป็นกลวิธีหนึ่งที่ดีที่ارانิยมใช้ในการตอบคำถามและผู้สัมภาษณ์ก็จะข้ามไปถามคำถามอื่นแทน

7. การพูดเพื่อให้เกิดอารมณ์ขัน

การพูดเพื่อให้เกิดอารมณ์ขันเป็นการใช้กลวิธีทางภาษาเพื่อทำให้เกิดอารมณ์ขันในการสัมภาษณ์ การพูดตลกเป็นวิธีที่ช่วยลดความตึงเครียดระหว่างการให้สัมภาษณ์ และช่วยสร้างบรรยากาศที่ดีในการสัมภาษณ์ ตัวอย่างเช่น

คำถาม : อุปรสรรคของกองนี้้อกอย่างหนึ่งก็คือสภาพอากาศ แล้วคุณก็โพกผ้าอยู่อย่างนั้นนะเธอ คุณยังตื่นะผมคุณไม่ร่วงไปเลยอะ มันโพกหนักมากไป

คำตอบ : ครับ ผมไปรักษาอยู่ (หัวเราะ)

(Tangsisuk & Temirak, May 12, 2017)

จากตัวอย่างผู้ให้สัมภาษณ์เป็นพระเอกของละครเรื่อง หนึ่งด้าวฟ้าเดียวที่กำลังออกอากาศอยู่ขณะนั้น ผู้สัมภาษณ์จึงถามเกี่ยวกับเบื้องหลังการถ่ายละคร และเครื่องแต่งกายซึ่งนักแสดงหนุ่มรับบทเป็นขันทีในสมัยกรุงศรีอยุธยาซึ่งต้องโพกผ้าไว้บนศีรษะตลอดทั้งเรื่อง ผู้ให้สัมภาษณ์พูดตลกในการตอบคำถามว่า โพกผ้าตลอดจนผมร่วง และตอนนี้ก็ไปรักษาอาการผมร่วงอยู่ ซึ่งเป็นการเสริมสร้างบรรยากาศที่ดีในการสัมภาษณ์ให้ไม่ตึงเครียด

จนเกินไป

8. การถามคำถามกลับ

การถามคำถามกลับเป็นการที่ผู้ให้สัมภาษณ์ไม่ตอบคำถามของผู้ให้สัมภาษณ์แต่ใช้กลวิธีการถามคำถามกลับในแก่นเรื่องเดียวกับที่ผู้สัมภาษณ์ถาม กลวิธีการถามคำถามกลับเป็นการเลี่ยงที่จะไม่ตอบคำถามซึ่งอาจจะคุกคามหน้าผู้ให้สัมภาษณ์เอง ตัวอย่างเช่น

คำถาม : เค้าบอกว่าซุ่ม จริงหรือเปล่า

คำตอบ : ซุ่มแปลว่าอะไร แอบอย่างนี้หรือ

คำถาม : ถ้าฉัน ถ้าไม่ซุ่ม ต้องถามใหม่ว่าใช่หรือยัง

คำตอบ : ดูแลตัวเองดีก็จะมีคนเข้ามาขายบ้างอะไรบ้าง ตอนนี่วิเคราะห์ไปก่อน แล้วผลออกมาเมื่อไหร่ค่อยว่ากัน

(Prasong, June 17, 2917)

จากตัวอย่างผู้ให้สัมภาษณ์ใช้วิธีการถามคำถามกลับเมื่อถูกถามถึงเรื่องราวความรักที่มีข่าวว่ากำลังคบกับชายหนุ่มที่ไม่ได้ออกมาเปิดเผยกับสื่อมวลชนว่าเป็นใคร โดยผู้ให้สัมภาษณ์ใช้ประโยคที่ว่า "ซุ่มแปลว่าอะไร แอบอย่างนี้หรือ" เป็นการเลี่ยงที่จะไม่ตอบคำถามซึ่งอาจจะคุกคามหน้าผู้ให้สัมภาษณ์เอง นอกจากนี้ผู้สัมภาษณ์ยังถามต่ออีกว่า "ถ้าไม่ซุ่ม ต้องถามใหม่ว่าใช่หรือยัง" แต่ผู้ให้สัมภาษณ์ก็เลี่ยงที่จะตอบ และเลือกใช้คำที่มีความหมายโดยนัยว่า "ดูแลตัวเองดีก็จะมีคนเข้ามาขายบ้างอะไรบ้าง" โดยคำว่า "ขาย" ในบริบทนี้ หมายถึง เข้ามาพุดคุย ทำความรู้จักกัน

9. การเลี่ยงตอบคำถาม

การเลี่ยงตอบคำถามเป็นการพยายามไม่ตอบคำถามโดยตรงไปตรงมา หรือพยายามเปลี่ยนประเด็นในการพูดเพื่อหลีกเลี่ยงการสนทนาในเรื่องที่ทำให้ตนเสียหน้า ตัวอย่างเช่น

คำถาม : จะว่ายังไงถ้าแฟนคลับเชียร์ให้เป็นคู่จิ้น

คำตอบ : ก็คิดว่าเป็นแค่เชียร์ค่ะ แต่ว่าที่สำคัญมารีญาจะโฟกัสเรื่องงาน

(Phunloetlap, December 24, 2016)

จากตัวอย่างผู้ให้สัมภาษณ์พยายามเปลี่ยนประเด็นการสนทนา ซึ่งผู้สัมภาษณ์ถามเกี่ยวกับเรื่องที่มีแฟนคลับเชียร์ให้คบกันกับนักแสดงหนุ่มคนหนึ่ง โดยผู้ให้สัมภาษณ์ดึงความ

สนใจของผู้ฟังออกจากเรื่องดังกล่าว และเลี่ยงไปตอบเกี่ยวกับเรื่องงานว่า ตนเองให้ความสำคัญเรื่องการทำงาน ความรับผิดชอบในตำแหน่งมากกว่าสนใจเรื่องรัก ๆ ใคร่ ๆ

10. การกล่าวอ้างถึงบุคคลอื่น

การกล่าวอ้างถึงบุคคลอื่นที่ไม่ได้อยู่ในการสัมภาษณ์ อาจจะเป็นการอ้างถึงชื่อ คำพูด ความคิดเห็นหรือการกระทำของบุคคลนั้น ๆ เพื่อเป็นข้อมูลสนับสนุนตนเอง ตัวอย่างเช่น

คำถาม : เวลาเราเล่นมุขตลกมันจำเป็นต้องมีคู่หูมั๊ย

คำตอบ : ผัดไทก็ต้องมีที่ก๋อ้ง ปิยะ พุดอะไรเค้าก็จะ ไซ้ นี่แหละ เออจริง เอาดี (Tantrakun, Wiphattetrakun & Dichai dididi, December17, 2017)

จากตัวอย่างผู้ให้สัมภาษณ์กล่าวถึงพฤติกรรมของพิธีกรคู่หูว่ามีส่วนช่วยให้การทำงานของตนเองประสบความสำเร็จและได้รับความนิยมจากผู้ชม โดยการอ้างชื่อและการกระทำของบุคคลดังกล่าวเพื่อขยายคำตอบให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

11. การถ่อมตนเอง

การถ่อมตนเป็นหลักการความสุภาพหลักการหนึ่งตามแนวคิดของ Leech ที่ใช้ในการรักษาหน้าของตนเอง เนื่องจากการถ่อมตนจะช่วยให้ผู้พูดไม่ถูกมองว่าเป็นคนโอ้อวดในสายตาของผู้ฟังและเป็นการป้องกันเพื่อไม่ให้ถูกตำหนิหรือกล่าวโทษจากผู้อื่นได้ (Inthonchak, 2007) ตัวอย่างเช่น

คำถาม : พอปฏิบัติธรรมไปแล้วเนี่ยก็เลยเกิดเป็นการทำโครงการระดมทุนในการที่จะไปทำบุญในที่ต่าง ๆ

คำตอบ : ก็ทำมาหลายปีแล้วครับ ก็มีทั้งวัด กัณฑ์เด็ก ๆ โรงเรียน ให้ทุนการศึกษา โรงพยาบาล คนเจ็บป่วย คนแก่ครับ ก็ทำมาเรื่อย ๆ สะสมไปเรื่อย ๆ ครับ คือตอนแรกคนชอบคิดว่าเมื่อไหร่จะจัดมีตแอนด์กริดตั้งแต่แรก ๆ แล้ว ตั้งแต่ผมมีแฟนคลับ ผมก็ทำบุญดีกว่า คิดอย่างนี้

คำถาม : ดินะ ไหน ๆ มาเจอกันแล้ว ก็ร่วมทำบุญด้วยกันไหมมั๊ย

คำตอบ : ครับ ก็เลยทำอย่างนี้มาตลอดเลยจนแฟนคลับใหม่ก็เข้ามาก็รวมกันไป

ก็รวมมาเยอะ เรื่อย ๆ ครับ ประมาณนั้นอะครับ จริง ๆ ไม่ได้อยากจะมาบอกเรื่องพวกนี้เท่าไรจริง ๆ

คำถาม : ไม่แต่คุณบอกได้ เพราะเรารู้ว่าคุณเกรงใจว่าแบบมันจะเป็นการสร้างภาพต่ออะไรรู้เปล่า ทำดี หรือว่าทำอะไรต่าง ๆ มันควรต้องมีการบอกกัน เพราะว่าพอคนดูปุ๊บเค้าก็จะแบบอ้อ ทำไม่เราไม่ทำแบบเค้าบ้าง มันจะทำให้เค้าเกิดแรงบันดาลใจว่าเรามีสิ่งดี ๆ ในชีวิตที่เราจะไปทำบ้าง มันเป็นการที่แบบให้คนอื่นได้ทำต่อไป ถูกต้องมั๊ย

คำตอบ : ครับ (พยักหน้า)

(Vatthanaputi, July 8, 2017)

จากตัวอย่างผู้ให้สัมภาษณ์กล่าวถึงโครงการที่ตนชวนแฟนคลับทำบุญ ทำความดี การบริจาคเงินเพื่อทำประโยชน์ให้แก่สังคมซึ่งเป็นกิจกรรมที่ทำต่อเนื่องมาตลอดที่อยู่ในวงการบันเทิง โดยกล่าวว่า "จริง ๆ ไม่ได้อยากจะมาบอกเรื่องพวกนี้เท่าไรจริง ๆ" แสดงให้เห็นว่าพระเอกคนดังใช้ภาษาในลักษณะถ่อมตนเองไม่ยอมเปิดเผยหรือพูดถึงเรื่องดังกล่าวในรายการเนื่องจากป้องกันตนเองจากการถูกมองว่าโอ้อวดหรือทำความดีเพื่อหวังผล หวังความนิยมจากประชาชน อย่างไรก็ตามกลวิธีนี้ช่วยสร้างภาพลักษณ์ที่น่าประทับใจต่อผู้ชมรายการเพราะเป็นพฤติกรรมด้านบวกที่คนในสังคมยกย่องชื่นชม

สรุปผลและอภิปรายผล

การศึกษากลวิธีการรักษาหน้าของดารารหรือบุคคลในวงการบันเทิงในการตอบคำถามจากรายการสามแซบพบว่ามี 11 กลวิธี โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้

1. การปฏิเสธสมมติฐาน
2. การยอมรับสมมติฐาน
3. การพูดคลุมเครือ
4. การกลบเกลื่อน
5. การไม่ตอบคำถาม
6. การหัวเราะ
7. การพูดตลก
8. การถามคำถามกลับ
9. การเลี่ยง
10. การกล่าวอ้างถึงบุคคลอื่น
11. การถ่อมตนเอง

ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า "ภาพลักษณ์" เป็นสิ่งที่บุคคลในวงการบันเทิงไทยให้ความสำคัญ เพราะบุคคลที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักของประชาชนมีการสื่อสารผ่านสื่อโทรทัศน์ที่มีผู้ชมจำนวนมากซึ่งผู้ชมนั้นมีทัศนคติที่แตกต่างกัน กลวิธีการสื่อสารจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องคำนึงถึงความเหมาะสม เพราะผลของการสื่อสารส่วนใหญ่จะตกอยู่ที่ผู้ส่งสารไม่ว่าจะเป็นผู้สัมภาษณ์หรือผู้ให้สัมภาษณ์

จากผลการศึกษาพบว่า บุคคลในวงการบันเทิงไทยเลือกใช้การปฏิเสธสมมติฐาน

มากที่สุด เนื่องจากการตั้งคำถามของผู้สัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยพบในรายการสามแขนงนั้นเป็นสมมติฐานซึ่งอาจจะก่อให้เกิดภาพลักษณ์ในเชิงลบต่อผู้ให้สัมภาษณ์ได้ รายการดังกล่าวสร้างความน่าสนใจด้วยการตั้งคำถามที่ประชาชนใคร่รู้เกี่ยวกับดาราดารา บางคำถามเป็นเรื่องส่วนตัวหรือเป็นสมมติฐานที่ผู้ให้สัมภาษณ์ไม่ประสงค์จะเปิดเผยทุกเรื่องให้สาธารณชนรับทราบ หรือบางสถานการณ์เป็นการป้องกันตนเองจากสมมติฐานที่ผู้สัมภาษณ์สร้างขึ้น ดาราจึงใช้กลวิธีดังกล่าว พร้อมทั้งการอธิบายเพิ่มเติมในประเด็นคำถามนั้น ๆ เพื่อให้ความกระจ่างแก่ผู้ชมตลอดจนสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์เอง ส่วนกลวิธีการรักษาหน้าที่พบรองลงมาคือ การยอมรับสมมติฐานคือการที่ผู้ให้สัมภาษณ์เลือกตอบคำถามโดยตรงไปตรงมาและเปิดเผย แสดงให้เห็นถึงความจริงใจในการสัมภาษณ์แม้ว่าคำถามนั้นอาจจะคุกคามหน้าของตน

กลวิธีหนึ่งที่น่าสนใจซึ่งดาราดาราหลาย ๆ คนเลือกใช้เพื่อรักษาหน้าในการสัมภาษณ์คือ การหัวเราะเนื่องจากเป็นอวัจนภาษาที่สามารถสร้างบรรยากาศการสัมภาษณ์ให้ผ่อนคลาย ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ใช้กลวิธีนี้แทนการตอบคำถาม หรือมีการหัวเราะร่วมกับการตอบคำถาม นอกจากนี้ยังมีการอ้อมตนเองเป็นกลวิธีการรักษาหน้าที่พบจากการศึกษา แสดงให้เห็นว่าปัจจัยทางวัฒนธรรมส่งผลให้บุคคลในวงการบินเชิงมีพฤติกรรมการแสดงออกดังกล่าว ความอ่อนน้อมถ่อมตนที่ส่งผ่านการเลือกใช้ถ้อยคำภาษาในการตอบคำถามนอกจากจะสะท้อนให้เห็นบุคลิกของผู้พูดแล้วยังทำให้เห็นว่าวัฒนธรรมไทยมีส่วนหล่อหลอมให้บุคคลนั้น ๆ ไม่ยกยอตนเองหรือโอ้อวดถึงความดีของตนถึงแม้ว่าผู้สัมภาษณ์จะกล่าวชื่นชมและยกย่องก็ตาม โดยการปฏิบัติตัวลักษณะนี้จะส่งผลเชิงบวกต่อภาพลักษณ์และสร้างค่านิยมจากผู้ชมได้

รูปแบบของรายการสามแขนงเป็นการบันทึกเทป มีการเตรียมคำถามเพื่อการสัมภาษณ์ไว้ล่วงหน้า ส่วนใหญ่เป็นคำถามปลายเปิด ผู้สัมภาษณ์สามารถตอบได้อย่างอิสระ ไม่ได้กำหนดคำตอบตายตัว กล่าวคือเปิดโอกาสให้ผู้ถูกถามได้อธิบาย หรือพูดถึงแนวความคิดของตนเองได้อย่างอิสระข้อสังเกตหนึ่งของผู้วิจัยคือสัมพันธภาพระหว่างผู้สัมภาษณ์และผู้ให้สัมภาษณ์เป็นปัจจัยที่สำคัญในการตั้งคำถามและการตอบคำถาม ผู้ดำเนินรายการ 3 คน เป็นบุคคลในวงการบินเชิงเช่นเดียวกับผู้ให้สัมภาษณ์ จึงมีกรอบประสบการณ์ (Field of Experience) ที่ใกล้เคียงกัน ทำให้มีความเข้าใจกัน การสัมภาษณ์จึงเป็นไปในลักษณะที่ราบรื่น มีการพูดคุยอย่างเป็นกันเอง และมีอารมณ์ร่วมไปกับแขกรับเชิญ แต่ก็ยังพบการคุกคามหน้าด้านลบและด้านบวก ส่วนใหญ่เป็นเรื่องส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์ที่ประชาชนให้

ความสนใจ เช่น เรื่องความรัก พฤติกรรมบางอย่างที่ไม่ได้มีโอกาสเปิดเผยให้ประชาชนรับรู้ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

การสัมภาษณ์บุคคลในวงการบันเทิงไทยนอกจากจะปรากฏในสื่อวิทยุโทรทัศน์แล้ว ยังมีการสัมภาษณ์ในการสื่อสารมวลชนอีกหลายประเภท ได้แก่ สื่อสิ่งพิมพ์ เช่น หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสาร เป็นต้น การนำเสนอเรื่องราวของตนเองของดารานักแสดงผ่านคอลัมน์สัมภาษณ์นั้น ถือเป็นการสื่อสารที่น่าสนใจประเภทหนึ่ง เนื่องจากเป็นการนำเสนอตนเองของผู้ให้สัมภาษณ์ซึ่งเปิดเผยหลากหลายด้านทั้งด้านที่ดีและด้านที่ไม่ดี ผ่านพื้นที่บนหน้ากระดาษหนังสือพิมพ์ที่มีขนาดจำกัด จึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจศึกษาว่า โครงสร้างและองค์ประกอบบทสัมภาษณ์นี้มีลักษณะอย่างไร กลวิธีทางภาษาที่ใช้ในการสัมภาษณ์ ลักษณะภาษาของคู่สนทนาระหว่างผู้สัมภาษณ์กับผู้ให้สัมภาษณ์ รวมถึงกลวิธีการนำเสนอบุคคลในบทสัมภาษณ์ว่ามีกลวิธีการนำเสนอผู้ให้สัมภาษณ์อย่างไรให้นำประทับใจต่อผู้อ่าน จึงทำให้คอลัมน์สัมภาษณ์บุคคลปรากฏอยู่ในสื่อสิ่งพิมพ์อย่างต่อเนื่องยาวนาน

Reference

- Brown, P. & Stephen, L. (1978). **Universals in Language usage : Politeness phenomena.** In E.N Goody (eds). Questions and politeness : strategies in social interaction. (pp.55– 285). Cambridge: Cambridge University press.
- Buaphetch, P. (2006). **Kon withi kan nam sanoe bukkhon nai bot samphat phumi chue siang nai nittayasan phasa Thai.** (in Thai) [Presentation tactics in celebrity interview in Thai women magazine]. Master's thesis. Chulalongkorn University, Bangkok.
- Goffman.(1959). **The presentation of self in everyday life.** Garden City. N.Y. : Doubleday Anchor.
- Hongladarom, K. & Choksuwanit, T. (2008). **Watchana patibat sat.** (in Thai) [Pragmatism]. Bangkok: Chulalongkorn University.
- Lches, W. (Eds.). (2000). **The social psychology of personal relationships.** New York: Wiiwy.
- Ngamyinyuat, W .(2014). **Kon withi kan raksa na nai kan top kham tham chak rai kan Wutdi Koet ma khui.** (in Thai) [Woody's talk program face-saving strategies in answering question]. Master's thesis. Srinakharinwirot University, Bangkok.
- Ongwutthiwat, S. (2010). **Konlawithi thang phasa thi chai nai kan top kham tham khong dara nak sadaeng Thai nai kan samphat sue muan chon.** (in Thai) [Linguistic strategies of Thai celebrities when answering questions posed by the media in interview situation]. Wannawithat, 10: 54-93.
- Sinarawat, D. (2011). **Laksana phasa khong nak rong nak sadaeng Thai nai sue thorathat lae thatsanakhati to phasa thi chai.** (in Thai)

[Features of Thai Entertainment Celebrities' Speech and Attitudinal Responses toward Their Speech Styles]. *Journal of Language and Linguistics*, 30 (1): 13-41.

- Thanchit, K. (2009). **Kan nam sanoe khao kan yaek thang khong dara lae patikiriya khong phu kiao khong.** (in Thai)
[The reporting of the separation of performers and the reaction of stakeholders]. Master's thesis. Chulalongkorn University, Bangkok.
- Watcharasuwan, P. (2004). **Kon withi kan klao yaeng nai phasa Thai khong phu thi mi sathanaphap tang kan: Korani sueksa khong khru lae nak rian.** (in Thai) [The act of disagreeing in Thai by speakers of different social status : the case of teachers and students]. Master's thesis. Chulalongkorn University, Bangkok.
- Witthayarat, S. (2002). **Kan sue khao: witthayu-thorathat.** (in Thai)
[News gathering: Radio-Television]. (3rd ed.) Bangkok: Book Center, Suan Sunanda Rajabhat University

หิมพานต์เสนาหา: ตาามเป็นอื่น ชนบท และตาามเป็นหญิง

โนนวนิยายเรื่อง มาแต่หิมพานต์

Himmaphan of love: The Otherness, Rural, and Femininity
in Novel Mataehimmaphan

อรวรรณ ฤทธิศรีธร¹ / Orawan Rithisrithorn¹

¹Independent Researcher

Nai Mueang Sub-District, Mueang Roi Et District,
Roi Et 45000, Thailand

Email: orit.jasmin@gmail.com

Abstract

This article aimed to study the “Himmaphan Forest” in novel Mataehimmaphan written by Jintawee Wiwat. This study has three issues: Himmaphan Forest as the other space, as the rural space and as the femininity space. The main framework was the concept of space. The results were: 1) Himmaphan Forest was represented as the space of other which humans were not able to access by normal ways. Humans must sleep and dream to be able to go there and must use art as a mediator. 2) Himmaphan Forest was connected to the rural space by description the setting and by Wanat-suda who came from Himmaphan 3) Himmaphan Forest was connected to the sign of femininity by description of space. In summary, Mataehimmaphan novel was defined meaning of space Himmaphan Forest in context of society and culture.

Keywords: Himmaphan Forest, space, the otherness, rural, femininity

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาพื้นที่ป่าหิมพานต์ในนวนิยายเรื่อง มาแต่ หิมพานต์ บทประพันธ์ของ จินตวีร์วิวัฒน์ ใน 3 ประเด็น ได้แก่ ป่าหิมพานต์ในฐานะความเป็นอื่น ป่าหิมพานต์ในฐานะพื้นที่ชนบท และป่าหิมพานต์ในฐานะพื้นที่แห่งความเป็นหญิง โดยใช้แนวคิดเรื่องพื้นที่เป็นกรอบหลักในการวิเคราะห์ ผลการศึกษา พบว่า 1) ป่าหิมพานต์ถูกทำให้เป็นพื้นที่อื่นผ่านการที่มนุษย์ไม่สามารถเข้าถึงด้วยวิถีปกติ โดยที่มนุษย์ต้องหลบและฝืนจึงจะสามารถเข้าไปได้ และโดยวิธีใช้ศิลปะเป็นสื่อกลาง 2) ป่าหิมพานต์ถูกเชื่อมโยงกับชนบทผ่านการบรรยายฉากและผ่านตัวละครนางวันสสุดา นางไม้จากหิมพานต์ 3) ป่าหิมพานต์มีความสัมพันธ์กับความเป็นหญิงผ่านสัญลักษณ์ที่ปรากฏในการพรรณนาพื้นที่ โดยสรุปแล้ว นวนิยายเรื่อง มาแต่หิมพานต์ ชี้ให้เห็นการนิยามความหมายของพื้นที่ป่าหิมพานต์ ในมิติทางสังคมและวัฒนธรรม

คำสำคัญ: ป่าหิมพานต์, พื้นที่, ความเป็นอื่น, ชนบท, ความเป็นหญิง

บทนำ

วรรณคดีเรื่อง ไตรภูมิพระร่วงมีเนื้อหาหลักคือการนำเสนอภาพนรกและสวรรค์ โดยชี้ให้เห็นความสยดสยองและความน่าสะพรึงกลัวของนรก และเน้นความสุขสบายของพื้นที่สวรรค์ นอกจากนี้ยังมีพื้นที่หนึ่งซึ่งอยู่บริเวณรอยต่อของโลกมนุษย์ ตั้งอยู่ในชมพูทวีป นั่นคือ “ป่าหิมพานต์” กวีพรรณนาให้พื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่แห่งความรื่นรมย์ ความสุขสำราญ และมีความเป็นอุดมคติ Sankhaphanthanon (2013: 190-191) วิเคราะห์ไว้ว่า ป่าหิมพานต์จัดเป็นพื้นที่อุดมคติเชิงนิเวศ (Ecotopia) ในลักษณะหนึ่ง การพรรณนาถึงดินแดนดังกล่าวแสดงให้เห็นสัญลักษณ์ของความอุดมสมบูรณ์และความรื่นรมย์ใจ ตามแบบ “จินตลีลาเชิงสัญลักษณ์” มีการพรรณนาแบบกึ่งจริงกึ่งฝัน นอกจากนี้ยังมีความเป็นสังคมอุดมคติเชิงนิเวศและเป็นพื้นที่ที่ลึกลับมหัศจรรย์

ป่าหิมพานต์ไม่ได้ถูกนำเสนอเพียงในวรรณคดีเรื่อง ไตรภูมิพระร่วงเท่านั้น ในวรรณกรรมร่วมสมัย จินตวีร์วิวัฒน์ ได้นำมาดัดแปลงมาสร้างสรรคนวนิยายเรื่อง มาแต่หิมพานต์ซึ่งตีพิมพ์ครั้งแรกปี พ.ศ. 2521 โดยเล่าถึงเรื่องราวนางวันสสุดา นางไม้แห่งป่าหิมพานต์ซึ่งหลงรักเทพทานพ เทพบนสรวงสวรรค์ที่ลงมาเที่ยวเล่นในป่าหิมพานต์ เทพทานพมีคนรักอยู่แล้วจึงทิ้งนางไปหาคนรัก ต่อมาชาติภพใหม่ เทพทานพมาเกิดเป็นมนุษย์

คือ “ทวารพดี” นางวันสสุดาได้ติดตามหาเขาโดยนำวิญญาณเข้าสู่อกกาบาตลูกหนึ่ง เมื่ออกกาบาตตกลงมายังโลก วิญญาณนางที่สิงอยู่ในเศษอกกาบาตก็เดินทางมาพบกับทวารพดีและทำทุกวิถีทางเพื่อให้เขาจำนางได้ แต่ไม่สำเร็จ สุดท้ายนางได้เล่าความจริงให้เขาฟัง เขาเห็นใจนางที่เคยไม่แยแสและทอดทิ้งนางไป จึงสัญญาว่าเมื่อตายไป วิญญาณของนางจะไปอยู่กับนาง ในที่สุด นางวันสสุดาก็กลับป่าหิมพานต์ไปอย่างมีความสุข

การศึกษาค้นคว้านี้ได้ใช้กรอบแนวคิดเรื่องพื้นที่ในฐานะตัวบททางวัฒนธรรม โดย laosiwong (2014: 115) กล่าวถึงเรื่องพื้นที่ไว้ว่า กรอบคิดเกี่ยวกับพื้นที่มี 2 กรอบใหญ่ ๆ คือ พื้นที่คติปัจจุบันและพื้นที่คติไทย ในด้านพื้นที่ในคติปัจจุบันนั้นได้รับอิทธิพลมาจากวาทกรรมวิทยาศาสตร์ เป็นพื้นที่ที่ไร้ขอบเขต แผ่ขยายไปจนถึงพื้นที่ทางอวกาศ ประเด็นที่น่าสนใจคือ พื้นที่ในคติปัจจุบันนั้นซึ่งไม่มีขอบเขตนั้น ทำให้ไร้เส้นแบ่งระหว่างพื้นที่หนึ่งกับพื้นที่หนึ่งหรือระหว่างพื้นที่กับที่มิใช่พื้นที่ ดังนั้นพื้นที่ใดที่มนุษย์เข้าไปไม่ถึง มิใช่เป็นเพราะมีเส้นแบ่ง แต่เป็นเพราะขาดเทคโนโลยีที่จะเข้าถึงเท่านั้น พื้นที่ในคติปัจจุบันจึงไม่มีพื้นที่นามธรรม มีเพียงพื้นที่รูปธรรมที่เราย่างเข้าถึงไม่ได้เท่านั้น ด้านพื้นที่ในคติไทยถูกอธิบายให้แตกต่างจากคติปัจจุบัน นั่นคือ มีพื้นที่แบ่งเขตชัดเจนและเชื่อว่าการที่มนุษย์จะข้ามจากพื้นที่หนึ่งไปยังพื้นที่หนึ่ง มนุษย์ต้องเปลี่ยนแปลงตนเองเสียก่อน ซึ่งการเปลี่ยนแปลงมีด้วยกัน 4 ลักษณะคือ เปลี่ยนรูปโฉม เปลี่ยนพฤติกรรม เปลี่ยนตนเองโดยอาศัยพิธีกรรม และเปลี่ยนตัวเองโดยอาศัยอิทธิฤทธิ์

นอกจากแนวคิดเรื่องพื้นที่คติปัจจุบันและคติไทยแล้ว Foucault (Cited in Sangkhaphanthanon, 2013: 171) ยังอธิบายว่า พื้นที่มีลักษณะสำคัญ 3 แบบ ได้แก่ พื้นที่จริง (Real space) พื้นที่ในอุดมคติ (Utopia) และพื้นที่พิเศษ (Heterotopia) ด้านพื้นที่จริงเป็นพื้นที่ที่มนุษย์อยู่อาศัยตามปกติในชีวิตประจำวัน พื้นที่อุดมคติเป็นพื้นที่ที่ไม่มีจริงแต่มีความสัมพันธ์กับพื้นที่จริงในสังคม ถูกนำเสนอในรูปแบบของสังคมที่สมบูรณ์แบบ โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของพื้นที่ที่ไม่เป็นจริง และพื้นที่อีกประเภทหนึ่งคือ พื้นที่พิเศษ ซึ่งมีความน่าสนใจคือ เป็นพื้นที่ที่อยู่ระหว่างพื้นที่อุดมคติและพื้นที่จริง มีความลักลั่นระหว่างสองพื้นที่ดังกล่าว นั่นคือมีทั้งส่วนของพื้นที่จริงและพื้นที่ที่สังคมสร้างขึ้น เราสามารถมองได้ว่าพื้นที่พิเศษมีตัวตนเป็นทั้งพื้นที่จริงทางภูมิศาสตร์และพื้นที่ที่ถูกประกอบสร้างขึ้น บทบาทของพื้นที่พิเศษคือการสร้างภาพลวงตาให้เห็นว่าเป็นพื้นที่ที่ “เป็นอื่น” แต่การสร้างพื้นที่ลวงตานี้จะเปิดเผยให้เห็นพื้นที่จริงทั้งหลาย พูโกต์ยกตัวอย่างว่า พื้นที่พิเศษมีมาตั้งแต่อดีตแต่ถูกละเลยจากคนในสังคม อีกทั้งยังให้ความรู้สึกว่าได้โดดเดี่ยว แยกแยก บางครั้งเสมือนเป็น

พื้นที่ของการถูกลงโทษหรือถูกปกปิดซ่อนเร้น หรือบางครั้งเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ พื้นที่พิเศษ ถูกแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ คือ พื้นที่ของผู้ที่ตกอยู่ในภาวะวิกฤติในช่วงใดช่วงหนึ่งของชีวิต และพื้นที่พิเศษสำหรับผู้เบี่ยงเบนมาตรฐานของสังคม ในรูปแบบแรก พื้นที่ของผู้ที่ตกอยู่ในภาวะวิกฤตินั้น พูโกต์ยกตัวอย่าง เช่น พื้นที่สำหรับผู้หญิงมีประจำเดือน หรือพื้นที่ในการฝึกค่ายทหาร ด้านพื้นที่พิเศษสำหรับผู้เบี่ยงเบนมาตรฐานของสังคม เป็นพื้นที่ของผู้ที่ถูกสังคมมองว่าผิดปกติ กระทำผิด ถูกโดดเดี่ยวจากสังคม มีความกลัว

Charoensinolan (2011: 202-204) ได้กล่าวเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวคิดพื้นที่พิเศษของพูโกต์ว่า มีลักษณะสำคัญ 6 ประการ ได้แก่ ประการแรก พื้นที่พิเศษมีอยู่ในทุกสังคม เป็นพื้นที่ที่จำกัดให้เฉพาะกลุ่มคนเท่านั้น เช่น คนที่เผชิญภาวะวิกฤติ เป็นสถานที่ที่ถูกกำหนดเพื่อทำกิจกรรมบางประการ ประการที่สอง พื้นที่พิเศษของแต่ละสังคมสามารถสร้างและกำหนดบทบาทให้กับพื้นที่ได้แตกต่างกันออกไป นั่นคือชุดความหมายของพื้นที่พิเศษมีการเลื่อนไหลได้ตลอดเวลา ประการที่สาม พื้นที่พิเศษสามารถอยู่ร่วมกับพื้นที่แบบอื่นในสังคมได้แม้ว่าจะมีความขัดแย้งกันก็ตาม ในขณะที่พื้นที่พิเศษต่างก็มีพื้นที่เฉพาะของตัวเอง ประการที่สี่ พื้นที่พิเศษไม่มีความผูกพันกับเวลา กล่าวคือไม่มีอดีต-อนาคต-ปัจจุบันที่แน่นอน แต่มีระบบเวลาเป็นของตัวเอง ประการที่ห้า พื้นที่พิเศษเป็นพื้นที่แบบระบบปิดและระบบเปิดไปพร้อม ๆ กัน คือไม่ใช่สถานที่ที่ใครจะเข้าไปได้แต่ทั้งนี้ก็ได้เป็นพื้นที่ปิดเสียทีเดียว การจะเข้าสู่พื้นที่พิเศษต้องได้รับอนุญาตเสียก่อน ประการที่หก พื้นที่พิเศษทำหน้าที่เชื่อมโยงพื้นที่อื่น ๆ ในสังคมเข้าด้วยกัน ดังนั้น พื้นที่พิเศษจึงเป็นประดิษฐกรรมทางสังคม

จากที่กล่าวมาเห็นได้ว่า การศึกษาพื้นที่ในฐานะตัวบททางวัฒนธรรมสามารถแสดงให้เห็นถึงชุดความหมายทางสังคมหลายประการ กล่าวคือ เราศึกษาพื้นที่ในมิติของวิถีคิดที่มีต่อพื้นที่ ดังที่ Hongsuwan (2013: 4-7) กล่าวว่า การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับพื้นที่ได้นำไปสู่การเห็นถึงความหมายที่มนุษย์มีให้ต่อพื้นที่และพื้นที่มีให้มนุษย์ พื้นที่ที่ถูกนำเสนอในวรรณกรรมจึงแฝงเร้นอุดมการณ์ที่ปกปิดและอำพรางชุดความรู้

จากการอ่านเชิงสำรวจนวนิยายเรื่อง มาแต่หิมพานต์ พบว่า การนำเสนอภาพของพื้นที่หิมพานต์มีความสัมพันธ์กับชุดความคิดหลายประการ ได้แก่ ความเป็นหญิง กามารมณ์ ความเป็นอื่น และความเป็นชนบท นางวันสสุตาเป็นตัวแทนของชาวหิมพานต์ผู้ยึดมั่นในรัก นางติดตามชายคนรักมายังโลกมนุษย์ อีกทั้งยังคลันดาลให้เขาระลึกถึงป่าหิมพานต์อันเป็น

ถิ่นที่อยู่ในอดีตชาติ ตัวบทนำเสนอให้เห็นว่า ดินแดนดังกล่าวได้กลายเป็นอื่นสำหรับมนุษย์ นอกจากนั้นยังมีความสัมพันธ์กับความเป็นเพศหญิงและความเย้ายวนทางเพศ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ป่าหิมพานต์ในฐานะความเป็นอื่น

ตัวบทได้นำเสนอชุดความหมายของป่าหิมพานต์ไว้อย่างน่าสนใจ โดยผู้วิจัยได้มุ่งวิเคราะห์ผ่านกรอบแนวคิดเรื่องพื้นที่ในฐานะเป็นประดิษฐกรรมทางสังคม จากการศึกษาพบว่า ป่าหิมพานต์ได้รับการนำเสนอให้มีความเป็นอื่นใน 2 ลักษณะ ได้แก่ เป็นอื่นในฐานะพื้นที่ปิดและเป็นอื่นในฐานะความงามแบบเลอเลิศ

1.1 ความเป็นอื่นในฐานะพื้นที่ปิด

เมื่อพิจารณาตามแบบคติไทย พื้นที่ป่าหิมพานต์แยกขาดจากพื้นที่โลกมนุษย์ มนุษย์ไม่สามารถเดินทางเข้าสู่ป่าหิมพานต์โดยวิธีปกติ ผู้ที่จะเข้าไปได้ต้องกระทำการเปลี่ยนแปลงสภาพบางประการของตนเห็นได้ว่าตามเนื้อเรื่อง ทวารพดีไม่สามารถเข้าออกป่าหิมพานต์ได้ตามปรารถนา แต่ต้องเปลี่ยนสถานะ/สภาพ หรือจำเป็นต้องใช้องค์ประกอบบางประการเพื่อให้เข้าถึงดินแดนหิมพานต์ ดังนี้

ประการแรก การเปลี่ยนสภาพร่างกายจากยามตื่น (มีสติสัมปชัญญะ) ไปสู่การหลับ (ไร้สติสัมปชัญญะ) กล่าวคือ ทวารพดีจำต้องเข้าสู่นิทรารมณ์และฝันถึงป่าหิมพานต์ จึงจะสามารถเข้าสู่พื้นที่ดังกล่าวได้ เมื่อเขาหลับและฝันไป จินตวิวิธน์ เสนอให้ทวารพดีหลงใหลและชื่นชมความงามของทิวทัศน์ในป่าหิมพานต์

แผ่นดินที่ปกคลุมด้วยพรมหญ้านุ่มเนียนแซมด้วยดอกดวงระดะลิน์สุด
ลง ทวารพดีก็ก้มลงมอง...กระแสน้ำในธารที่เอื่อยอ่อนใสสะอาดบริสุทธิ์คุดจุน้ำฝน
ไหลเรื่อยทอดกววนไปในแมกไม้รูปทรงประหลาดตั่งภาพวาด ทอดโรยลิวไปสู่อู่
ขุนเขาลิบเบื้องหน้า ดูดจเส้นเงินยวงอันยาวพาดอยู่เหนือทะเลมรกต เขาชะงัก...
จ้องมองดูอย่างตะลึงจั้งงั่ง น้ำนั้นใสสนิมนั้ก ทว่าแผ่นธาราสะท้อนภาพงาของเขา
สักน้อยก็หาไม่!... “แต่เขามองไม่เห็นอะไรเลย นอกจากเงาของดอกไม้ใบไม้ที่
โอนเอนไปมาด้วยแรงลมอ่อน ๆ อยู่เหนือฝั่ง ดุจจะร้ายรำเยะเย็บเขากระนั้น!”

(Wiwat, 2013: 50, 154)

ตัวบทแสดงให้เห็นว่า ทวารพดีไม่มีตัวตนในดินแดนแห่งความฝัน นั้นสามารถตีความพื้นที่ป่าหิมพานต์ได้ว่า สถานที่ดังกล่าวไม่ใช่พื้นที่ของมนุษย์ เป็นพื้นที่ที่มนุษย์ไม่สามารถมีตัวตนอยู่ได้ เห็นได้ว่าผู้เขียนจัดวางให้สถานที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่แห่งจินตนาการ นั่นคือ ป่าหิมพานต์คือพื้นที่ที่ถูกแยกไว้ต่างหากจากโลกมนุษย์ ดังนั้น ป่าหิมพานต์จึงอยู่ในฐานะพื้นที่ตามคติไทย ที่เชื่อว่าพื้นที่แต่ละพื้นที่มีพรหมแดนแยกออกจากกันอย่างชัดเจน ทวารพดีจำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงบางอย่างเพื่อเข้าสู่ป่าหิมพานต์ นั่นคือการเปลี่ยนสถานะจากการตื่นเป็นการหลับไหลเพื่อเข้ามายังพื้นที่หิมพานต์จากบทพรรณนาเห็นได้ว่า ทวารพดีรู้สึกงงงัน ตะลึงพรึงเพริด “เขาชะงัก...จ้องมองดูอย่างตะลึงงังงัง” อันเป็นอารมณ์ที่แสดงให้เห็นความตื่นตาตื่นใจและสื่อถึงความรู้สึกที่แสดงให้เห็นว่าไม่ใช่โลกมนุษย์ แสดงให้เห็นความแปลกแยกของมนุษย์กับพื้นที่ป่าหิมพานต์

ประการที่สอง การใช้ศิลปะเป็นสื่อกลางของการเชื่อมต่อพื้นที่โลกและหิมพานต์ จากการศึกษาพบว่า จินตวีร์วิวิธน์ ได้นำเสนอศิลปะแขนงต่าง ๆ เพื่อเป็นเครื่องมือให้นางวันสสุดาติดต่อสื่อสารกับทวารพดีได้ ได้แก่ วรรณคดีและการแสดง เมื่อทวารพดีสอนหนังสือและอ่านบทร้อยกรองเกี่ยวกับการตัดพ้อของนางอันเป็นที่รัก จิตใจของเขาตกอยู่ในภวังค์และทำให้เขาแว่วได้ยินเสียงนางวันสสุดา

...คำประพันธ์อันไพเราะในนั้นผ่านแวบเข้าสายตา ทวารพดีชะงัก...

อาจารย์หนุ่มหมวดคิ้ว รู้สึกว่าอาการพรวดพราดร้ายมีนงชักจะเริ่มขึ้นอีกแล้ว เขาสลดศีรษะอย่างพยายามจะโล้มน หากแต่เสียงแผ่วจางคร่ำครวญไทยให้วิเวกวิงเวงเหมือนดังมาจากขอบฟ้า แว่วเข้ามาในความทรงจำอีกครั้ง

‘ท่านได้รักของเราไปแล้วท่านก็ร้าง...ทอดทิ้งไปโดยปราศจากเมตตา

สงสาร...เรามาทวงความรักของเราคืน...’

(Wiwat, 2013: 57)

จากตัวบทข้างต้นแสดงให้เห็นว่า จินตวีร์ วิวิธน์ ใช้ “ภาษาและวรรณคดี” เป็นสื่อในการเชื่อมต่อระหว่างโลกมนุษย์และโลกสวรรค์ได้ ประเด็นนี้สอดคล้องกับงานศึกษาของ Chulawong(2012: 108) ที่ได้กล่าวไว้ในบทความเรื่อง นวนิยายเรื่อง ปลายเทียน ในฐานะพื้นที่แห่งจินตนาการเสาวณิตวิเคราะห์พื้นที่จริงและพื้นที่ในจินตนาการจากนวนิยายเรื่อง ปลายเทียน ซึ่งมีวรรณคดีเรื่องขุนช้างขุนแผนเป็นสื่อกลางให้ตัวละครจากโลกสามัญและโลกวรรณคดีมาพบกันได้ ดังนั้นภาษาและหนังสือจึงเป็นช่องทางเชื่อมโยงโลกความ

เป็นจริงภายนอกและโลกจินตนาการเข้าด้วยกัน

นอกจากภาษาและวรรณคดีจะเป็นสื่อในการนำนางวันสุสุดาปรากฏตัวในใจของ ทวารพดีแล้ว ละครเวทีที่ทวารพดีได้รับชมก็สามารถเป็นสื่อในการติดต่อระหว่างนางและเขา ได้เช่นกัน

ทวารพดีนั่งดูละครด้วยท่าทางเซื่องซึม ดวงตาหรือลมมีแววเลือนลอย เคลิ้มคิดข่อนอยุ่ลึก ๆ สีหน้าอันขมขมบ่งบอกให้รู้ว่าเขากำลังใช้ความคิดอะไรบางอย่างอยู่อย่างลึกซึ้งหนักหน่วง

ผู้หญิงในบทบาทนางไม้บนเวทีกำลังพิลาปราพันคร่ำครวญด้วยท่วงท่า ของคนหัวใจสลายอย่างสิ้นเชิง แม้ถ้อยคำวาจาที่คร่ำครวญจะเป็นอีกภาษาหนึ่ง แต่ท่วงท่าที่กริยานั้นมิได้ผิดแผกแตกต่างกันเลย อาการท่มทอดตัวร้องไห้สะอื้นด้วยความ โศกเศร้าบ่ม่ว่าหัวใจจะแหลกเป็นภัสสมธูลี กับสีหน้าที่เต็มไปด้วยความปวด ร้าวสาหัสสสารจรั้นนั้น เหมือนลมม้ายใครคนหนึ่งที่เขาเคยเห็นและสะท้อนใจมา แล้วเหลือเกิน...เสียงตัดพ้อต่อว่าดังแว่วมาเข้าหูพร้อม ๆ กับร่างบนเวทีทรุดลง คุกเข่า ประสานมือก็บอกร่ำรำพันด้วยลักษณะการเดียวกับที่เขาเคยเห็นมาแล้ว และจำได้..

“ท่านทอดทิ้งความรักของเราโดยปราศจากเมตตา เราจะทวงรักคืน... ท่านจำได้หรือยังว่าได้ทำอะไรไว้ให้กับเราผู้มาไกล...”

เสียงหวานแว่วเข้ามาสู่ความทรงจำ ทวารพดีขยับตัว รู้สึกปวดหนึบที่ ขมับและเล่นเป็นริ้วขึ้นไปถึงกลางกระหม่อม แต่เขายังคิดต่อไปอย่างหมกมุ่น เองจริง

เงารางเลื่อนเป็นเส้นกรอปร่างของสตรีโอนเอนไปมา ยืนแขนออกมา ข้างหน้าอย่างวิงวอน แล้วดึงกลับไปประสานอยู่บนอกซึ่งสันกระเพื่อมด้วยแรง อาดูร งานั้นปรากฏขึ้นในความทรงจำของชายหนุ่มอย่างรางเลื่อน เป็นสตรี แต่งกายตรงกันข้ามกับสตรีที่อยู่บนเวทีขณะนี้ แต่เหมือนกันในอากัปกิริยาพิลาปรา พันทุกประการไม่เพี้ยนผิด

(Wiwat, 2013: 203-204)

จากตัวบทแสดงให้เห็นว่า ภาพการแสดงบนเวทีไปกระตุ้นความทรงจำของ ทวารพดีเมื่อครั้งอดีตชาติ เป็นเหตุให้เขาสามารถมองเห็นร่างของนางวันสุสุดาซ้อนทับ

ร่างของนักแสดงที่กำลังเล่นละครได้ แสดงให้เห็นถึงสิ่งที่เป็นสื่อในการเชื่อมโยงการติดต่อระหว่างชาวมนุษย์และชาวหิมพานต์คือ “ศิลปะ” นั่นคือ มนุษย์จำเป็นต้องใช้ศิลปะเพื่อร้อยเรียงพื้นที่ทั้งสองเข้าด้วยกัน ประเด็นนี้สามารถตีความได้ว่า ศิลปะมีอำนาจในการสลายพื้นที่จริงและพื้นที่จินตนาการให้กลายเป็นพื้นที่ในมิติที่สามารถสื่อสารกันได้ สังเกตได้ว่า ทวารพดีสามารถมองเห็นป่าหิมพานต์ได้เฉพาะตอนที่อยู่ในสภาวะหลับฝันหรือการตกอยู่ในภวังค์เท่านั้น ยามมีสติสมบูรณ์จะไม่สามารถเข้าถึงพื้นที่ดังกล่าวได้ เมื่อเชื่อมโยงกับความเป็นอื่น แสดงให้เห็นว่า มนุษย์จะยอมรับว่าพื้นที่ใดมีอยู่จริงได้นั้นก็ต่อเมื่อ เราสามารถเข้าไปถึงได้ด้วยวิธีปกติและมีสติสัมปชัญญะเท่านั้น ซึ่งเป็นวิธีคิดที่มีต่อพื้นที่ในแบบยึดหลักตรรกะและวิทยาศาสตร์

ชุดความคิดที่ว่าป่าหิมพานต์เป็นพื้นที่อื่นของมนุษย์ได้แสดงให้เห็นวิธีการมองเห็นพื้นที่ของมนุษย์ที่มีต่อดินแดนของสิ่งที่ไม่ใช่มนุษย์ในลักษณะที่ว่า มนุษย์ได้มองว่าพื้นที่ที่มนุษย์ไม่สามารถจับต้องได้หรือเข้าถึงได้เป็นพื้นที่ที่ไม่มีอยู่จริง จำต้องใช้องค์ประกอบบางประการเพื่อเป็นสื่อในการเข้าถึง ซึ่งสามารถตีความได้ว่าป่าหิมพานต์เป็นพื้นที่พิเศษในลักษณะที่ว่า ไม่ได้เป็นพื้นที่ที่ใครสามารถเข้าไปได้ตามต้องการ แต่ไม่ใช่พื้นที่ที่ปิดเสียทีเดียว ผู้ที่จะเข้าไปได้ต้องเป็นผู้เปลี่ยนสภาพของตนเอง ทั้งสภาพทางร่างกาย (ต้องนอนหลับ) และสภาพทางจิตวิญญาณ (ต้องตกอยู่ในภวังค์)

1.2 ความเป็นอื่นในฐานะความงามแบบเลอเลิศ

หากมองในมิติของสุนทรียศาสตร์ การนำเสนอภาพของป่าหิมพานต์ที่งดงามเกินจริงนั้น นำไปสู่การตอบย่ำว่าป่าหิมพานต์เป็นอื่นสำหรับมนุษย์ยิ่งขึ้น จากตัวบทเห็นได้ว่าการฉายภาพป่าหิมพานต์และเรื่องราวที่เกิดขึ้นในอดีตชาติเป็นการแสดงให้เห็นปรากฏการณ์ภาวะเลอเลิศ (Sublime) ใน A Glossary of Literary Terms โดย Abrams (1999: 309) อธิบายว่า ภาวะเลอเลิศเป็นแนวคิดที่ใช้ในการวิเคราะห์วรรณคดีและศิลปะ ภาวะเลอเลิศสามารถพบได้ในงานเขียนประเภทต่าง ๆ มีองค์ประกอบที่สำคัญอยู่ 3 อย่างได้แก่ การใช้ภาษาภาพพจน์ มีความสูงส่งทางอารมณ์ และความประณีตจากคำอธิบายดังกล่าว ผู้วิจัยขอยกตัวอย่างการนำเสนอภาพป่าหิมพานต์ในนวนิยายที่ถูกทำให้งดงามเกินจริง ดังในฉากที่นางวันสุสุดาใช้พลังจิตบันดาลให้ทวารพดีเห็นสภาพป่าดังกล่าว

ทวารบริเวณซานหินอันชมพูกษมัวด้วยยามพลบนั้นเปลี่ยนไปเสียแล้ว กลายเป็นสถานที่อันมั่งคั่งด้วยแสงสีหลายหลากอ่อนอมม่วงเย็นสบายตา มองไปที่ใด

เห็นแต่พรรณพฤกษารูปทรงอ่อนช้อยเหมือนลายกนก ดอกดวงหลากสีบานสะพรั่งบ้างก็มีผลห้อยย้อยระย้าเป็นสีสังฆามตา กลิ่นดอกไม้ทิพอบอวลไปทั่วบริเวณทั่วพื้นदारदाด้วยพรมหญ้านุ่มเนียนดูพรมวิเศษ ถัดออกไปเป็นธารน้ำใสสะอาดดูแจ่มกระจก แวดล้อมโดยรอบด้วยพุ่มพฤกษชาติออกดอกสะพรั่งทั้งสองฟากฝั่ง

(Wiwat, 2013: 641)

จากตัวบทเห็นได้ว่า ภาพของป่าหิมพานต์ถูกนำเสนอให้มีสภาพแวดล้อมที่งดงามราวภาพวาด ผ่านชุดคำเช่น “พรรณพฤกษารูปทรงอ่อนช้อยเหมือนลายกนก” “ดอกดวงหลากสีบานสะพรั่ง” “หญ้านุ่มเนียนดูพรมวิเศษ” “น้ำใสสะอาดดูแจ่มกระจก” สภาพธรรมชาติที่งดงาม บริสุทธิ์และสะอาดเกินกว่าโลกสามภพนั้น ดอกย้ำความเป็นพื้นที่อันสำหรับมนุษย์ยิ่งขึ้น

ฉากที่สนับสนุนความเป็นอื่นของป่าหิมพานต์ในมิติของความเลอเลิศอีกฉากหนึ่งคือ ฉากที่นางวันสุศดาปรากฏตัวในความฝันของไกรวงศ์ เพื่อนสนิทของทวารพดี ตัวบทบรรยายว่า สภาพแวดล้อมรอบกายของไกรวงศ์มีความงดงามทว่าแปลกประหลาด

เขากลับไปนาน เมื่อรู้สึกตัวอีกครั้ง สัมผัสเย็นชื่นฉ่ำรอบกายทำให้รู้สึกสบายอย่างประหลาด นักเขียนหนุ่มขยับตัวโดยไม่ลืมตา นึกแปลกใจว่าความเย็นอันสดชื่นแสนสบายนี้มาจากไหนกันหนอ ไม่ใช่กระแสจากพัดลมที่เปิดอยู่ ๑ ไร่ตั้งแต่ก่อนนอนเป็นแน่ รอบกายของเขาก็ช่างประหลาดมหัศจรรย์ เพราะแสงสีทุกหลากอ่อนปนม่วงอันอ่อนโยนนั่นไม่รู้มาแต่ไหน [...] ความสดชื่นรอบตัวทำให้รู้สึกสบายอยากหลับ แต่ความผิดแผกประหลาดของสิ่งแวดล้อมก็ไม่อาจอนุเคราะห์ให้เขาลับลงได้ตามต้องการ

(Wiwat, 2013: 267)

จากตัวบทเห็นได้ว่า ตัวบทได้พยายามเน้นย้ำความแปลกประหลาดของสภาพแวดล้อมที่เกิดจากการบันดาลของนางไม้จากป่าหิมพานต์ ได้แก่การกล่าวว่า ความเย็นสดชื่นเป็นความรู้สึกที่แปลกประหลาดที่ไม่ได้มาจากเครื่องใช้ไฟฟ้าอย่างแน่นอน และแม้จะเป็นความสบายกายแต่ก็แปลกประหลาดเกินจะนอนหลับต่อไปได้

นอกจากนวนิยายเรื่อง มาแต่หิมพานต์ ได้แสดงให้เห็นนัยยะเชิงพื้นที่ที่ตั้งที่กล่าวมาแล้ว เมื่อพิจารณาแก่นหลักของเรื่องนั่นคือ ความรัก เห็นได้ว่า จินตวิริยวัธน์ได้นำเสนอ

ให้เห็นถึงความรักของสองเผ่าพันธุ์คือ ระหว่างมนุษย์และชาวหิมพานต์ซึ่งไม่สามารถจบลงด้วยความสุขดังนั้นเราจึงตีความได้ว่า ความรักที่สมหวังจำเป็นต้องอิงอยู่กับกรอบของวาทกรรมหลักในสังคม นั่นคือ ระบบคิดที่เชื่อว่าความรักของสิ่งมีชีวิตต้องดำเนินไปภายในความสัมพันธ์ของคนเผ่าพันธุ์เดียวกันเท่านั้น ในตอนจบเราจึงพบว่า ทวารพดีได้ครองรักกับสุจารี ซึ่งเป็นมนุษย์ด้วยกัน และเขาจะสามารถกลับไปหานางวันสสุตาได้ก็ต่อเมื่อจบชีวิตลงเท่านั้น “และขอสัญญากับนาง ณ ที่นี้ว่าหากดับสิ้นชีวิตลงวันใด ผมจะกลับไปหานางที่หิมพานต์นั้นตามที่ได้รับคำไว้แต่ก่อน” (Wiwat, 2013: 648) แสดงให้เห็นว่า หากมนุษย์ต้องการสมหวังกับเผ่าพันธุ์อื่นที่ไม่ใช่มนุษย์ มนุษย์จำต้องเปลี่ยนแปลงสถานะจากมนุษย์เป็นสายพันธุ์อื่นเช่นกัน ดังนั้นเมื่อพิจารณาอีกมิติหนึ่งทำให้เห็นว่า แท้จริงแล้ว มนุษย์มีมลทินเกินกว่าจะเข้าไปในดินแดนป่าหิมพานต์ แสดงให้เห็นถึงวิถีคิดที่มนุษย์มองว่าสายพันธุ์อื่นที่ไม่ใช่มนุษย์เป็น “คนอื่น” กล่าวคือเป็นทัศนคติแบบมนุษย์เป็นศูนย์กลาง

จากการศึกษาป่าหิมพานต์ในมิติของพื้นที่ทางวัฒนธรรม จึงกล่าวได้ว่า ป่าหิมพานต์ถือเป็นพื้นที่พิเศษ จำกัดให้เฉพาะชาวหิมพานต์เท่านั้น และมนุษย์จะสามารถเข้าไปได้ต้องผ่านเงื่อนไขหรือได้รับอนุญาต นอกจากนี้ ชุดความหมายของป่าหิมพานต์มีการเลื่อนไหล ในอดีตชาติป่าหิมพานต์ในมุมของเทพานพเป็นที่เที่ยวเล่น “ท่านลงจากสรวงมาเที่ยวเล่นในมหาหิมพานต์ และได้พบกับเรา” (Wiwat, 2013: 642) ปัจจุบันชาติป่าหิมพานต์กลายเป็นพื้นที่อื่นของเทพานพ หรือทวารพดีในภพปัจจุบัน และในตอนท้ายดินแดนดังกล่าวกลับเป็นพื้นที่ที่ทวารพดีใช้เป็นเครื่องมือในการโกหกขโมยที่ตนได้สร้างนางวันสสุตา “ขอขดใช้บาปผิดอันนั้นด้วยการกลับคืนไปหิมพานต์กับนาง เมื่อเวลาในโลกมนุษย์สิ้นสุดลง” (Wiwat, 2013: 649) ดังนั้นความหมายของป่าหิมพานต์จึงขึ้นกับมิติของเวลาและบริบทที่แวดล้อม สนับสนุนให้เห็นว่า พื้นที่ดังกล่าวเป็นประดิษฐกรรมทางสังคม ซึ่งความหมายขึ้นอยู่กับการนิยามของแต่ละชุดความคิด

2. ป่าหิมพานต์ในฐานะความเป็นชนบท

จากที่กล่าวมาเห็นได้ว่า ป่าหิมพานต์อยู่ในฐานะความเป็นอื่นในวิถีคิดของมนุษย์ และเมื่อวิเคราะห์ในมิติของความเป็นเมืองซึ่งถูกแทนด้วยพื้นที่ของทวารพดีแล้ว ป่าหิมพานต์จึงกลายเป็นชนบท เห็นได้จากการบรรยายภาพของป่าหิมพานต์นั้น พื้นที่ดังกล่าวถูกทำให้เป็นพื้นที่แห่งความบริสุทธิ์ของธรรมชาติราวกับชนบท และในฉากที่ทวารพดีไปพักผ่อนที่ เขาใหญ่ เป็นฉากที่สนับสนุนความเป็นชนบทของป่าหิมพานต์ได้เป็นอย่างดี

บรรยากาศรอบด้านสดชื่น สายลมพัดเย็นฉ่ำ แมกไม้เขียวชอุ่มหนาแน่น ทึบเป็นป่าใหญ่ ด้านหนึ่งเป็นทุ่งหญ้ากว้าง ทิวเขาใหญ่น้อยสลับซับซ้อนท่าบอยู่ที่ขอบฟ้า มองดูเป็นธรรมชาติแท้ที่ตรงตามบริสุทธ์ยิ่งนัก

ทวารพดี มนินทร มองไปรอบด้านพลางสุดลมหายใจเข้าปอดยาวและลึก อากาศสดชื่นบริสุทธิ์ปราศจากควันไปเสียเช่นนี้เป็นสิ่งที่ไม่มีโอกาสได้พบในเมืองหลวงอันสับสนจอแจ เขาจึงรู้สึกยินดีปรีดาเป็นอย่างยิ่งที่ได้หลบความวุ่นวายขึ้นมาพักผ่อนสัมผัสกลิ่นไอธรรมชาติกลางขุนเขาลำเนาไพรอย่างที่นี่

เบื้องหน้าของเขาเป็นทุ่งหญ้าที่ไสวระเนนด้วยดอกหญ้าสีขาวเหมือนกลุ่มหมอกยามเช้า ห่างออกไปทางขวามือเป็นแอ่งน้ำใหญ่ บังกะโลที่เข่าเข่าพักตั้งอยู่ใกล้แอ่งน้ำนี้ นับเป็นจุดสวยที่สุดแห่งหนึ่งของสถานตากอากาศเขาใหญ่ ป่าที่บีบที่อยู่ห่างออกไปช่วยให้ความรู้สึกเหมือนอยู่ในอ้อมโอบของธรรมชาติโดยแท้ แต่สิ่งที่อาจารย์หนุ่มมองดูอย่างชื่นชมในขณะนี้คือทิวเขาลิบ ๆ ห่างไกลออกไปจรดขอบฟ้าโน้น

“เขาเขียว” เขาพื้พำกับตัวเองแผ่วเบา

“ที่นี่ไม่มีจิตรกรรมอย่างในหิมพานต์ แต่เขาเขียวนี้อาจจะเทียบเคียงศิขมกฏได้บ้างละมัง” เขานึกต่อไปอย่างครึ้ม ๆ อารมณ์สดชื่นผ่องใสจนผิวปากออกมา

(Wiwat, 2013: 441-442)

เห็นได้ว่า ทวารพดีมองทิวเขาแล้วจิตกระหวัดไปถึงเขาในป่าหิมพานต์ สถานที่ที่เขาคุ้นเคยในอดีตชาติ แสดงให้เห็นการเชื่อมโยงระหว่างป่าหิมพานต์และชนบทเข้าด้วยกัน หากเทียบเคียงการบรรยายสภาพของสิ่งแวดล้อมที่เขาใหญ่จะพบว่าลักษณะภาพของชนบทนั้นคล้ายคลึงกับการบรรยายสภาพของป่าหิมพานต์ผ่านการใช้ชุดคำที่คล้ายคลึงกัน ดังนี้

การบรรยายเขาเขียว	การบรรยายป่าหิมพานต์
แมกไม้เขียวชอุ่มหนาแน่นทึบเป็นป่าใหญ่	ที่ซึ่งเขียวชอุ่มอยู่ชั่ววันตาปีด้วยแมกไม้ใบบังรูปทรงงามประหลาดรมรื่น
ทิวเขาใหญ่น้อยสลับซับซ้อนท่าบอยู่ที่ขอบฟ้า	ขุนเขาสูงตระหง่านเงื่อมลัดหลั่นกันออกไปลิบ ๆ
ทุ่งหญ้าที่ไสวระเนนด้วยดอกหญ้าสีขาวเหมือนกลุ่มหมอกยามเช้า	เมฆหมอกบาง ๆ สีขาวราวปุยฝ้ายดูจะคลี่คลุมอยู่ทั่วบริเวณ
สายลมพัดเย็นฉ่ำ	ละอองหมอกควั่นนั่นเอง แผ่วเบาหวิวเหมือนแพรวเนื้อทิพย์ให้สัมผัสเย็นฉ่ำสดชื่น

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า ชุดคำในการบรรยายภาพของชนบท (เขาใหญ่) มีความคล้ายคลึงกับป่าหิมพานต์และประสาทสัมผัสของทวารพดียามได้อยู่ในพื้นที่ทั้งสองก็ไม่ต่างกัน คือรู้สึกเป็นสุขสงบ นอกจากนั้นนางวันสสุตาได้กล่าวกับทวารพดีในทำนองที่ว่า พื้นที่ป่าหิมพานต์มีสภาพสิ่งแวดล้อมบริสุทธิ์คล้ายกับชนบท

“ฉันไม่จำเป็นต้องตากอากาศหรอกค่ะ คุณทวารพดี ที่ซึ่งฉันอยู่มีอากาศดีเสียจนไม่ต้องไปตากอากาศที่ไหนอีก”

(Wiwat, 2013: 648)

เมื่อนำประเด็นเรื่องความเป็นชนบทมาพิจารณาพื้นที่ป่าหิมพานต์คำถามที่น่าสนใจคือ นางวันสสุตา ซึ่งมาจากดินแดนดังกล่าว สามารถเป็นตัวแทนของสิ่งใดได้บ้าง นอกจากนางไม้ การนำมาซึ่งคำตอบนั้น เราจำเป็นต้องพิจารณาบริบทของเนื้อเรื่อง เมื่อเราพิจารณาตั้งแต่เปิดเรื่อง ผู้อ่านจะเห็นได้ว่า นางวันสสุตาเลือกที่จะสิงกายอยู่ในหินดาวตกเพื่อตกลงมายังดินแดนชนบท เห็นได้ว่ามีความสัมพันธ์กับพื้นที่ในอีกมิติหนึ่ง คำถามคือ เพราะเหตุใดนางจึงต้องเลือกที่จะตกกลางดินแดนนอกเมืองที่ห่างไกลความเจริญ

บ้านโคกชมพูที่เฒ่าสายพำนักมาชั่วชีวิตนี้ตั้งอยู่เชิงเทือกเขาติดเขตชายแดนไทยห่างไกลตัวเมืองและความเจริญชนิดดูไม่กลับ เทือกเขาผีฟ้าที่กั้นอยู่ด้านหลังหมู่บ้านเหมือนปราการสำคัญนั้น เป็นที่รกเรือไม่ค่อยมีใครขึ้นไปนัก เพราะเล่าลือกันว่าเสือชุมและเป็นที่อยู่ของภูตผีปีศาจนานาประการ แต่เฒ่าสายตัดสินใจในคำคั้นนั้นเองว่า แสงสว่างวาบที่เห็นเมื่อครู่ก่อนจะต้องเป็นดาวดวงใดดวงหนึ่งตกจากฟากฟ้า และสถานที่ซึ่งมันตกลงมานั้นก็เป็นที่ใดที่หนึ่งบนเทือกเขาผีฟ้านี้เอง

(Wiwat, 2013: 6)

จากตัวบทสังเกตได้ว่า พื้นที่ที่นางวันสสุตาปรากฏกายบนโลกมนุษย์ครั้งแรกคือพื้นที่ชนบท จินตวีร์ วิวัธน์ เลือกใช้คำที่บ่งบอกถึงความทุรกันดาร คือ “ห่างไกลตัวเมืองและความเจริญชนิดดูไม่กลับ” “เป็นที่รกเรือไม่ค่อยมีใครขึ้นไปนัก” กลุ่มคำดังกล่าวตอกย้ำความเป็นชนบท คำถามที่น่าสนใจคือการที่นางวันสสุตาไม่เลือกปรากฏกายอยู่ใจกลางกรุงสื่อความถึงอะไรเมื่อนำตัวบทมาวิเคราะห์ทำให้เห็นว่าตัวบทนำเสนอให้นางวันสสุตาผูกโยงอยู่กับความเป็นชนบทและภูตผี

“เรารู้ว่าท่านติดตามนางอันเป็นที่รักผู้ต้องจูดิจากสรรพวงมามนุสสุภูมิอันต่ำต้อย เราจึงโดยสารถพาทะแห่งดาวติดตามมาสู่โลกของท่านด้วย... นั่นเป็นเพราะเรารวบรวมพลังจิตให้กล้าแข็งได้เป็นครั้งคราว จึงอาจปรากฏให้ท่านเห็นได้ชั่วระยะเวลาสั้น เราลืมเล้าไปว่า เมื่อลงมาสู่่มลมนุษย์อันต่ำกว่าเราแล้ว เราได้รับพลังจากภูตต่าง ๆ ที่ลิ่งลู่อยู่ในภพอันต่ำนี้ สะสมเข้ากับพลังเดิมของเราจนแก่กล้า ภูตแห่งผาฉมบกกับนางตะเคียนแห่งไพร่ลี้กัณฑ์แต่ช่วยเพิ่มพลังให้เราจนแข็งขันยิ่งขึ้นทั้งสิ้น”

(Wiwat, 2013: 644, 646)

เห็นได้ว่า จินตวีร์ วิวัธน์ จัดวางตำแหน่งให้นางวนัสสุดาอยู่ฝ่ายเดียวกับภูตผี “ได้รับพลังจากภูตต่าง ๆ” แสดงให้เห็นการนำเสนอให้นางวนัสสุดาและภูตผีเป็นพวกเดียวกัน ซึ่งนางได้กล่าวถึงความ เป็นฝ่ายเดียวกับเรื่องเหนือธรรมชาติไว้ว่า “ผิดกับฉันซึ่งยังติดแน่นอยู่กับโลกเก่าที่เต็มไปด้วยมนตร์มายา เราจึงไม่มีทางเข้าถึงกันได้อย่างนี้แหละค่ะ” (Wiwat, 2013: 455) ดังนั้นจากฉากที่นางวนัสสุดาเลือกตกลงมาในเมืองทุรกันดาร จึงตอกย้ำความเป็นชนบทให้กับป่าหิมพานต์

เมื่อนางวนัสสุดาลงมาบนโลกมนุษย์ นางปรากฏตัวในสองลักษณะคือการแต่งกายด้วยเครื่องแต่งกายแบบนางไม้

...ห่อคลุมด้วยผืนสไบกรองทองอันวิจิตรตระการตาต้องแสงเดือนเป็นประกายระยิบระยับแพรวพราวกับทอกรองด้วยเส้นทองนพคุณประดับด้วยเพชรนิลจินดากระนั้น!

ดวงหน้าที่แหงนเงยสู่ดวงจันทร์เบนเบี่ยงด้านเสี้ยวให้หลอน ทิวารตีมองเห็นเรือนผมยาวสลวยระลงมาจากเบื้องถึงนั้นเฝ้า เห็นศราราภรณ์เล็ก ๆ รูปทรงประหลาดประดับเหนือเรือนผมต้องแสงเดือนเป็นประกายวิบวาว...

(Wiwat, 2013: 644, 646)

จากตัวบทอาจมองได้ว่า นี่คือชุดแต่งกายประจำพื้นที่ของป่าหิมพานต์ และนางวนัสสุดาได้มีการแปลงกายเป็นหญิงธรรมดาจึงจะสามารถสื่อสารกับทวารพดีได้ เช่น การแปลงกายเป็นนางพยาบาลเพื่อพบกับทวารพดีในยามที่เขาพักรักษาตัว “หมวกสีขาวตัดกับกลุ่มผมดำสนิทมองเห็นถนัดเจนในแสงอันเย็นตา ชุดเครื่องแบบนางพยาบาลสีขาวสะอาด

เสริมร่างนั้นผู้ดม่งประทับใจยากจะลืมได้” (Wiwat, 2013: 325) หรือในฉากที่เธอมาพบ ทวารพดีขณะที่เขาไปพักผ่อนตากอากาศ นางวันัสสุดาได้แต่งกายแบบมนุษย์ธรรมดา “เรือน ร้างระหงอรชรซ่อนอยู่ในเสื้อผ้าชุดง่าย ๆ กางเกงขายาวสีด้าและเสื้อแบบชาวเขาสีเดียวกัน ปักไหมสีต่าง ๆ สดใส และคุมเงินสีพราวทั้งตัว” (Wiwat, 2013: 444) ดังนั้นการแปลงกาย ให้เป็นเหมือนมนุษย์ปกติจึงเป็นสภาวะของการปรับตัวเพื่อเข้าสู่พื้นที่เมือง

เห็นได้ว่า จินตวีร์ วิวิธน์ นำเสนอชุดความหมายของป่าหิมพานต์ในชุดหนึ่งที่ผูก โยงอยู่กับความเป็นชนบท และอำนาจของกฤตผี ซึ่งเป็นการประกอบสร้างความหมายให้ กับความเป็นหิมพานต์ในมุมมองที่ย้อนแย้งกับความบริสุทธิ์สูงส่ง ด้านหนึ่งนางวันัสสุดาเป็น นางไม้ที่มีความงดงามตระการตาจากดินแดนที่ถูกทำให้บริสุทธิ์ผู้ดม่ง แต่อีกด้านหนึ่งนาง ก็ถูกนำเสนอให้เกี่ยวข้องกับอำนาจของกฤตผีเพื่อเสริมพลังให้นาง การนิยามความหมาย ดังกล่าวนับว่าน่าสนใจยิ่งในลักษณะของความเลื่อนไหลของความเป็นหิมพานต์ ซึ่งมีความ หลากหลายและย้อนแย้งกัน

จากประเด็นเรื่องการเชื่อมโยงพื้นที่ป่าหิมพานต์และนางวันัสสุดาเข้ากับความเป็นชนบทนั้น สามารถกล่าวได้ว่า จินตวีร์ วิวิธน์ ได้ประกอบสร้างชุดความหมายชนบทใน ลักษณะของความบริสุทธิ์ผู้ดม่งมากกว่าความทुरกัณฑ์ ประเด็นสำคัญคือ เราสามารถตีความไปได้อีกว่า ความเป็นชนบทซึ่งประกอบไปด้วยสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่งดงาม บริสุทธิ์ของป่าหิมพานต์เป็นภาวะโหยหาอดีต (Nostalgia) ของคนเมือง แต่อย่างไรก็ตาม อดีตที่โหยหาก็กไม่สามารถอยู่ร่วมกับสังคมเมืองได้ ทำได้แค่เพียงหวนระลึกถึงและรอคอย เวลาจะได้ไปสู่วพื้นที่ดังกล่าวเมื่อถึงกาลที่เหมาะสม

ประเด็นที่สำคัญคือ เมื่อเราพิจารณาตัวละคร ทวารพดีและนางวันัสสุดาในเชิงบริบทสัญลักษณ์ (ทวารพดีเป็นสัญลักษณ์ของมนุษย์ และนางวันัสสุดาเป็นสัญลักษณ์ของมนุษย์) เห็นได้ว่า แท้จริงแล้ว นวนิยายได้เล่าเรื่องความรักที่ผิดขนบจารีตในสังคมผ่านการนำเสนอความรักที่ไม่สมหวังของชาวหิมพานต์และมนุษย์แสดงให้เห็นถึงตัวบทได้ซ่อนนัยยะเรื่องความรักที่เป็นข้อห้าม (Taboo) ผ่านการสร้างตัวละครมนุษย์และเทพี ซึ่งถือได้ว่าเป็นความรักต่างสายพันธุ์ แต่เมื่อพิจารณาในเชิงสัญลักษณ์ที่ปรากฏในเรื่อง นั่นคือ การนำเสนอให้ที่อยู่ของทวารพดี (กรุงเทพฯ) เป็นสัญลักษณ์ของเมือง และที่อยู่ของนางวันัสสุดา (ป่าหิมพานต์) เป็นสัญลักษณ์ของชนบท กลับเป็นการผูกโยงให้ฝ่ายมนุษย์อยู่กับความเป็นเมือง และฝ่ายนางไม้ผูกติดกับความเป็นชนบท ประเด็นดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความรักของความรักที่แตกต่างกัน

ทางสถานภาพทางสังคม ในตอนจบตัวบทได้นำเสนอให้นางวันสุดาเป็นฝ่ายตัดสินใจจาก ทวารพดีไป “เราได้คิดแล้ว เทพทานพ! ท่านไม่ได้รักใคร่ ไม่เคยเลยตั้งแต่อดีตกาล...เราก็คงจะไม่ยื้อยุดท่านไว้กับเราอีกดอก เราประจักษ์ความจริงแล้วว่า รักแท้คือความเสียสละและให้อภัย ความรักที่ท่านมีต่อสุจาริยาเทวีมีนคงน่าสรรเสริญนัก เราจึงไม่คิดจะทำลายความน่าสรรเสริญอันนี้เลย” (Wiwat, 2013: 648) ประเด็นนี้สามารถตีความได้ว่า ตัวบทได้นำเสนอให้ความรักระหว่างคนเมืองและคนชนบทเป็นข้อห้ามและไม่อาจจบลงด้วยความสุขสมหวังได้ในภาวะปกติ

กล่าวโดยสรุป นางวันสุดาเป็นภาพแทนของความเป็นชนบท แสดงให้เห็นว่า ความเป็นเมืองและความเป็นชนบทไม่สามารถหลอมรวมหรืออยู่ร่วมกันได้ และเมื่อพิจารณาจากทิวเคราะหฺมาในหัวข้อก่อนหน้า ที่ว่าด้วยเงื่อนไขต่าง ๆ อันจะทำให้มนุษย์เข้าถึงดินแดนหิมพานต์ สามารถตีความได้ว่า ความเป็นเมืองไม่อาจเข้าถึงความเป็นชนบทโดยง่ายและในทำนองเดียวกัน ความเป็นชนบทที่ก่อรูปสัญลักษณ์โดยผ่านนางวันสุดาไม่สามารถผสมกลมกลืนหรืออยู่ร่วมกับความเป็นเมืองได้เช่นกัน ดังนั้นการปรับเปลงรูปกายของนางวันสุดาเพื่อสื่อสารกับมนุษย์นั้นจึงเป็นเพียงการปรับตัวชั่วคราวเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของตน คือเพื่อให้ทวารพดีระลึกชาติได้เท่านั้น

จากการพิจารณาในหัวข้อนี้ ทำให้เห็นว่า จินตวิรี วิวัธน์ ได้ประกอบสร้างความหมายเรื่องป่าหิมพานต์ในชุดความหมายใหม่ นั่นคือ การผูกโยงป่าหิมพานต์และชาวหิมพานต์กับความเป็นชนบท ความเกี่ยวข้องอำนาจของภูตผี และความเป็นอื่น ซึ่งตัวบทไม่ได้เน้นที่ความอุดมสมบูรณ์หรือความงดงามของพื้นที่ในเชิงอุดมคติเชิงนิเวศเพียงอย่างเดียว หากยังเน้นไปที่การเป็นพื้นที่แห่งความเสนาหาที่นางวันสุดามีให้ต่อเทพทานพ ซึ่งชุดความหมายดังกล่าวก่อให้เกิดความน่าสนใจในด้านของการประกอบสร้างความหมายให้กับพื้นที่ในบริบทของความเป็นนวนิยายจินตนิมิต

3. ป่าหิมพานต์ในฐานะพื้นที่แห่งความเป็นหญิง

นอกเหนือจากการนำเสนอให้ป่าหิมพานต์เป็นภาพแทนของความเป็นอื่นและความเป็นชนบทแล้ว จากตัวบทยังทำให้เห็นว่า ป่าหิมพานต์มีความสัมพันธ์กับความเป็นหญิงอย่างชัดเจน ในหัวข้อนี้ได้วิเคราะห์ป่าหิมพานต์ในกรอบของเพศสถานะ (Gender) ซึ่งวิธีคิดแบบสตรีนิยมเชิงนิเวศ (Ecofeminism) ได้เสนอวิธีคิดบางประการที่น่าสนใจ นั่นคือ ภาษามักทำให้ธรรมชาติเป็นเพศหญิง หรือที่เรียกว่า การทำภูมิประเทศให้เป็นเพศหญิง

(Feminization of Landscape) Sangkhaphanthanon (2013: 73) อธิบายว่า วิธีคิดดังกล่าวเป็นการนำเสนอพื้นที่ของเพศในลักษณะของการอุปถัมภ์กันว่า แผ่นดินคือเพศหญิง ซึ่งถูกประกอบสร้างความหมายผ่านระบบคิดแบบชายเป็นใหญ่และแนวคิดภูมิศาสตร์เชิงนิเวศ (Feminist Geography) ดังนั้นเมื่อพิจารณาการบรรยายสภาพแวดล้อมของป่าหิมพานต์พบว่า มีนัยยะของกามารมณ และความเย้ายวนทางเพศ ตัวอย่างเช่น

ทวารพดีกระซิบ ร่างของเขาเลื่อนลอยไปเรื่อย ๆ เหนือพรมหญ้าเขียวขจีซึ่งดูท่าทางคงจะอ่อนนุ่มหนักหนา ผ่านต้นไม้ทิพย์ที่ทอดกิ่งอ่อนช้อยดูจลลายนกนกอันวิจิตร ผ่านเนินเตี้ยรดาชด้วยดวงดอกไม้หลากสีนานาพันธุ์ที่บานระยิบระยับที่หน้าธารบดินเขียวขจี เหมือนสนามอันสวยที่สุดวังเวียงชะวากผา ที่นั่นที่นั่นล้วนมีแสงแพรวพรายหลากสีเหมือนแอมม็อนพรัดนโปโพรยประดับไว้กลางเกลื่อนทว่าแสงแพรวพรายเหล่านี้ไม่อาจเทียบได้กับภูผาหนึ่งที่อยู่ห่างออกไปเบื้องหน้าโพ้น ซึ่งทอรัศมีล้งเลื่องเป็นสีรุ้งทั้งเจ็ดอันแสนตระการผ่านม่านหมอกควันมาแต่ไกล

ร่างของชายหนุ่มลอยเรียต่ำลงเหนือพรมหญ้า คุรุใหญ่ก็มาหยุดนิ่งสนิทอยู่ ณ ที่ใดที่หนึ่งซึ่งจำได้ว่าเคยมาแล้วเมื่อไม่นานมานี้เอง ทวารพดีเหลียวมองรอบตัว แล้วสายตาก็หยุดนิ่งอยู่ที่แผ่นน้ำกว้างเบื้องหน้า

ลักษณะเหมือนลำธารสีเงินยวงใสกระจ่างเป็นประกายจรัสทอดตัวจากที่นั่นผ่านไปตามขุนเขาน้อยใหญ่เขียวชอุ่มที่มองเห็นค่อนข้างชัดเจนกว่าที่อื่น ทั้ง ๆ ที่ม่านหมอกแพรวก็ยังคงคลุมอยู่โดยรอบ ไหลเรื่อยคดเคี้ยวไกลลิบออกไปสู่ยอดเขาหนึ่งซึ่งเด่นตระหง่านเหนือขุนเขาทั้งปวงและทอรัศมีสีรุ้งโชติช่วงออกมาสู่ที่ซึ่งเขยิบอยู่ จนทำให้สามารถมองผ่านม่านหมอกเห็นลึງรอบด้านได้ค่อนข้างชัดเจนกว่าที่แลมาแล้ว

บรรยากาศรอบกายของเขาขณะนี้น้ำพิสมัยและพิงพิทวงระคนกัน!

ริมฝั่งธารสีเงินยวง ดารดาชไปด้วยพุ่มพวงดอกไม้เตี้ย ๆ ขึ้นรายล้อมหลากสีส้น ส่งกลิ่นหอมอ่อนโยน ซาบซ่านไปทั่วทุกอณูขององศาขอบด้าน หญ้าเขียวสดขจีก็เนียนนุ่มนวลนอนเล่น ทวารพดีคุกเข่าลงเหนือพื้น สะโงกมองเงาตนเองในน้ำนั้นโดยไม่ตั้งใจ

หากอ่านตัวบทดังกล่าวแบบผิวเผิน อาจเห็นว่านี่คือการบรรยายทิวทัศน์ป่าหิมพานต์ที่ดูวิจิตรตระการตา สภาพแวดล้อมมีองค์ประกอบที่ฟังประสมค์และตอบสนองความสำราญของประสาทสัมผัสทั้งห้า แต่เมื่อพิจารณาโดยนำวิธีคิดแบบการทำภูมิประเทศให้เป็นสตรี เราจะพบว่า ทิวทัศน์ที่ได้รับการพรรณนาเป็นการบอกเล่าถึงภูมิประเทศที่ผูกโยงกับสัญลักษณ์ของความเป็นหญิง เห็นได้จากเส้นทางที่ทวารพดีเดินผ่าน “พรมหญ้าเขียวขจีซึ่งดูท่าทางคงจะอ่อนนุ่มหนักหนา” และ “ผ่านเนินเตี้ยรดาชด้วยดวงดอกไม้” ทั้ง “พรมหญ้า” “เนิน” และ “ดอกไม้” ต่างก็เป็นสัญลักษณ์ของเพศหญิงการนำเสนอฉากทวารพดีเดินเล่นบนพื้นหญ้าเขียวขจี มีกลิ่นหอมอบอวล อุดมไปด้วยทัศนียภาพชวนให้หลงใหล จึงคล้ายกับเป็นอุปลักษณ์แสดงถึงเพศชายกำลังสำรวจตรวจตราเรือนร่างสตรีเพศการพรรณนาถึงป่าหิมพานต์ในมุมมองของทวารพดีจึงกลายเป็นวาทกรรมรูปแบบหนึ่งที่ผูกโยงความงามของธรรมชาติกับร่างกายของเพศหญิง

เมื่อวิเคราะห์ตัวละคร “วันสสุตา” พบว่า มีฉากที่นางใช้ดอกไม้และกลิ่นหอมของเป็นสื่อเตือนความจำทวารพดีหรือเทพทานพในอดีตชาติ และยังเป็นเครื่องหมายแสดงตัวของนาง ดังในฉากที่นางวันสสุตามาขอความช่วยเหลือจาก ไกรวงศ์ เพื่อนของทวารพดี นางก็ใช้กลิ่นของดอกมณฑารพเป็นสื่อเรียกเขาออกมาพบนาง “เป็นกลิ่นหอมอ่อน ๆ ละมุนละไมของดอกไม้บางอย่างลอยอ้อยอิ่งอยู่ในเด็นท์ มันเป็นกลิ่นเดียวกับดอกไม้ในฝันที่ได้สุดตอมมาแล้วนั่นเอง” (Wiwat, 2013: 281) จากตัวบททำให้มีข้อขบคิดในประเด็นเรื่องกลิ่นเมื่อนำไปทำความเข้าใจชุดความคิดเรื่องเครื่องหอมสมัยโบราณ ออฟเทล (Aftel tr. by P. Ek Yat, 2017: 147) กล่าวว่า ในอดีตนั้นการเผาพืชที่มีกลิ่นหอมเชื่อว่า กลิ่นที่หอมหวานจะเปิดโลกทางจิตวิญญาณ เป็นประตูเชื่อมโลกสามัญและโลกเหนือธรรมชาติ ดังนั้นการสูดกลิ่นดอกมณฑารพจึงเป็นการเปิดรอยต่อระหว่างโลกมนุษย์และป่าหิมพานต์ เพื่อนำไปสู่การพบเจอกันของทวารพดีและนางวันสสุตา กลิ่นหอมจรรจงใจของดอกมณฑารพยังแสดงเป็นเครื่องมือที่นางสนสสุตาใช้เตือนความจำอดีตชาติของนางและทวารพดี

ชายหนุ่มรับดอกไม้ไปจากมือสตรีเบื้องหน้า กลิ่นหอมรยรินเข้าจมูก
อ่อนละมุนซาบซ่านประทับใจอย่างประหลาด เขายกขันค้มแล้วขมวดคิ้ว

“เอ๊ะ ผมคิดว่าจำกลิ่นนี้ได้แน่ เป็นดอกไม้พิเศษไม่มีในโลกมนุษย์
นอกจากที่ไหนสักแห่งซึ่งผมเคยเห็นมาแล้วนานเหลือเกิน ชื่อติดอยู่ริมฝีปากนี่
เอง ดอก...อ้อ นี่ก็ออกละครับ มณฑารพนี่เอง!”

(Wiwat, 2013: 458)

เห็นได้ว่า เมื่อทวารพดีเห็นและได้กลิ่นดอกมณฑารพ เขาเริ่มระลึกได้ว่าอดีตชาติ เขาเคยพบเห็น อาจเชื่อมโยงได้กับรอบคิดเรื่องกลิ่นดังที่ Aftel (tr. by Ploi Saeng Ek Yat, 2017: 165) อธิบายว่า กลิ่นหอมเป็นสิ่งที่ขุดความทรงจำที่ลืมไปนานแล้วและส่งอิทธิพลต่อเราอย่างไม่รู้ตัว ทำให้เราเข้าสู่สภาวะของการตื่นรู้

เมื่อพิจารณาความเป็นมาของการปรากฏตัวนางวันสสุตา เห็นได้ว่า จินตวีร์ วิวัธน์ ได้เสนอให้นางวันสสุตา “มอบก้อนมณีจากมหาจักรภูฏให้ท่านเป็นที่ระลึกถึงความรักของเรา คือเม็ดที่ท่านเห็นอยู่นี้ แต่ท่านก็หลงลืมมิได้นำติดตัวมาด้วย เราจึงต้องนำมาเองเพื่อให้เป็นสื่อกลางเตือนความทรงจำแห่งท่าน” (Wiwat, 2013: 643) ดังนั้นเห็นได้ว่ามณีจากหิมพานต์ดังกล่าวเป็นตัวแทนของเพศหญิง และสามารถตีความได้ว่าวัตถุมิค่าดังกล่าวแสดงนัยของกามารมณ์ ดังในเนื้อเรื่องที่คุณหญิงพุดิยานำมณีเม็ดนี้ไปทำเป็นแหวนและนำมาให้ทวารพดี ผู้เป็นบุตรชาย ดังนั้น “แหวน” ซึ่งสามารถมองได้ว่าเป็นสัญลักษณ์ของช่องคลอดจึงเป็นสิ่งสนับสนุนความเป็นหญิงให้กับมณีจากจักรภูฏ ความตื่นตัวของทวารพดีที่จะได้ “สวมใส่” แหวนที่ทำมาจากมณีจากหิมพานต์ ก็ไม่ต่างจากการความรู้สึกที่จะได้ร่วมรักกับเพศหญิง “ทวารพดีมโนนทร หยิบกล่องนั้นไปเปิดดูด้วยท่าทางที่พยายามระงับไว้ไม่ให้แสดงออกมา[...] ปรกายอันแพรวพราวจับตาดูเหมือนจะโชติฉายออกมาก่อน [...] ทวารพดีสวมมันลงในนิ้วนางข้างซ้าย และทันทีที่แหวนเข้าไปสถิตอยู่ในนิ้วของเขา แสงอันวาววับรุ่งโรจน์ดูจะทวีคูณขึ้นมาจนต้องเป็นอนหน้าหนี” (Wiwat, 2013: 42-43)

นอกจากนั้น พื้นที่ป่าหิมพานต์ยังเป็นสถานที่ที่ผูกพันกับความใคร่ของชายหญิง “ประหลาดเหมือนความฝัน ทุกคนที่นั่นอยู่รอบนอกแสงสีกุหลาบอมม่วงนั้นเห็นร่างงามทั้งสองคือ เทพทานพ และสตรีในชุดพัศตราภรณ์กรองทองผู้นั่งอยู่ต่อหน้าเมื่อครูนี จูงมือกันเดินลัดเลาะไปตามสมุทพุ่มไม้ มุ่งหน้าไปยังขุนเขาอันรุ่งโรจน์ด้วยแสงสีประจุกประกายรุ้งระยับเบื้องหน้าโน้น” (Wiwat, 2013: 642) โดยมีเขามหาจักรภูฏเป็นฉากสำคัญ ซึ่งเป็น “สถานที่รักและร้างของวันสสุตา” (Wiwat, 2013: 643) นับว่าเป็นการเสนอชุดความคิดเรื่องป่าหิมพานต์ที่ไม่ได้มุ่งไปที่ความเป็นสังคมอุดมคติเชิงนิเวศ แต่ขบเน้นในเรื่องกามารมณ์และความรักของชายหญิง

บทสรุป

นวนิยายเรื่อง มาแต่หิมพานต์ บทประพันธ์ของ จินตวีร์ วิวัธน์ นำเสนอชุดความคิดของเรื่องเล่าอยู่สองระดับ ระดับแรกคือ การนำเสนอให้นางไม้จากป่าหิมพานต์ข้ามมิติ มาทวงความรักจากมนุษย์ แต่เมื่อไม่สำเร็จจึงต้องกลับไปยังที่จากมา แสดงให้เห็นชุดความคิดว่า มนุษย์กับนางไม้ไม่สมควรรักกัน และพื้นที่ป่าหิมพานต์ก็ไม่ใช่ที่อยู่ของมนุษย์ แต่เมื่อมองระดับลึกทำให้เห็นว่า แสดงให้เห็นการวิพากษ์ความเป็นมนุษย์ว่า ป่าหิมพานต์เป็นพื้นที่บริสุทธิ์ที่มนุษย์ไม่ควรเข้าไปอยู่ นอกจากนั้น เมื่อพิจารณาในอีกมุมกลับทำให้เห็นว่า ดินแดนป่าหิมพานต์ที่ถูกทำให้บริสุทธิ์นั้นกลับบอบอวลไปด้วยกิเลสและกามารมณ์ผ่านภาษาที่ใช้นำเสนอ

ชุดความหมายเรื่องป่าหิมพานต์ได้รับการนำเสนอที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นการนิยามความหมายด้านความงามของภาษาที่ใช้พรรณนา หรือการพิจารณาในมุมของการวิจารณ์เชิงนิเวศ ซึ่งนำไปสู่การประกอบสร้างความหมายที่อิงอยู่กับระบบคิดแบบสังคมอุดมคติเชิงนิเวศ แต่เมื่อพื้นที่ดังกล่าวได้ถูกปรับเปลี่ยนในบริบทของวรรณกรรมประชานิยมแนวจินตนิมิต จึงนำไปสู่การสถาปนาความหมายชุดใหม่ให้แก่ป่าหิมพานต์ โดยผูกโยงกับความเป็นอื่น ความเป็นชนบท และความเป็นหญิง นอกจากนั้นเมื่อเราพิจารณาพื้นที่ป่าหิมพานต์ในเชิงสัญลักษณ์ สามารถตีความได้ถึงความเป็นชนบทที่ปะทะสังสรรค์กับความเป็นพื้นที่เมือง เห็นได้ว่า นวนิยายเรื่อง มาแต่หิมพานต์ ชี้ชวนให้ผู้อ่านถอดรหัสความหมายของป่าหิมพานต์ในมุมมองที่นอกเหนือจากความเป็นอุดมคติเชิงนิเวศ ซึ่งจินตวีร์ วิวัธน์ ได้ประกอบสร้างชุดความหมายใหม่ของพื้นที่ดังกล่าวในมิติทางสังคมและวัฒนธรรม โดยผูกโยงกับวาทกรรม สัญลักษณ์ และภาพแทน

Reference

- Abrams, M.H. (1999). **A Glossary of literature terms.** (7th ed.). USA: Cornell University.
- Aftel. M. (2017). **Lok ren lap khong Klin hom.** (in Thai) [Fragrant: The Secret Life of Scent]. (Phloisaeng Ekyat, Trans.). Bangkok: Open worlds.
- Charoensinolan, C. (2011). **Wathakam kan phatthana.** (in Thai) [Literature of discourse on development]. Bangkok: Wiphasa.
- Chunlawong, S. (2013). *Nawaniyai rueang plai thian nai thana phuen thi haeng chintanakan.* (in Thai) [Novel PlaiThian as space of imagination], In Trisin Bunkhachon (Ed) .**Wannasan Asian: saisamphan lae satriwithi,** [ASEAN literature, relationship and life way's woman]. pp.99–112]. Bangkok: Maekhamphang.
- Hongsuwan, P. (2013). **Nan ma laeo: mi rueang lao nithan tamnan chiwit.** (in Thai) [Once upon the time, there was a tale, fable, legend, and life]. Bangkok: Chulalongkorn University.
- laosiwong, N. (2014). **Pha khao ma, pha sin, kangkeng nai lae paiyan yai.** (in Thai) [Loincloth, sarong, underwear, etc.].(2nd ed.) Bangkok: Matichon.
- Sangkhaphanthanon, T. (2013). **Wannakhadi si khiao krabuan that lae wathakam thammachat nai wannakhadi Thai.** (In Thai) [Green Literature: paradigm and discourse on nature in Thai Literature]. Bangkok: Nakhon.
- Wiwat, J. (2013). **Ma tae himmaphan.** (in Thai) [Coming from Himavanta]. Bangkok: Group Publishing.

วัฒนธรรมและการใช้ภาษาเกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชันในบริบทสังคม
ที่ปรากฏในวรรณกรรมไทยและการใช้จริงในปัจจุบัน
ของภาคประชาสังคมจังหวัดนครราชสีมา

Culture and Usage of Language Regarding Corruption in
Social Contexts that arise in Thai Literature and
in the Modern Civil Society of Nakhonratchasima Province.

จิรัฏฐิพร ไทยงูเหลือม¹/ พิมพ์พีจี บรรจงปรุ² /

อารีย์ ศรีอำนาจ³/ วิมาน วรรณคำ⁴

Jiratthiporn Thainguluum¹ / Pimpajee Bunjongparu² /

Aree Sri-amnuay³ / Wimarn Wannakham⁴

¹Thai Language Program/ ²Public Administration Program

³Early Childhood Education Program / ⁴Retired Government Employee

Nakhon Ratchasima Rajabhat University

Nakhon Ratchasima 3000, Thailand

E-mail : rose_19297@hotmail.com

Abstract

This article aimed to study the use of language and culture regarding corruption in the social contexts appearing in Thai literatures and recent use of civil society of Nakhonratchasima province which will encourage awareness of the problems surrounding it, the impact of corruption, and develop mechanisms for creating good governance in Thai society. Regarding the corruption in Thai literature, this study found that; 1)Tri-bhumi Phraruang: discussed the dishonest leader of the country who sought for bribery and

tribute, 2) Suphasit Phraruang: taught the people to be honest and grateful, 3) Lilitongkarnchangnam: revealed a ceremony that show loyalty be honest with the king, 4) Kotmai Tra Sam Duang: discussed corruption in recruiting men to war or corruption by taking weapons to intimidate people, 5) Srithanon Chai: taught that a smart person who exploited to gain the wrong assets.

The use of language regarding corruption by the research participants could be divided into three levels; 1.the first group used the most indecent words when talking about corruption such as cheating (kodkong), fraud (chorkong), bribery (rupsinbon), corruption (chorratbungluang) and under the table (taito), 2. the second group used neutral words such as dishonesty (mai sue sus), misappropriate (bead bung), smuggle (luk lorb), misused of power (chai amnat nai thang thi pid), obscure (pid bung amprang), 3. The third group used docile words such as patronage (oo pa thum), favor (len puak), smuggling (arm it sin jang).Therefore, the content in the Thai literature was a teaching for the people to fear sin, to have beliefin Hell and Heaven, and to be the virtuous and honest. The effects of good deeds on life were peaceful. Furthermore, the public attitudes regarding corruption appearing in the use of language and social context revealed an awareness of the corruption problem.

keywords: outlook, Language and culture, Corruption

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาทัศนะเกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชันจากบริบททางประวัติศาสตร์ สังคม ภาษาและวัฒนธรรมที่ปรากฏในวรรณกรรมไทยและการใช้ในชีวิตประจำวันของประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา เป็นการกระตุ้นส่งเสริมให้ตระหนักถึงปัญหา และผลกระทบของการทุจริตคอร์รัปชัน เพื่อพัฒนากลไกในการสร้างธรรมาภิบาลให้เกิดขึ้นในสังคมไทย ผลการศึกษาพบว่าวรรณกรรมไทยที่มีทัศนะเกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชันผู้วิจัยได้นำมาศึกษา ได้แก่เรื่อง 1) ไตรภูมิพระร่วง กล่าวถึงผู้ปกครองบ้านเมืองไม่ซื่อสัตย์ รับส่วย ดิดสินบน 2) สุภาจิตพระร่วง มุ่งสอนให้ประชาชนมีความซื่อสัตย์

สุจริต กตัญญูกตเวทิต์) ลิลิตโองการแข่งน้ำ ปรากฏพิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยา เพื่อแสดงความจงรักภักดี ซึ่งสัสต์ต่อพระมหากษัตริย์ 4) กฎหมายตราสามดวง มีหมวดพระอัยการ อาญาหลวง กล่าวถึงการทุจริตเกณฑ์คนไปทำสงครามหรือทุจริตโดยการเอาอาวุธมาข่มขู่ราษฎรโดยมิชอบ 5) ศรีธรรมาธิปไตยเป็นผู้ที่มีความเก่ง เฉลียวฉลาด แสวงหาผลประโยชน์เพื่อให้ได้สินทรัพย์จากผู้อื่นโดยมิชอบ

ทัศนะเกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชันในการใช้ภาษาที่ผู้เข้าร่วมเวทีวิจัยใช้แสดงถึงการทุจริต คอร์รัปชัน จากการใช้ภาษาและบริบทสังคมแบ่งออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้ 1. กลุ่มใช้คำที่แสดงการทุจริตมากที่สุด เช่น คดโกง, ฉ้อโกง, รับสินบน, ฉ้อราษฎร์บังหลวง, ใต้โต๊ะ, คอร์รัปชัน, ทุจริต 2. กลุ่มใช้คำทุจริตปานกลาง เช่น ไม่ซื่อ, เบียดบัง, เบี่ยง, ลักลอบ, ปลิ้นปลอก, การใช้อำนาจในทางที่ผิด, ปิดบัง-อำพราง 3. กลุ่มใช้คำทุจริตน้อย เช่น อุปลักษณ์, เล่นพวก, อามิสสินจ้าง, อำพราง, ไม่ซื่อ เป็นต้น เนื้อหาในวรรณกรรมไทยข้างต้น จึงเป็นคำสอนให้ประชาชนเกรงกลัวต่อบาป มีความเชื่อในเรื่องนรก-สวรรค์ ให้รู้จักบาปบุญ มีความซื่อสัตย์สุจริต และผลของการทำความดีชีวิตจะมีความสุขสงบร่มเย็นรวมถึงทัศนคติของประชาชนเกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชันจากการใช้ภาษาและบริบทสังคมแสดงให้เห็นความตระหนักถึงปัญหาและความเสียหายของการทุจริตคอร์รัปชัน

คำสำคัญ: ทัศนะ, ภาษาและวัฒนธรรม, การทุจริต

บทนำ

การคอร์รัปชัน หมายถึง การอาศัยตำแหน่งหน้าที่อำนาจเพื่อเอื้อประโยชน์แก่ตนเองหรือผู้อื่น รวมถึงการฉ้อราษฎร์บังหลวง การทุจริตในหน้าที่ราชการการกินสินบน ตลอดจนความยุติธรรมอื่น ๆ ที่ข้าราชการหรือบุคคลอื่นใดใช้เป็นเครื่องมือในการลิดรอนความเป็นธรรมและความถูกต้องตามกฎหมายหรือเรียกว่า “การทุจริต” และ “การประพฤติมิชอบของข้าราชการ” Phua Phongsakon (2000: 30) กล่าวว่า ความหมายของการทุจริตแพร่หลายที่สุด ได้แก่ การใช้อำนาจหน้าที่ของรัฐไปเป็นเครื่องมือเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัวซึ่งรวมถึงการทุจริตของเจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยไม่มีฝ่ายอื่นเกี่ยวข้อง เช่น การยกยอกองเงินของรัฐ การใช้ทรัพย์สินของรัฐนอกเวลาราชการ หรือการใช้อำนาจในตำแหน่งเลื่อนขั้นให้แก่ผู้ที่เป็นเครือญาติหรือเพื่อนฝูง และการทุจริตที่เกิดจากการประสาน

ผลประโยชน์ระหว่างสองฝ่าย

การทุจริต หมายถึง ความประพฤติชั่ว คดโกง ฉ้อโกง ไม่ซื่อตรง (Dictionary of Royal Institute. 2013:534) และจากการศึกษาเอกสารตำราเกี่ยวกับการใช้ภาษาและบริบทหลังคมพบว่า ยังมีหลายคำที่สะท้อนถึงการทุจริตคอร์รัปชันเช่น การฉ้อราษฎร์บังหลวง การฉ้อฉล การคดโกง ส่วย การติดสินบน การกินตามน้ำ การกินทวนน้ำค่าวิ่งเต้น ค่าน้ำร้อนน้ำชา และเงินใต้โต๊ะหรือหาประโยชน์อื่น ๆ ซึ่งการทุจริตนี้อาจมิใช่เป็นตัวเงินแต่เป็นวิธีการที่ใช้อาจจะผิดกฎหมายหรือไม่ผิดก็ได้ เป็นพฤติกรรมซึ่งสาธารณชนจะไม่พอใจหรือผิดจากจารีตประเพณีนิยม เนื่องจากการกระทำที่ขัดกับความคาดหวังของสาธารณชน เรื่องมาตรฐานจริยธรรมและพฤติกรรมที่ดีของบุคคลสาธารณะ

ทัศนคติของประชาชนจากเวทีผู้เข้าร่วมวิจัยแสดงความคิดเห็นถึงความห่วงใยความกังวลที่มีต่อการทุจริตคอร์รัปชัน คือมีความเชื่อว่าพฤติกรรมทุจริตประพฤติมิชอบนั้น ยอมรับได้หากการกระทำนั้น ๆ เป็นประโยชน์กับตนหรือกลุ่มของตนการคอร์รัปชันเป็นโรคระบาดที่น่ากลัวในประเทศกำลังพัฒนา และไม่มียุคใดสมัยใดที่ประชาชนจะห่วงกังวลใจในเรื่องการทุจริตเท่ากับยุคปัจจุบันเนื่องจากมีพัฒนาการทุจริตที่ยาวนาน และมีกลวิธีที่แยบยลดังปรากฏในแนวคิดของ Seri Rangsan (2006) แสดงทัศนคติการคอร์รัปชันมีมาตั้งแต่เมื่อครั้งสมัยสุโขทัยที่มีการทุจริตเกิดขึ้นในระบบราชการและมีวิวัฒนาการมาตามลำดับ

การทุจริตคอร์รัปชันที่เกิดจากการรับรู้กันโดยทั่วไปในปัจจุบันมักเกิดจากตัวบุคคลที่มีอำนาจที่แสวงหาอำนาจหรือผลประโยชน์เป็นของตนและพวกพ้อง ซึ่งเกิดมาจากกิเลสในตัวของมนุษย์การใช้อำนาจเพื่อให้ได้มาซึ่งผลกำไร ความชอบพอ หรือเพื่อผลประโยชน์ของกลุ่มหรือชนชั้น ซึ่งออกมาในรูปการกระทำที่ละเมิดกฎหมาย หรือละเมิดมาตรฐานความประพฤติทางศีลธรรมจรรยาที่ยอมรับ

ส่วนในวรรณกรรมไทยที่ปรากฏทัศนคติเกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชัน เช่น ไตรภูมิพระร่วงกล่าวถึงผู้ปกครองบ้านเมืองไม่ซื่อสัตย์ รับส่วย ติดสินบน สุภาพิตพระร่วง มุ่งสอนให้ประชาชนมีความซื่อสัตย์สุจริต กตัญญูกตเวที ลีลิตโองการแข่งน้ำปรากฏพิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยา เพื่อแสดงความจงรักภักดี ซื่อสัตย์ต่อพระมหากษัตริย์ กฎหมายตราสามดวงมีหมวดพระอัยการอาชญาหลวง กล่าวถึงการทุจริตเกณฑ์คนไปทำสงครามหรือทุจริตโดยการเอาอาชญาข่มขู่ราษฎรโดยมิชอบ และศรีธนญชัย เป็นผู้ที่มีความเก่ง เฉลียวฉลาดแสวงหาผลประโยชน์เพื่อให้ได้สินทรัพย์จากผู้อื่นโดยมิชอบ ซึ่งวรรณกรรมไทยได้แสดงถึง

การใช้กุศโลบายในการอบรมสั่งสอน อย่างรอบด้านลุ่มลึก โดยสามารถยกตัวอย่างในชีวิตประจำวันซึ่งมีหลากหลายในเกือบทุกสาขาวิชาชีพให้เห็นอย่างชัดเจน

วัฒนธรรมทางด้านความคิดที่เสนอทักษะการใช้ภาษาในการทุจริตคอร์รัปชันได้อย่างแยบยล ภาษาได้สะท้อนภาพการทุจริตอย่างเห็นชัดขึ้นด้วยประสบการณ์ที่เชี่ยวชาญ มีทั้งทักษะ กลยุทธ์ที่แยบยล ล้ำหน้าและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทักษะการใช้ภาษาและวัฒนธรรมกับการทุจริตคอร์รัปชันที่ปรากฏในบริบทสังคมไทย เป็นการช่วยกระตุ้นส่งเสริมให้ตระหนักถึงปัญหา และผลกระทบของการทุจริตคอร์รัปชัน ซึ่งจะนำแนวคิดเหล่านี้ ไปใช้เป็นแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาในอนาคต

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาทักษะเกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชันจากบริบททางประวัติศาสตร์ สังคม ภาษาและวัฒนธรรมที่ปรากฏในวรรณกรรมไทยตามทัศนคติของประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา

ขอบเขตการวิจัย

ในการศึกษาทักษะเกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชันจากบริบททางประวัติศาสตร์ สังคม ภาษาและวัฒนธรรมที่ปรากฏในวรรณกรรมไทยมีขอบเขต ในการศึกษา ดังนี้

1.ศึกษาทักษะการใช้วัฒนธรรมทางภาษาการใช้ถ้อยคำ สำนวน การทุจริตคอร์รัปชันในเวทีประชุมร่วมแสดงความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมวิจัย ศึกษาทักษะเกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชัน การใช้ภาษาของประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่าง ประชาชนจากตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรการศึกษา ภาคประชาสังคม เพื่อแบ่งระดับการใช้ภาษาในการทุจริตคอร์รัปชัน

2.ศึกษาสภาพปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในวรรณกรรมไทย จากเรื่องไตรภูมิ พระร่วง เรื่องสุภาพิตพระร่วง เรื่องลิลิตโองการแข่งน้ำ เรื่องกฎหมายตราสามดวง และเรื่องศรีธนญชัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1.ศึกษาจากเอกสาร งานวิจัย บทความ ตลอดจนถึงสื่อสิ่งพิมพ์ เกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชัน

2. ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลดังต่อไปนี้

2.1 ศึกษาเอกสารและวิเคราะห์จากวรรณกรรมไทย 5 เรื่องได้แก่ 1) ไตรภูมิพระร่วง 2) สุภาสิตพระร่วง 3) ลิลิตโองการแช่งน้ำ 4) กฎหมายตราสามดวง และ 5) ศรีธัญชัย

2.2 ลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูล และสัมภาษณ์ในเวทีประชุม จากตัวแทนองค์การบริหารส่วนตำบล องค์กรทางการศึกษา ผู้นำภาคประชาสังคม ในจังหวัดนครราชสีมา และผู้เชี่ยวชาญที่มีผลงานวิจัยหรือผลงานวิชาการเกี่ยวกับคอร์รัปชัน จำนวน 218 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้จะได้มาโดยหนังสือการตอบรับเข้าร่วมโครงการวิจัย ได้แก่ องค์กรบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา เทศบาลจำนวน 18 แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบลจำนวน 32 แห่ง รวมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เข้าร่วมโครงการ 51 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 20.90 หน่วยงานการศึกษาในจังหวัดนครราชสีมาที่เข้าร่วม จำนวน 90 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 65.70 และภาคประชาสังคมจำนวน 30 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 93.75 โดยการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล ด้วยการใช้คำถามเปรียบเทียบคำตอบกับข้อมูลที่ได้จากการเอกสาร หนังสือวิชาการ บทความ รายงานสัมมนา และงานวิจัยต่าง ๆ รวมทั้งข้อมูลจากการสังเกต สภาพความเป็นจริง

3. นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาและรวบรวมมาวิเคราะห์เพื่อจัดเป็นหมวดหมู่เป็นระบบ และวิธีการที่ชัดเจน โดยเน้นการทำความเข้าใจ เปรียบเทียบและวิเคราะห์ทัศนคติของสังคมไทย เกี่ยวกับประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทุจริตคอร์รัปชัน

4. นำวรรณกรรมไทยที่ศึกษามาวิเคราะห์ ทัศนะภาษาและวัฒนธรรม

5. สรุปผลและนำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณานาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

วัฒนธรรมในการใช้ภาษาของสังคมไทยมีการใช้คำที่เกี่ยวกับการทุจริตเป็นจำนวนมาก จากการศึกษาดูเอกสารและการใช้เวทีวิจัยในระยะต้นเพื่อระดมความคิดเห็นว่ามีทัศนะในการใช้ภาษาที่ผู้เข้าร่วมเวทีวิจัยใช้แสดงถึงการทุจริตคอร์รัปชันที่หลากหลาย สามารถจัดเป็นกลุ่มและแบ่งออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

1. กลุ่มใช้ภาษาที่เห็นภาพในการทุจริตมากที่สุด เช่น คดโกง, ฉ้อโกง, รับสินบน,

นักรบ บังหลวง, ไต้เต๊ะ, ยักยก, น้อฉล, ซี้โกง, คอร์รัปชัน, ทุจริต, ติดสินบน, ผลประโยชน์ ซับซ้อน, ส่วย, กินเปอร์เซ็นต์

2. กลุ่มใช้ภาษาที่เห็นภาพในการทุจริตปานกลาง เช่น ไม่ซื้อ, เบียดบัง, เบี่ยง, ลักลอบ, ปรี้นปลอก, การใช้อำนาจในทางที่ผิด, ปิดบัง-อำพราง, น้อฉล

3. กลุ่มใช้ภาษาที่เห็นภาพในการทุจริตน้อย เช่น อุปถัมภ์, เล่นพวก, อามิสสินจ้าง, อำพราง, ไม่ซื้อ

จะเห็นว่า การใช้ถ้อยคำในการสื่อสารระหว่างบุคคลแตกต่างกัน ย่อมขึ้นอยู่กับ การตีความ ความเข้าใจระหว่างบุคคล ซึ่งมีนัยยะแฝง

ส่วนสำนวนสุภาษิต จากการสอบถามผู้เข้าประชุมแสดงความคิดเห็นในเวทีได้อธิบายถึง สำนวนสุภาษิต ได้อธิบายว่า สังคมไทยมีสุภาษิต สำนวน และคำพังเพย ที่ใช้ใน ชีวิตประจำวันเป็นจำนวนมากที่แสดงถึงการทุจริตคอร์รัปชัน ซึ่งเป็นคำสอน ข้อคิด ปรากฏ ข้อความที่กินใจลึกซึ้ง มุ่งเน้นสอนให้เป็นคนดี ประพฤติปฏิบัติตามทำนองคลองธรรม ตาม ครรลองของคนในสังคม ดังตัวอย่าง

ซื้อกินไม่หมด คดกินไม่นาน บทสุภาษิตคำสอนมิให้เป็นคนทุจริต “คดโกง” จะถูกลงโทษจากสังคม เป็นบทสอนใจให้เราเป็นคนที่ซื่อสัตย์ต่อหน้าที่การงาน มิให้มีนิสัย คดโกงผู้อื่น

น้ำลดตอผุด เมื่อกระทำผิดยังไม่มีความรู้ความลับ ต่อมาหลักฐานก็ปรากฏออกมา ความลับต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับความประพฤติไม่ดี เช่น ทุจริต คดโกง

กินตามน้ำ พฤติกรรมของผู้มีบทบาทหน้าที่หรือข้าราชการที่รับของสมนาคุณที่มี ผู้เอามาให้โดยไม่ได้เรียกร้อง แต่ผู้ให้อาจมีวาระแอบแฝง

มือใครยาวสาวได้สาวเอา เป็นลักษณะของผู้คนในสังคมที่เกิดแก่งแย่ง เห็นแก่ตัว ทุกคนต่างดักตวงผลประโยชน์ใส่ตัว ใครมีศักยภาพหรืออำนาจมากกว่าก็สามารถดักตวงผลประโยชน์มากกว่า ทำให้เกิดการคดโกงขึ้น

คดในข้องอในกระดูก เป็นอุปนิสัยของคนคดโกง ไม่มีความซื่อสัตย์ หากมีโอกาส ที่จะฉกฉวยของคนอื่นมาเป็นของตนได้ก็จะทำโดยไม่สนใจความถูกต้องหรือจริยธรรม

การทุจริตคอร์รัปชันปรากฏอยู่ในวรรณกรรมไทยตลอดจนตำรับตำราต่าง ๆ

สะท้อนให้เห็นสภาพวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนสังคมไทยตั้งแต่ในยุคอดีตจนถึงปัจจุบัน ดังปรากฏหลักฐานในวรรณคดีและวรรณกรรม ซึ่งผู้วิจัยได้วิเคราะห์จำนวน 5 เล่ม ได้แก่ ไตรภูมิพระร่วงสุภาวศิตพระร่วง ลิลิตโองการแช่งน้ำ ศรีธนญชัยและกฎหมายตราสามดวง ซึ่งมีผลการวิจัยดังต่อไปนี้

ไตรภูมิพระร่วง หรือ ไตรภูมิภคา

เป็นวรรณคดีปรากฏหลักฐานในช่วงสมัยกรุงสุโขทัย โดยพญาสิทธิทรงมีพระราชประสงค์ที่จะเทศนาโปรดพระมารดาและสั่งสอนประชาชนชาวสุโขทัย เนื้อหากว่าถึงนรกสวรรค์ เพื่อโน้มน้าวใจผู้อ่านให้มีความเกรงกลัวบาป เป็นต้นว่า สัตว์โลกผู้ล่วงลับไปแล้วจะมีได้ถูกส่งตัวไปเกิด แต่จะถูกส่งไปลงโทษในนรกภูมิตามคำพิพากษาของเทพ เพราะบาปกรรมที่ตนได้กระทำเมื่อครั้งมีชีวิต ตัวอย่างเช่น การฉ้อโกงด้วยการเอาข้าวลิบแกลบ ฟาง มาปนกันกับข้าวเปลือก แล้วนำไปขายให้กับผู้อื่นเมื่อตายไปก็จะตกนรกชื่อว่า ภูปลาสนรก ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับข้าราชการหากผู้ปกครองบ้านเมืองไม่ซื่อสัตย์รับส่วยอาภิมสลิจ้างไม่เป็นไปตามทำนองคลองธรรมเมื่อตายไปก็จะกลายเป็นเปรต ดังปรากฏในเปรตภูมิ ดังนี้

“...เปรตผู้หนึ่งเมื่อก่อนเขาได้เป็นนายเมือง แลแต่งเมืองมิชอบทางธรรม ย่อมเห็นแก่สินจ้างสอดบมิเป็นกลาง การย้ผู้ชอบแล้วว่าผิดการย้ผู้ผิดแล้วว่าชอบ ด้วยบาปกรรม แต่งความบมิชอบธรรมตั้งนั้นได้ ครั้นว่าตายเขาเป็นเปรตอยู่แล มีตัวใหญ่เท่าภูเขา แลมีขนมีเล็บ ดินเล็บมืออันใหญ่ยาว แลคมตั้งมีตกรดแลดาบ หอก ครั้นแลพัดกันดั่งดั่งเสียงสายฟ้าผ่า...”

(Traiphumphraruang. 1983: 33 – 42)

สุภาวศิตพระร่วง หรือ บัญญัติพระร่วง

เป็นหลักฐานที่เก่าแก่ได้รับการจดจำกันมาหลายชั่วอายุคนแล้ว แต่เพิ่งมาบันทึกไว้เป็นหลักฐานครั้งแรกในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ที่มุ่งสอนให้มีความซื่อสัตย์สุจริตไม่ควรเอาทรัพย์สินของผู้อื่นมาเป็นของตน ให้ภูมิใจในสิ่งที่ตนมีอยู่ แม้มีเพียงเล็กน้อย ดังตัวอย่าง

ให้หาสินเมื่อใหญ่	อย่าไฝเอาทรัพย์ท่าน
อย่าริระรานแก่ความ	ประพฤติดามบุรพรอบ
.....
อารมณ์หรือทรัพย์ท่าน	อย่าพึงคิดจิตมั่นหมาย
จงคิดในจิตกลาย	ให้มันคล้ายกระเบื้องอิฐ
แต่พึงภาคภูมิใจ	ในของตนแม้ নয়นิด
เพราะเราสุจริต	หยุดอยากคิดได้ของเขา

(Suphasitpharuang, nd. : 5)

ลิลิตโองการแข่งน้ำ

หลักฐานสำคัญในสมัยกรุงศรีอยุธยา คือ ลิลิตโองการแข่งน้ำ เป็นโองการที่พรหมณีใช้อ่านหรือสวดใน “พิธีศรีสังฆปานกาล” หรือ “พิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยา” น้ำสาบานถือเป็นพิธีที่ศักดิ์สิทธิ์ กระทำต่อกษัตริย์ เพื่อแสดงความจงรักภักดี เป็นประเพณีที่ไทยได้แบบอย่าง มาจากขอมซึ่งรับมาจากอินเดียอีกต่อหนึ่ง พิธีกรรมคือทำพิธีให้น้ำศักดิ์สิทธิ์ (น้ำพิพัฒน์สัตยา) แล้วนำน้ำศักดิ์สิทธิ์นี้มาตั้งในพิธี แทงอาวรูลงในน้ำ ให้บรรดาผู้ที่ทำพิธีดื่มน้ำสาบานตนใช้อ่านหรือสวด ในพิธีถือน้ำ เป็นเรื่องขลังศักดิ์สิทธิ์ เพื่อชักจูงใจให้รู้สึกเลื่อมใสยำเกรง ผู้ที่เอาใจออกห่างคิดทรยศพระเจ้าแผ่นดิน ขอให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์บันดาลให้ผู้นั้นถูกเอาตัวไปยมโลกโดยเร็วให้เห็นทันตา เมื่อคนที่คิดทรยศถือน้ำสาบานที่มีโบพลุสุดใส่อยู่ สาบแข่งขอให้แน่นท้องขึ้นมาทันที ผลจากการسابแข่งในการดื่มน้ำสาบานนี้จะทำให้ผู้เข้าร่วมสาบานเกรงกลัวต่อบาป ไม่กล้าที่จะกระทำผิดซึ่งเป็นผลทางด้านจิตใจ เป็นความเชื่อที่ใช้ควบคุมคนในสังคมในด้านจิตใจมิให้กระทำผิด ส่วนผู้ที่ซื่อสัตย์จะได้รับพระราชทาน ยกถาวรศักดิ์ ช่างม้าวัวควาย แก้วแหวนเงินทอง ให้มีความเจริญรุ่งเรืองเป็นสิริมงคล เป็นเกียรติและศักดิ์ศรีแก่วงศ์ตระกูล ได้รับการยอมรับในสังคมและเมื่อตายไปก็จะได้ไปเกิดในดินแดนสวรรค์ ความว่า

การسابแข่งผู้คิดคดทรยศ

“...จูงมาสูบเอาเขาผู้บ่ซื่อ ชื่อใครใจคด ขบถเกียจกาย ว่ายกะทู้ฟาดฟัด ความแค้นมัดคอกหอกคนเต้าทำหก หลกทำให้ไปมีทันตาย หงายระงมระงม ยมบาลลากไป ไพนรกลาบปลิ้นดินปลาง เขาวางเหนืออทิจี ผู้บ่ดีบ่ซื่อ ชื่อใครใจคดขบถต่อเจ้า ผู้ผ่านเกล้าอยุธยา สมเด็จพระรามาริบัติ ศรีสินทรบรม

มหาจักรพรรดิครราชธาธิราช ท่านมีอำนาจมีบุญ คุณอนเภาอันหาใครกรรม...”

(Traiphumphraruang, 2002: 45)

ให้พรผู้ซื้อสัตว์

“...ใครซื้อเจ้าเตมึนาง ใครซื้อรวงควายทอง มิ่งเมืองบุญศักดิ์แพร่
เพิ่มช้างม้าแพ้วควาย ใครซื้อฟ้าสองย้าวเรงอิน ใครซื้อลีนเกตรา ใครซื้อใคร
รักษเจ้าจยศ กลิ่นชนมาให้ยั้ง เทพายคล่มฟ้า อัยารู้อันตราย ได้ใจกล้าตั้ง
เพชร ขยายขจรอเนกบุญ สมเด็จพระรามาทิบัติ ศรีลีนทรบรมมหา จักรพรรดิ
ครราชเรื่อยหล้า สุขผ่านฟ้าเบิกสมบุรณ์พอสุมบุรณ์...”

(Traiphumphraruang, 2002: 46)

กฎหมายตราสามดวง

ด้านกฎหมายที่มีระบบมาตรฐานสากลที่ถือว่าเป็นกฎหมายฉบับแรก คือ “กฎหมายตราสามดวง” เริ่มใช้ในสมัยสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกฯ ปฐมกษัตริย์แห่งราชวงศ์จักรี ในระหว่างปี พ.ศ. 2347 กฎหมายตราสามดวงมีหมวด พระอัยการอาชญาหลวง ซึ่งกล่าวถึงการทุจริตไว้ในหมวดนี้ เช่น การทุจริตเกณฑ์คนไปทำสงคราม หรือทุจริตโดยการเอาอาวุธมาข่มขู่ราษฎรโดยมิชอบ จะถูกลงโทษอย่างรุนแรง เป็นกฎหมายที่ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการทุจริตที่มีการตรากฎหมายมาบังคับใช้อย่างชัดเจนในกฎหมายตราสามดวง กล่าวว่า “ห้ามถืออุเบกขาหรือวางเฉยเมื่อได้รู้เห็นผู้กระทำความผิด” ซึ่งเป็นหลักการเก่าที่มีมาแต่สมัยสุโขทัย เป็นที่มาของหลักการให้คนไทยช่วยกันดูแล ความสงบเรียบร้อยในชุมชนและรับผิดชอบร่วมกันป้องกันเหตุร้าย ข้าราชการผู้มีบรรดาศักดิ์ต่อบ้านเมืองอาจมีลักษณะการกระทำผิด 4 ประการซึ่งต้องรับโทษหนัก คือ ละเมิด (พระราชอำนาจและพระราชอาชญา) บังอาจ (กระทำเกินยศศักดิ์) อำพราง (ฉ้อฉลอำพรางทรัพย์แผ่นดิน) กรรโชก/กรรโชก (ใช้อำนาจรังแกราษฎร) (Phongsiphian, 2006)

กฎหมายตราสามดวง ได้กล่าวถึง หลักอินทภาษ คือ หลักธรรมที่ใช้ตัดสินคดีของผู้พิพากษาในอดีต กล่าวคือ ผู้พิพากษาต้องปราศจากอคติ^๔ เป็นการวางหลักธรรมในการดำรงตน และการปฏิบัติหน้าที่ของผู้พิพากษาดุลาการต้องพิจารณาตัดสินอรรถคดีด้วยความเที่ยงธรรมปราศจากความลำเอียงฝ่ายใด อันเกิดอคติ ๔ ประการ ฉันทาคติ คือ ลำเอียงเพราะรักชอบเห็นแก่อำมิสลินบนโทษาคติ คือลำเอียงเพราะโกรธ ภัยาคติ คือลำเอียง

เพราะกลัว และโมหาคติ ถ้าเอียงเพราะหลง ตั้งตัวอย่าง

หลักอินทภาษบทที่๔ บัญญัติว่า “...ในทนะอรรถธาธิบายนั้นว่า ดูกรมานพ โย บุคคโธ อันว่าบุคคลผู้ใดจะเป็นผู้พิภากษาคัดสันคคิการแห่งผุงมนุษย์นิกรทั้งหลาย นาติวตตติ บมีได้ล่องเสียมมมี ซึ่งสุจริตธรรมอันเปนของแห่งลับปรุช ฉนทา โทสา ญา โมหา เหตุโลกแลโกรธแลกลัวแลหลง... อรรถธาธิบายว่า บุคคลผู้ใดจะเป็นพิภากษาคัดสันคคิการแห่งมนุษย์นิกรทั้งหลายพึงกระทำสันคคานให้ นีราศปราศจากอะคคิธรรมทั้งสี่คือ ฉัน ทาคคิ๑ โทษาคคิ๑ ณะยาคคิ๑ โมหาคคิ๑...แลซึ่งว่าให้ผู้พิภากษาปราศจากฉันทาคคินั้นคือให้ทำจิตรให้นีราศจากขาดจากโลก อย่าได้เห็นแก่ลาภะโลกามีคคินจ้างสินบน... ถึงมาทว่าผู้ต้องคคินั้นจะเป็นเผ่าพันธุ์เป็นต้นว่าบิดามานดาตนก็ตืออย่าพึงเข้าด้วยสามาถฉันทาคคิอันมิควรจะพึงไป จงทำจิตรให้ตั้งอยู่ในอุเบกขาญาณ จึงได้ข้อว่าเปนองคตุลาการ มีอการอันเสมอเหมือนตราช...แลให้ปราศจากโทษาคคินั้นคือ ให้ผู้พิภากษากระลาการกระทำจิตรให้เสมออย่าได้ไต่ไปตามอำนาจโทษาพยาบาทของเวร ว่าผู้นี้เป็นคนปะฎิปกข์ข้าศึกผิดกันกับอาตมา อย่า๑๑กระทำซึ่งความโกรธแลเวระพญาบาทเปนเบื้องหน้าแล้วแลพิจารณาคคิให้พ่ายแพ้... พึงดำเนินไปตามธรรมสาตราชสาตรา แลตั้งจิตรไว้ในมชณะอุเบกขาให้แน่นแผนแล้วจึงพิจารณาตัดสันเปนท่าม กลาง ฯลฯ...”

(200 Laws from the Three Enacted Laws:nd.)

ศรีธัญชัย

วรรณกรรมที่เกี่ยวกับการโกหรือทุจริต “ศรีธัญชัย” เป็นตัวอย่างหนึ่งที่สังคมไทยคุ้นเคยศรีธัญชัยเป็นตัวละครเอกของเรื่องที่มีความเฉลียวฉลาดหลักแหลม และมีไหวพริบปฏิภาณดีมาก แต่มักเอาความเก่งไปหาผลประโยชน์เพื่อให้ได้ของจากผู้อื่นโดยมิชอบ ทำให้สังคมพุดถึงคนที่ฉลาดแกมโกงว่าพวก ศรีธัญชัย เมื่อได้ยินคำพุดนี้ทุกคนจะรู้และเข้าใจทันทีว่าเป็นคือการทุจริตประพดมิชอบอย่างหนึ่ง

วันหนึ่งศรีธัญชัยอยากไปเล่นหมากรุกกับพระที่วัด เดินจากบ้านมาถึงริมน้ำเห็นเณรองค์หนึ่งพายเรือผ่านมา จึงเรียกให้จอดบอกว่า “ขอข้ามเรือสักที” เณรองค์นั้นรีบจอดเรือแล้วทำที่เป็นเดินข้ามไปข้ามมา ศรีธัญชัย เจอติเข้าแล้วรีบบอกว่า “นี่พ่อเณรขออาศัยนั่งเรือข้ามพากไปวัดด้วยคน” เณรจึงให้นั่งเรือไปด้วยแต่กลับลุกขึ้นยืนพายอย่างตั้งอกตั้งใจ

จนบุคคลภายในการป้องกันการทุจริตคอร์รัปชันซึ่งเป็นแนวทางของผู้ปกครองบ้านเมืองได้ประพฤติปฏิบัติแก่ผู้ใต้ปกครอง เพื่อให้บ้านเมืองสงบสุขร่มเย็น

ด้านการใช้ภาษาของประชาชนมีการใช้คำที่เกี่ยวกับการทุจริตเป็นจำนวนมาก และจากการศึกษาเอกสารและข้อค้นพบจากเวทีวิจัยพบว่ามีการใช้ภาษาที่แสดงถึงการทุจริตคอร์รัปชันที่หลากหลาย แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

1. กลุ่มใช้ภาษาที่เห็นภาพในการทุจริตมากที่สุด เช่น คดโกง, ฉ้อโกง, รับสินบน, ฉ้อราษฎร์บังหลวง, ใต้โต๊ะ, ยักยอก, ฉ้อฉล, ชี้โกง, คอร์รัปชัน, ทุจริต, ติดสินบน, ผลประโยชน์ ซับซ้อน, ส่วย, กินเปอร์เซ็นต์
2. กลุ่มใช้ภาษาที่เห็นภาพในการทุจริตปานกลาง เช่น ไม่ซื่อ, เบียดบัง, เบี่ยง, ลักลอบ, ปรีนปลอก, การใช้อำนาจในทางที่ผิด, ปิดบัง-อำพราง, ฉ้อฉล
3. กลุ่มใช้ภาษาที่เห็นภาพในการทุจริตน้อย เช่น อุปถัมภ์, เล่นพวก, อามิสสินจ้าง, อำพราง, ไม่ซื่อ

จะเห็นว่าการใช้ถ้อยคำในการสื่อสารระหว่างบุคคลแตกต่างกัน ย่อมขึ้นอยู่กับ การตีความ ความเข้าใจระหว่างบุคคล ซึ่งมีนัยยะแฝง

อภิปรายผล

จากการศึกษาทัศนคติการใช้ภาษาและวัฒนธรรมกับการทุจริตคอร์รัปชันในบริบท สังคมไทยพบว่า มีทัศนคติที่หลากหลายเกี่ยวกับการใช้คำ ภาษาในการสื่อความหมาย เช่น คดโกง, ฉ้อโกง, รับสินบน, ฉ้อราษฎร์บังหลวง, ใต้โต๊ะ, ยักยอก, ฉ้อฉล, ชี้โกง, คอร์รัปชัน, ทุจริต, ติดสินบน, ผลประโยชน์ซับซ้อน, ส่วย, กินเปอร์เซ็นต์, ไม่ซื่อ, เบียดบัง, เบี่ยง, ลักลอบ, ปรีนปลอก, การใช้อำนาจในทางที่ผิด, ปิดบัง-อำพราง, ฉ้อฉลอุปถัมภ์, เล่นพวก, อามิสสินจ้าง, อำพราง, ไม่ซื่อ เป็นต้น

ในสังคมไทยมีสุภาษิต และสำนวนที่ใช้ในชีวิตประจำวันที่แสดงถึงการคอร์รัปชัน ซึ่งเป็นคำสอน ข้อคิดปรากฏข้อความที่กินใจ มุ่งเน้นสอนให้เป็นคนดี ประพฤติปฏิบัติตาม ทำนองคลองธรรม ตามครรลองของสังคม ดังตัวอย่าง ซื่อกินไม่หมด, คดกินไม่นาน, น้ำลตตอ ผุด, กินตามน้ำ, เมื่อใครยาวสาวได้สาวเอา, คดในข้องอในกระดุก สะท้อนให้เห็นภาพอุปนิสัย

ของผู้ศรัทธา ไม่มีความซื่อสัตย์ โดยไม่สนใจความถูกต้องหรือจริยธรรมการใช้ถ้อยคำในการสื่อสารระหว่างบุคคลแตกต่างกันมีนัยยะแฝงย่อมขึ้นอยู่กับการศึกษา และความเข้าใจระหว่างบุคคล

จะเห็นว่าการทุจริตคอร์รัปชัน เป็นการแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตน โดยอาศัยตำแหน่งหน้าที่หรืออำนาจที่มีอยู่ไปในทางมิชอบ การบอกว่าจะให้ทรัพย์สินหรือประโยชน์แก่เจ้าพนักงาน กระทำทุกสิ่งทุกอย่างที่เป็นไปโดยมิชอบอันเนื่องมาจากการงดการปฏิบัติเลือกปฏิบัติ เพื่อประโยชน์ส่วนตนหรือเอื้อประโยชน์ตน ผลของการทุจริตคอร์รัปชันได้สร้างความเสียหายหลายอย่างทั้งทางสังคมที่ทำให้ประชาชนขาดความเชื่อมั่นในความซื่อสัตย์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Thapattanon (2012:171-172) ได้ศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมกฎหมายว่าด้วยการฉ้อราษฎร์บังหลวงในสังคมไทย ผลการศึกษาพบว่า แนวทางแก้ไขจะต้องพิจารณาทั้งสามด้าน คือด้านวัฒนธรรม ที่ต้องสร้างความเชื่อในเรื่องความสุจริตมากกว่าระบบทุนนิยมและการสะสมทรัพย์สิน ราษฎร์เป็นส่วนสำคัญในทฤษฎีอำนาจหน้าที่นิยม ทางด้านสังคม ต้องสร้างแนวคิดในเรื่อง “ความรักชาติ” และราษฎร์ตรวจสอบการสร้างจิตสาธารณะใช้อำนาจของรัฐได้ ลดพลังของการอุปถัมภ์ ส่งเสริมให้มีการเปิดเผย ข้อมูลของบุคคลที่ฉ้อราษฎร์บังหลวง ส่งเสริมให้มีการเปิดการเรียนการสอนวิชา “การฉ้อราษฎร์บังหลวง” ด้านกฎหมาย ต้องสร้างจิตสำนึกราษฎร์ทุกคนให้มีความเป็นผู้นิยมใช้เหตุผล สร้างประมวลกฎหมายเกี่ยวกับการฉ้อราษฎร์บังหลวง และศาลชำนาญพิเศษ สร้างเงื่อนไขในการตรวจสอบทรัพย์สินแก่เจ้าพนักงานของรัฐทุกคน สร้างกฎหมายให้ราษฎร์มีอำนาจในการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของสื่อมวลชนร่วมกับสมาคมวิชาชีพ และปรับปรุงกฎหมายอาญา ในส่วนการเปิดเผย การฉ้อราษฎร์บังหลวงของข้าราชการทั้งการเมืองและประจำ รวมทั้งผู้ที่เกี่ยวข้อง ปัจจุบันคนในองค์กรภาครัฐ เอกชน ต่างให้ความสนใจในปัญหาการคอร์รัปชัน ทำให้เกิดองค์กรในการทำหน้าที่ป้องกัน เปิดโปง และปลูกฝังการต่อต้านคอร์รัปชัน แต่กลับพบว่าแต่ละองค์กรไม่ได้ให้ความร่วมมืออย่างจริงจัง อาจเป็นเพราะว่าแต่ละองค์กรมีประเด็นที่ต้องการจะทำในแบบแผนของตน ทั้งแต่ละองค์กร ไม่สามารถคิดวิธีการทำงานแบบใหม่ และขาดการประสานงานกับหน่วยงานอื่นได้ในระยะยาว จึงเสนอว่าให้หน่วยงานที่ต่อต้านคอร์รัปชันในมุมมองและวิธีการทำงานที่ต่างกัน ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสร้างเครื่องมือข้อมูลระหว่างกันมีคนกลางเชื่อมโยง มีการวัดผลความสำเร็จของโครงการที่นำไป เพื่อให้การร่วมมือกันมีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง

บทสรุป

วรรณกรรมไทยและการใช้ภาษาของคนในแต่ละยุคสมัยเกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชัน จะสะท้อนให้เห็นพัฒนาการทางความคิดและปรากฏเป็นภาพเหตุการณ์การคอร์รัปชันที่เกิดขึ้นในแต่ละยุคสมัยตั้งแต่ยุคอดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งการทุจริตคอร์รัปชันเป็นปัญหาที่หยั่งรากลึกมายาวนานหลายร้อยปี และสื่อภาพทัศนคติของคนในยุคต่าง ๆ สะท้อนภาพระดับการใช้ภาษาในการทุจริต กุศโลบายในการป้องกันการทุจริต ตลอดจนแนวทางการแก้ไขปัญหาและผลของการทุจริต ดังปรากฏวรรณกรรมคำสอน และวรรณกรรมศาสนา ล้วนมีวัตถุประสงค์เพื่อให้คนในสังคมมีความเกรงกลัวต่อบาปไม่ประพฤติดิตตามครรลองของคนในสังคม การทุจริตคอร์รัปชันในประเทศไทยดูเหมือนจะยากที่จะเยียวยา เนื่องจากมีการฝังรากลึกถึงระดับวิถีชีวิตของคนในสังคมตามวรรณกรรมและวาทกรรมที่กล่าวมา อย่างไรก็ตามประวัติการทุจริตคอร์รัปชันในประเทศไทยมาอย่างยาวนาน

อย่างไรก็ตามการแก้ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันนั้น ไม่สามารถแก้ด้วยกฎหมายที่มีบทลงโทษที่รุนแรงเท่านั้น สิ่งสำคัญคือ การเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน และการสร้างความตระหนักรู้และเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจถึงความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการทุจริตคอร์รัปชัน ส่งเสริมการสร้างธรรมาภิบาลและการป้องกันคอร์รัปชัน แต่สังคมยังมีช่องว่างหรือขาดการสนับสนุนจากประชาชน ซึ่งอย่างมีพลังพอที่จะสร้าง“วัฒนธรรมต้านคอร์รัปชัน” ในสังคมไทย หากไม่มีการปรับเปลี่ยนทัศนคติ วิถีคิดของคนในสังคมไทยในการป้องกัน ซึ่งควรปลูกฝังให้แก่เด็กและเยาวชนในวัยเยาว์ซึ่งจะเป็นกำลังที่สำคัญในการพัฒนาชาติบ้านเมืองต่อไป

Reference

- Central Legal Information Center. (nd). 200 Kot mai Tra sam duang. (in Thai) [200 laws of Three Enacted Laws]. Bangkok: Office of the Council of State.

- Charoenwongsak, K. (2004). **Konlamet det pik Khorapchan**. (in Thai) [A Tactic to Deal with Corruption]. Bangkok: Success Media.
- Department of Curriculum and Instruction Development. (nd.) **Suphasit phra ruang**. (in Thai) [Suphasit of Phra Ruang]. Bangkok: Department of Religion Affaire Press.
- Literature of Srithanonchai. (2018). Retrieved from <http://sulaimanmy.blogspot.com>
- Nanakhon, P. (2002). **Prawat wannakhadi Thai**. (in Thai) [History of Thai Literature]. (13th Ed.). Bangkok: Thaiwatthanaphanit.
- Phyalithai. (2000). **Trai phum phra ruang**. (in Thai) [Traiphum of Phra Ruang]. (8th Ed). Bangkok: Bannakhan.
- Phuaphongsakon, N. (2000). **Yutthasat Kan to tan khorapchan nai prathet Thai**. (in Thai) [A Strategy for Anti Corruption in Thailand]. Bangkok: Np.
- Praphaphan, Y. (2001). **Rabop chao phasi nai akon samai krung thep yuk ton**. (in Thai) [A System of Tax in the Early Bangkok Period]. Bangkok: Sangsan.
- Phiriyarangsak, S. (2006). **Thritsadi khorapchan**. (in Thai) [A Theory of Corruption]. Bangkok: Phimdi.
- Thapattanon, P. (2012). *Khwaam samphan rawang watthanatham kap kotmai wa duai kan cho rat bang luang nai sangkhom Thai*. (in Thai) [the Relation between Culture and Law on Corruption in Thai Society. **Journal of Politics , Governance and Law**, 4 (2): 171-200.

-
- The Royal Institute. (2013). **Photchananukrom chabap ratchabandittayasathan pho.so. 2554.** (in Thai)
[Dictionary of the Royal Institute 2011]. Bangkok: Nanmi Book.
- Serirangsan, T. (2006). **Nak kan mueang Thai: Chariyatham phon prayot thapson kan khorapchan.** (in Thai) [Thai Politician: Ethics, Conflict of Interests, Corruption, Problem, Cause, Effect and Solution]. Bangkok: Saithan.

ผลสัมฤทธิ์ของทักษะการอ่านในนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ ๖:

กรณีศึกษาจากโรงเรียนบ้านดอนไผ่

และโรงเรียนอนุบาลสำลายมาต จังหวัดบุรีรัมย์

An Achievement in Reading Skill of Grade 6 Students in
The Primacy School Level: A Case Study of Ban Don Yai School
and Anuban Lamplaimat School, Buriram Province

ณภัทร เชาว์นวม¹ / อุภาวัฒน์ นามหิรัญ²

Napat Chawnuam¹ / Uphawan Namhiran²

¹⁻²Program of Thai Language, Faculty of Humanities and Social Sciences

Buriram Rajabhat University

Buri Ram 31000, Thailand

Email: junenapat1985@gmail.com

Abstract

This research aimed to study reading skill of grade 6 students of Ban Don Yai School and AnubanLamplaimat School to find out result and give suggestion to both educational institutions with hypothesis that the achievement of reading skill of two groups of sample in each level might be different at statistical significant level. The research finding was shown as follows:

1) The sample of both groups has achievement of reading skill as a whole at the same level, namely, fairly (49%) and good level (60.09%) respectively, in which there was the difference and similarity of achievement

in each level , for instance, an achievement of reading skill in the basic level was at excellent level, whereas an achievement of reading skill in the intermediate level was at fairly level and good level respectively, and an achievement of reading skill at advance level was lesser than the standard and fairly level respectively. This was different from the hypothesis before research which assumed that both groups of sample might have different achievement of reading skill in basic, intermediate and advance level at statistical significance.

2) An average of achievement of reading skill of both groups in basic level was more than 60% and an average of achievement of reading skill of both groups in intermediate level was more than 50% and an average of achievement of reading skill of both groups in advance level was lesser than 50%, the result of which was consistent with the assumed hypothesis at all levels.

The researchers would present the research findings to both educational institutions as a report to continue further research for development of reading skill for the grade 6 students.

Keywords: Achievement of Reading skill, Grade 6 Students

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาทักษะการอ่านของนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านดอนใหญ่ และโรงเรียนอนุบาลลำปลายมาศ เพื่อทราบผลและให้ข้อเสนอแนะแก่สถานศึกษากลุ่มตัวอย่างทั้งสองแห่ง โดยมีสมมติฐานเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทักษะการอ่านของกลุ่มเป้าหมายในการวิจัยทั้งสองกลุ่มในแต่ละระดับของว่าอาจอยู่ในระดับที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ผลการวิจัยโดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ของทักษะการอ่าน ปรากฏดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมาย 2 กลุ่ม มีผลสัมฤทธิ์ทักษะการอ่านในภาพรวมได้ในระดับใกล้เคียง

เคียงกันคือ ระดับพอใช้ (ร้อยละ 49) และ ระดับปานกลาง (ร้อยละ 60.09) ตามลำดับ โดยผลสัมฤทธิ์ในแต่ละระดับมีทั้งเหมือนและต่างกัน ได้แก่ ทักษะการอ่านระดับพื้นฐานมีผลสัมฤทธิ์ระดับ ดี เช่นเดียวกัน ทักษะการอ่านระดับปานกลางมีผลสัมฤทธิ์ระดับ พอใช้ และ ปานกลาง ตามลำดับ ทักษะการอ่านระดับสูงมีผลสัมฤทธิ์ระดับ ต่ำกว่าเกณฑ์ และ ปานกลาง ตามลำดับ ต่างจากสมมติฐานที่ตั้งไว้ก่อนศึกษาวิจัยว่ากลุ่มเป้าหมายทั้งสองกลุ่ม อาจมีผลสัมฤทธิ์ทักษะการอ่านในระดับพื้นฐาน ระดับกลาง และระดับสูงที่แตกต่างกันออกไปอย่างมีนัยสำคัญ

2. กลุ่มเป้าหมายทั้งสองกลุ่ม ได้คะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทักษะการอ่านระดับพื้นฐาน มากกว่าร้อยละ 60 ได้คะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทักษะการอ่านระดับกลาง มากกว่าร้อยละ 50 และได้คะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทักษะการอ่านระดับสูง น้อยกว่าร้อยละ 50 ซึ่งผลที่ได้เป็นไปตามสมมติฐานทุกระดับ

ผลการศึกษาวิเคราะห์ดังกล่าว เป็นข้อมูลที่คณะผู้วิจัยจะนำเสนอต่อสถานศึกษา ทั้งสองแห่งในรูปแบบรายงานผลการวิจัยเพื่อเป็นประเด็นตั้งโจทย์วิจัยต่อยอดสำหรับพัฒนาทักษะการอ่านในนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 6

คำสำคัญ: ผลสัมฤทธิ์ทักษะการอ่าน, นักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 6

บทนำ

การอ่านเป็นทักษะการรับสารที่สำคัญอันจะพัฒนาต่อยอดสู่ความรู้และกระบวนการคิดของมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเยาวชนอายุ 10-12 ปี ซึ่งเป็นช่วงวัยที่สมองส่วนหน้ากำลังมีพัฒนาการเต็มที่ทั้งนี้ รัฐบาลไทยจึงได้ตระหนักเห็นความสำคัญในเรื่องการส่งเสริมการอ่าน โดยประกาศให้การส่งเสริมการอ่านเป็นวาระแห่งชาติในวันที่ 2 เมษายน 2552 และต่อมาคณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบกำหนดให้การอ่านเป็นวาระแห่งชาติ โดยกำหนดให้วันที่ 2 เมษายน ของทุกปีเป็นวันรักการอ่าน กำหนดให้ พ.ศ. 2552-2561 เป็นทศวรรษแห่งการอ่าน และกำหนดให้มีคณะกรรมการส่งเสริมการอ่านเพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นกลไกขับเคลื่อนการส่งเสริมการอ่านให้เกิดเป็นรูปธรรม (Saiyot, 1985) ซึ่งคนไทยจะได้รับการพัฒนาความสามารถด้านการอ่านและการรู้หนังสือภายใน พ.ศ.2555คณะรัฐมนตรีจึงได้ขับเคลื่อนนโยบายส่งเสริมการอ่านเรื่อยมา โดยมีเป้าหมายการ

เพิ่มพฤติกรรมการอ่านของคนไทยจากค่าเฉลี่ยเดิมอ่านหนังสือเพียง 5 เล่มต่อปี ให้เพิ่มขึ้น 1 เท่าเป็น 10 เล่มต่อปีภายใน 1-2 ปี บวกกับวางแผนยุทธศาสตร์เพื่อสร้างนิสัยรักการอ่าน และการสร้างบรรยากาศ สิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการอ่าน

ข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นการให้ความสำคัญในเชิงนโยบายของรัฐบาลในเรื่องการส่งเสริมการอ่าน ทว่าในส่วนภูมิภาคนั้น ทักษะการอ่านในแต่ละระดับของเยาวชนยังมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ผู้วิจัยจึงความสนใจที่จะศึกษาผลสัมฤทธิ์ที่ทักษะอ่านหนังสือของเยาวชนระดับประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งอยู่ในช่วงวัยที่สมองส่วนหน้ากำลังมีพัฒนาการเต็มที่ เพื่อให้ทราบข้อมูลว่าทักษะการอ่านแต่ละระดับของเยาวชนในวันนี้มีผลสัมฤทธิ์ในเกณฑ์ใด และอาจเป็นข้อมูลอ้างอิงสำคัญในการปรับปรุง ต่อยอดและพัฒนาทักษะการอ่านของเยาวชนกลุ่มหมายได้ต่อไป

โรงเรียนบ้านดอนใหญ่และโรงเรียนอนุบาลลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นสถานศึกษาที่นักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ได้ออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูอย่างต่อเนื่อง จากการออกฝึกประสบการณ์ฯ และการออกนิเทศ นักศึกษาฝึกประสบการณ์ของอาจารย์นิเทศก์สาขาวิชา ได้เห็นถึงนโยบายของสถานศึกษาทั้งสองแห่งที่เอาใจใส่ปัญหาทักษะการอ่านของนักเรียน โดยเฉพาะระดับประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ต้องมีทักษะการอ่านที่เพียงพอเพื่อต่อยอดสู่การเรียนรู้ในระดับมัธยมศึกษา จึงกำหนดให้มีการซ่อมเสริมและพัฒนาทักษะการอ่านของนักเรียนระดับดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้บริบทของสถานศึกษาทั้งสองแห่งมีคสามแตกต่างกันคือเป็นโรงเรียนขนาดเล็กและโรงเรียนขนาดใหญ่ ทักษะการอ่านของนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 6 จึงอาจมีผลสัมฤทธิ์ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

ในฐานะของสถาบันการศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ และการดำเนินงานเพื่อสังคมและชุมชนของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ คณะผู้วิจัยจึงเล็งเห็นว่า การประเมินทักษะการอ่านของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของสถานศึกษาที่เลือกเป็นกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ โรงเรียนบ้านดอนใหญ่และโรงเรียนอนุบาลลำปลายมาศ จะแสดงผลสัมฤทธิ์ที่มีนัยสำคัญอันสะท้อนให้ครูผู้สอนและสถานศึกษาได้ทราบว่านักเรียนที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย มีทักษะการอ่านในแต่ละระดับอยู่ในเกณฑ์ที่น่าพึงพอใจหรือไม่ อย่างไร เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับพัฒนาทักษะการอ่านของนักเรียนในจังหวัดบุรีรัมย์ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

ศึกษาทักษะการอ่านของนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านดอนใหญ่ และโรงเรียนอนุบาลลำปลายมาศ เพื่อทราบผลและให้ข้อเสนอแนะแก่สถานศึกษากลุ่มเป้าหมายทั้ง 2 แห่ง

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มเป้าหมาย

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านดอนใหญ่ จำนวน 5 คน และโรงเรียนอนุบาลลำปลายมาศ จำนวน 50 คน จังหวัดบุรีรัมย์ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561

2. สมมติฐานของการวิจัย

จากการสังเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับการอ่าน ที่เกี่ยวข้องพัฒนาการและความต้องการด้านการอ่านของวัยเด็กช่วงอายุ 10-12 ปี อันเป็นช่วงวัยสำคัญของการพัฒนาสมองส่วนหน้า (Bangkhombang, 2017) ผู้วิจัยจึงได้สร้างเครื่องมือเพื่อศึกษาวิจัยเกี่ยวกับทักษะการอ่านในครั้งนี้ เพื่อวัดทักษะการอ่านของนักเรียนในระดับช่วงชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ซึ่งอยู่ในช่วงวัยเดียวกับที่กล่าวถึงข้างต้น อันเป็นช่วงวัยที่สมองส่วนหน้ากำลังพัฒนาอย่างเต็มที่ หากได้รับการพัฒนาทักษะการอ่านอย่างเหมาะสมเพียงพอ จะส่งผลต่อทักษะการคิดวิเคราะห์ นำไปสู่ทักษะการเรียนรู้ในศาสตร์ต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

ความสำคัญของทักษะการอ่านดังกล่าว ส่งผลให้ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานการวิจัยไว้ 4 ประการ ดังนี้

- 1) กลุ่มเป้าหมายทั้ง 2 กลุ่ม มีผลสัมฤทธิ์ทักษะการอ่านแตกต่างกันไปอย่างมีนัยสำคัญ
- 2) กลุ่มเป้าหมายทั้งสองกลุ่ม มีคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทักษะการอ่านระดับพื้นฐาน มากกว่าร้อยละ 60
- 3) กลุ่มเป้าหมายทั้งสองกลุ่ม มีคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทักษะการอ่านระดับกลาง มากกว่าร้อยละ 50
- 4) กลุ่มเป้าหมายทั้งสองกลุ่ม มีคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทักษะการอ่านระดับสูง น้อยกว่าร้อยละ 50

3. เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วย

- 1) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทักษะการอ่านระดับพื้นฐาน จำนวน 20 ข้อ
- 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทักษะการอ่านระดับกลาง จำนวน 20 ข้อ
- 3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทักษะการอ่านระดับขั้นสูง จำนวน 20 ข้อ

4. การสร้างเครื่องมือวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือวิจัย ตามขั้นตอนดังนี้

1) ศึกษารายละเอียดการจัดสาระการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ประเด็นการอ่าน ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551

2) ศึกษาเอกสารแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ด้านวรรณกรรมเยาวชน (Bangkhombang, 2017) เพื่อเป็นกรอบแนวคิดเกี่ยวกับการอ่าน สำหรับเด็กช่วงวัย 10-12 ปี (Chiangthong, 1983)

3) คณะผู้วิจัยร่วมหารือเพื่อออกแบบเครื่องมือวิจัย ดังนี้

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทักษะการอ่านระดับพื้นฐาน จำนวน 20 ข้อ

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทักษะการอ่านระดับกลาง จำนวน 20 ข้อ

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทักษะการอ่านระดับขั้นสูง จำนวน 20 ข้อ

4) ให้ผู้ทรงคุณวุฒิด้านภาษาไทย ด้านการวัดและประเมินผลทักษะการอ่านจำนวน 3 ท่าน พิจารณาความเหมาะสม ตรวจสอบแก้ไขเครื่องมือวิจัย

5) คณะผู้วิจัยร่วมกันปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือวิจัย ตามข้อวิพากษ์ของผู้ทรงคุณวุฒิ

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษาดำเนินการวิจัย โดยใช้เครื่องมือวิจัยเพื่อเก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมาย ตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

- 1) ขอความอนุเคราะห์สถานศึกษาที่เป็นต้นสังกัดของกลุ่มเป้าหมาย
- 2) ชี้แจงกลุ่มเป้าหมายเกี่ยวกับการวิจัยการวัดและประเมินทักษะการอ่าน
- 3) ดำเนินการทดสอบก่อนเรียน โดยใช้แบบทดสอบที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้น

4) รวบรวมข้อมูลที่ได้จากกลุ่มเป้าหมายเพื่อประมวลผล

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ศึกษาได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1) ประมวลผลคะแนนจากแบบทดสอบการวัดทักษะการอ่านในแต่ละระดับ ได้แก่ ระดับพื้นฐาน ระดับกลาง และระดับสูงของกลุ่มเป้าหมาย โดยจำแนกตามตามสถาบัน คือ โรงเรียนบ้านดอนใหญ่ (นักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 5 คน) และโรงเรียนอนุบาลลำปลายมาศ (นักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 50 คน) โดยมีเกณฑ์การประเมินจัดระดับทักษะด้วยค่าร้อยละ ดังนี้

ค่าร้อยละ 75 ขึ้นไป	จัดเป็นผลระดับ	ดีมาก
ค่าร้อยละ 65-74.99	จัดเป็นผลระดับ	ดี
ค่าร้อยละ 55-64.99	จัดเป็นผลระดับ	ปานกลาง
ค่าร้อยละ 45-54.99	จัดเป็นผลระดับ	พอใช้
ค่าร้อยละต่ำกว่า 45	จัดเป็นผลระดับ	ปรับปรุง

ผลการประเมินและวัดระดับทักษะการอ่านในแต่ละระดับ นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย

2) ประมวลผลคะแนนจากแบบทดสอบการวัดทักษะการอ่านในภาพรวมของกลุ่มเป้าหมาย โดยจำแนกตามตามสถาบัน ตามที่ระบุในข้อ 1) โดยมีเกณฑ์การประเมินจัดระดับทักษะด้วยค่าร้อยละ ดังนี้

ค่าร้อยละ 75 ขึ้นไป	จัดเป็นผลระดับ	ดีมาก
ค่าร้อยละ 65 - 74.99	จัดเป็นผลระดับ	ดี
ค่าร้อยละ 55 - 64.99	จัดเป็นผลระดับ	ปานกลาง
ค่าร้อยละ 45 - 54.99	จัดเป็นผลระดับ	พอใช้
ค่าร้อยละต่ำกว่า 45	จัดเป็นผลระดับ	ปรับปรุง

ผลการประเมินและวัดระดับทักษะการอ่านในแต่ละระดับ นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย

ผลการศึกษาวิจัย

1. กลุ่มเป้าหมายกลุ่มที่ 1: นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านดอนใหญ่

ทักษะการอ่านของกลุ่มเป้าหมายกลุ่มที่ 1 คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านดอนใหญ่จำนวน 5 คน ทักษะการอ่านในแต่ละระดับคะแนนเต็ม 20 คะแนน มีประเมินผลการประเมินตามตาราง ดังนี้

ตาราง 1 แสดงผลสัมฤทธิ์ทักษะการอ่านของกลุ่มเป้าหมายกลุ่มที่ 1

ระดับทักษะ	ค่าเฉลี่ยร้อยละ	ระดับผลสัมฤทธิ์
พื้นฐาน	65	ดี
ปานกลาง	51	พอใช้
สูง	31	ต่ำกว่าเกณฑ์
ค่าเฉลี่ยทุกระดับ	49	พอใช้

จากตารางแสดงผลสัมฤทธิ์ทักษะการอ่าน ของกลุ่มเป้าหมายกลุ่มที่ 1 ในภาพรวม พบว่า ทักษะการอ่านระดับพื้นฐาน มีผลสัมฤทธิ์ระดับ ดี ทักษะการอ่านระดับปานกลาง มีผลสัมฤทธิ์ระดับ พอใช้ ทักษะการอ่านระดับสูง มีผลสัมฤทธิ์ระดับ ต่ำกว่าเกณฑ์ ผลสัมฤทธิ์ ในภาพรวม (ทุกระดับ) มีผลเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์อยู่ในระดับ ปานกลาง

2. กลุ่มเป้าหมายกลุ่มที่ 2: นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลลำปลายมาศ

ทักษะการอ่านของกลุ่มเป้าหมายกลุ่มที่ 2 คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลลำปลายมาศจำนวน 50 คน ทักษะการอ่านในแต่ละระดับคะแนนเต็ม 20 คะแนน มีประเมินผลการประเมินตามตาราง ดังนี้

ตาราง 2 แสดงผลสัมฤทธิ์ทักษะการอ่านของกลุ่มเป้าหมายกลุ่มที่ 2

ระดับทักษะ	ค่าเฉลี่ยร้อยละ	ระดับผลสัมฤทธิ์
พื้นฐาน	67.35	ดี
ปานกลาง	65.4	ดี
สูง	48.5	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยทุกระดับ	60.09	ปานกลาง

จากตารางแสดงผลสัมฤทธิ์ทักษะการอ่าน ของกลุ่มเป้าหมายกลุ่มที่ 2 ในภาพรวม พบว่า ทักษะการอ่านระดับพื้นฐาน มีผลสัมฤทธิ์ระดับ ดี ทักษะการอ่านระดับปานกลาง มีผลสัมฤทธิ์ระดับ ดี ทักษะการอ่านระดับสูง มีผลสัมฤทธิ์ระดับ ปานกลาง ผลสัมฤทธิ์ในภาพรวม (ทุกระดับ) มีผลเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์อยู่ในระดับ ปานกลาง

ผลข้อมูลดังกล่าว แสดงผลสัมฤทธิ์ทักษะการอ่านของกลุ่มเป้าหมาย 2 กลุ่ม ในภาพรวมได้ในระดับใกล้เคียงกันคือ ระดับพอใช้ (ร้อยละ 49) และ ระดับปานกลาง (ร้อยละ 60.09) ตามลำดับ โดยผลสัมฤทธิ์ในแต่ละระดับมีทั้งเหมือนและต่างกัน ได้แก่ ทักษะการอ่านระดับพื้นฐานมีผลสัมฤทธิ์ระดับ ดี เช่นเดียวกัน ทักษะการระดับปานกลาง มีผลสัมฤทธิ์ระดับ พอใช้ และ ดี ตามลำดับ ทักษะการอ่านระดับสูงมีผลสัมฤทธิ์ระดับ ต่ำกว่าเกณฑ์ และ ปานกลาง ตามลำดับ

สรุปผลการวิจัย

จากประเมินผลทักษะการอ่านของกลุ่มเป้าหมาย 2 กลุ่ม คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านดอนใหญ่ และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลลำปลายมาศ ซึ่งได้กำหนดให้เป็นกลุ่มเป้าหมายกลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 ตามลำดับ โดยใช้เครื่องมือวิจัยคือข้อสอบวัดทักษะการอ่าน 3 ระดับ แบ่งเป็นระดับพื้นฐาน ระดับปานกลาง และระดับสูง ระดับละ 20 ข้อ รวมเป็น 60 ข้อ มีผลสรุปดังนี้

ทักษะการอ่านของกลุ่มเป้าหมายกลุ่มที่ 1 จำนวน 5 คน พบว่า ทักษะการอ่านระดับพื้นฐานมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 65 (ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 8.36) ทักษะการอ่านระดับปานกลางมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 51 (ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 13.19) ทักษะการอ่านระดับสูงมีค่าเฉลี่ย ร้อยละ 31 (ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 15.29) สรุปค่าเฉลี่ยรวมทุกระดับ มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 49 (ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 10.14)

ผลสัมฤทธิ์ทักษะการอ่าน ของกลุ่มเป้าหมายกลุ่มที่ 1 ในภาพรวม พบว่า ทักษะการอ่านระดับพื้นฐาน มีผลสัมฤทธิ์ระดับ ดี ทักษะการอ่านระดับปานกลาง มีผลสัมฤทธิ์ระดับ พอใช้ ทักษะการอ่านระดับสูง มีผลสัมฤทธิ์ระดับ ต่ำกว่าเกณฑ์ ผลสัมฤทธิ์ทักษะการอ่านในภาพรวม (ทุกระดับ) มีผลเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์อยู่ในระดับ ปานกลาง

ทักษะการอ่านของกลุ่มเป้าหมายกลุ่มที่ 2 คือ จำนวน 50 คน พบว่า ทักษะการอ่านระดับพื้นฐานมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 67.35 (ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 13.763) ทักษะการอ่าน

ระดับปานกลางมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 65.4 (ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 12.07) ทักษะการอ่านระดับสูงมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 48.5 (ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 14.67) สรุปค่าเฉลี่ยรวมทุกระดับมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 60.90 (ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 9.35)

ผลสัมฤทธิ์ทักษะการอ่าน ของกลุ่มเป้าหมายกลุ่มที่ 2 ในภาพรวม พบว่า ทักษะการอ่านระดับพื้นฐาน มีผลสัมฤทธิ์ระดับ ดี ทักษะการอ่านระดับปานกลาง มีผลสัมฤทธิ์ระดับ ดี ทักษะการอ่านระดับสูง มีผลสัมฤทธิ์ระดับ ปานกลาง ผลสัมฤทธิ์ทักษะการอ่าน ในภาพรวม (ทุกระดับ) มีผลเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์อยู่ในระดับ ปานกลาง

ผลข้อมูลดังกล่าว แสดงผลสัมฤทธิ์ทักษะการอ่านของกลุ่มเป้าหมาย 2 กลุ่ม ในภาพรวมได้ในระดับใกล้เคียงกันคือ ระดับพอใช้ (ร้อยละ 49) และ ระดับปานกลาง (ร้อยละ 60.09) ตามลำดับ โดยผลสัมฤทธิ์ในแต่ละระดับมีทั้งเหมือนและต่างกัน ได้แก่ ทักษะการอ่านระดับพื้นฐานมีผลสัมฤทธิ์ระดับ ดี เช่นเดียวกัน ทักษะการระดับปานกลางมีผลสัมฤทธิ์ระดับ พอใช้ และ ปานกลาง ตามลำดับ ทักษะการอ่านระดับสูงมีผลสัมฤทธิ์ระดับ ต่ำกว่าเกณฑ์ และ ปานกลาง ตามลำดับ

การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลข้างต้น ส่งผลให้ได้ข้อคำตอบจากสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ 4 ประการ ดังนี้

1) กลุ่มเป้าหมาย 2 กลุ่ม มีผลสัมฤทธิ์ทักษะการอ่านในภาพรวมได้ในระดับใกล้เคียงกันคือ ระดับพอใช้ (ร้อยละ 49) และ ระดับปานกลาง (ร้อยละ 60.09) ตามลำดับ โดยผลสัมฤทธิ์ในแต่ละระดับมีทั้งเหมือนและต่างกัน ได้แก่ ทักษะการอ่านระดับพื้นฐานมีผลสัมฤทธิ์ระดับ ดี เช่นเดียวกัน ทักษะการระดับปานกลางมีผลสัมฤทธิ์ระดับ พอใช้ และ ปานกลาง ตามลำดับ ทักษะการอ่านระดับสูงมีผลสัมฤทธิ์ระดับ ต่ำกว่าเกณฑ์ และ ปานกลาง ตามลำดับ ต่างจากสมมติฐานที่ตั้งไว้ก่อนศึกษาวิจัยว่ากลุ่มเป้าหมายทั้งสองกลุ่มน่าจะมีผลสัมฤทธิ์ทักษะการอ่านในระดับพื้นฐาน ระดับกลาง และระดับสูง ที่แตกต่างกันออกไปอย่างมีนัยสำคัญ

2) กลุ่มเป้าหมายทั้งสองกลุ่ม ได้คะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทักษะการอ่านระดับพื้นฐาน มากกว่าร้อยละ 60 เป็นไปตามสมมติฐาน

3) กลุ่มเป้าหมายทั้งสองกลุ่ม ได้คะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทักษะการอ่านระดับกลาง มากกว่าร้อยละ 50 เป็นไปตามสมมติฐาน

4) กลุ่มเป้าหมายทั้งสองกลุ่ม ได้คะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทักษะการอ่านระดับสูงน้อยกว่าร้อยละ 50 เป็นไปตามสมมติฐาน

อภิปรายผลจากการศึกษา

จากการสร้างและใช้เครื่องมือเพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ทักษะการอ่านการศึกษาวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ของทักษะการอ่านในนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 6 : กรณีศึกษาจากโรงเรียนบ้านดอนใหญ่ และโรงเรียนอนุบาลลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1) ผลสัมฤทธิ์ทักษะการอ่านระดับพื้นฐาน (ข้อเท็จจริง ข้อคิดเห็น) ทักษะการอ่านระดับพื้นฐานของกลุ่มเป้าหมายทั้งสองกลุ่มมีผลสัมฤทธิ์ระดับ ดี เช่นเดียวกัน (ร้อยละ 65 และร้อยละ 67.35 ตามลำดับ) เป็นข้อมูลที่แสดงถึงทักษะการอ่านเพื่อจำแนกข้อเท็จจริง ข้อคิดเห็นที่อยู่ในระดับใกล้เคียงกัน

จากผลข้อมูลดังกล่าวผู้วิจัยประเมินว่าหากกลุ่มเป้าหมายได้รับการฝึกฝนทักษะการจำแนก ข้อเท็จจริงข้อคิดเห็นเพิ่มขึ้น จะส่งผลให้กลุ่มเป้าหมายทั้งสองได้เติมเต็มทักษะการอ่านระดับพื้นฐานซึ่งเป็นการวัดทักษะการจำแนกข้อเท็จจริง ข้อคิดเห็นได้

2) ผลสัมฤทธิ์ทักษะการอ่านระดับพานกลาง (ใจความสำคัญ แนวคิดสำคัญ) ทักษะการอ่านระดับพานกลางของกลุ่มเป้าหมายทั้งสองกลุ่มมีผลสัมฤทธิ์ต่างกัน โดยกลุ่มเป้าหมายกลุ่มที่ 1 มีผลสัมฤทธิ์ในระดับ พอใช้ (ร้อยละ 51) ส่วนกลุ่มเป้าหมายกลุ่มที่ 2 มีผลสัมฤทธิ์ระดับ ดี (ร้อยละ 65.4) เป็นข้อมูลที่แสดงถึงทักษะการอ่านจับใจความสำคัญ แนวคิดสำคัญที่อยู่ในระดับค่อนข้างต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

ทั้งนี้ ผู้วิจัยประเมินว่าควรต่อยอดเพื่อพัฒนากลุ่มเป้าหมายโดยการประเมินข้อดี ข้อด้อยของกลุ่มเป้าหมายทั้งสองกลุ่ม แล้วปรับแก้ เสริมเน้นทักษะอย่างตรงจุดจะส่งผลให้กลุ่มเป้าหมายทั้งสองพัฒนาทักษะการอ่านระดับพานกลาง คือ การอ่านจับใจความสำคัญ ประเมินแนวคิดสำคัญ นำไปสู่การอ่านที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

3) ผลสัมฤทธิ์ทักษะการอ่านระดับสูง (การอ่านวิเคราะห์ ตีความ) ทักษะการอ่านระดับสูงของกลุ่มเป้าหมายทั้งสองกลุ่มมีผลสัมฤทธิ์ต่างกัน โดยกลุ่มเป้าหมายกลุ่มที่ 1 มีผลสัมฤทธิ์ในระดับ ต่ำกว่าเกณฑ์ (ร้อยละ 31) ส่วนกลุ่มเป้าหมายกลุ่มที่ 2 มีผลสัมฤทธิ์ระดับ พานกลาง (ร้อยละ 48.5) เป็นข้อมูลที่แสดงถึงทักษะการอ่านวิเคราะห์ ที่อยู่ในระดับแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

จากผลข้อมูลข้างต้น ผู้วิจัยประเมินว่าควรต่อยอดเพื่อพัฒนากลุ่มเป้าหมายโดยการประเมินข้อดี ข้อด้อยของกลุ่มเป้าหมายแต่ละกลุ่ม แล้วปรับแก้ เสริมเน้นทักษะอย่างตรงจุด จะสามารถเอื้อให้กลุ่มเป้าหมายทั้งสองพัฒนาทักษะการอ่านระดับสูง คือ การอ่านวิเคราะห์ตีความ ให้อยู่ในระดับที่น่าพึงพอใจได้

จากผลสัมฤทธิ์ทักษะการอ่านของกลุ่มเป้าหมาย 2 กลุ่ม โดยกลุ่มที่ 1 คือสถานศึกษาขนาดเล็ก กลุ่มที่ 2 คือ สถานศึกษาขนาดใหญ่ ผลสัมฤทธิ์ทักษะการอ่านระดับพื้นฐานอยู่ในระดับเดียวกัน ในขณะที่ผลสัมฤทธิ์ทักษะการอ่านระดับปานกลางและระดับสูง มีผลต่างกัน ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทักษะการอ่านในภาพรวมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ปัจจัยที่ส่งผลให้ผลการศึกษาวิเคราะห์ออกมาตามข้อมูลดังกล่าว เป็นไปได้ว่ามีอยู่สามประการสำคัญ คือ ระดับพื้นฐานของผู้เรียน การจัดการเรียนรู้ และสภาพแวดล้อมของการเรียน ซึ่งเป็นประเด็นที่สามารถนำศึกษาวิเคราะห์เพื่อตั้งโจทย์และแก้ปัญหาได้ในโอกาสต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1) ผลการวิจัยสามารถนำไปเป็นแนวทางเพื่อออกแบบชุดพัฒนาทักษะการอ่านของกลุ่มเป้าหมาย เพื่อผลสัมฤทธิ์ทักษะการอ่านที่ดีและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2) การวิจัยครั้งนี้มีกลุ่มเป้าหมายค่อนข้างจำกัด การวิจัยครั้งต่อไปควรเพิ่มกลุ่มเป้าหมายให้ครอบคลุมยิ่งขึ้น เพื่อให้เห็นภาพรวมของทักษะการอ่านของเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในจังหวัดบุรีรัมย์

Reference

- Bankhombang, C. (2017, April 20). Personal Interview.
- Chiangthong, P. (1983). **Wannakam samrap dek**. (in Thai) [Literature for Children]. Bangkok: Suwiriyasan.
- Inthonkamhaeng, R. (1981). **Wannakam samrap dek lae wairun**. (in Thai) [Children and Youth Literature]. Bangkok: Rakhamaeng University.
- Khaemani, T. et.al. (2001). **Witthayakan dan kan khit**. (in Thai) [Science of Thinking]. Bangkok: The Master Group Management.
- Mansetthawit, N. (1997). **Phasa kap kan phatthana khwam khit**. (in Thai) [Language and Thinking Development]. Bangkok: Odeon Store.
- Matcharat, T. (1996). **Kan khian nangsue song soem kan an lae nangsue an phoem toem**. (2nd Ed.). Bangkok: Love and Lip Press.
- Saiyot, L. & Saiyot, A. (1985). **Lak kan wichai thang kan sueksa**. (in Thai) [Principle of Education Research]. Bangkok: Sueksaphon.
- Sangthada, R. (1988). **Nangsue samrap dek**. (in Thai) [Book for Children]. Mahasarakham: Srinakharinwirot University.

การสื่อตามหมายคนพิการในนิทานของกลุ่มชาติพันธุ์ไท

The interpretation of Disable People in Tai ethnic folk tale

สุดารัตน์ มาศวรรณ¹/ Sudaratana Maswanna¹

¹Thai, Faculty of Humanities and Social Sciences,
Rajabhat Maha Sarakham University,

Maha Sarakham 44000, Thailand

Email: hying430916@gmail.com

Abstract

The main purpose of this study was to 1) study the motif of character of the disable. 2) The interpretation of disable in 19 the Tai's folktales. It was discovered that the character of the disable were: 1) the blind in 12 folk tales 2) the deaf in 4folk tales 3) the defective person in 9folk tales. The motif in characters on these folktalescould be interpreted as follows: 1) the disable person was joker 2) the disable person was disadvantaged people 3) the disable person wasugly 4) the disable person was burden and 5) the disable person was a person who get assistance

Keywords: Disable person, interpretation, Tai ethnic, tale

บทคัดย่อ

บทความเรื่องการสื่อความหมายคนพิการในนิทานของกลุ่มชาติพันธุ์ไทมีจุดมุ่งหมายเพื่อ 1. ศึกษาอนุภาคตัวละครที่พิการ 2. เพื่อศึกษาความหมายคนพิการ โดยศึกษาจากนิทานของกลุ่มชาติพันธุ์ไทจำนวน 19 เรื่อง ผลการศึกษาพบว่าอนุภาคตัวละครที่พิการมี 3 ประเภท คือ 1) บุคคลที่มีความบกพร่องทางการมองเห็น จำนวน 12 เรื่อง 2) บุคคลที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน จำนวน 4 เรื่อง และ 3) บุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือการเคลื่อนไหว หรือสุขภาพ จำนวน 9 เรื่อง อนุภาคตัวละครในนิทานเหล่านี้สื่อความหมายได้ดังนี้ 1) คนพิการคือความตลก 2) คนพิการคือคนด้อยโอกาสในสังคม 3) คนพิการคือคนที่น่ารังเกียจ 4) คนพิการคือภาระ 5) คนพิการคือคนที่ควรได้รับความช่วยเหลือ

คำสำคัญ: คนพิการ, การสื่อความหมาย, กลุ่มชาติพันธุ์ไท, นิทาน

บทนำ

นิทานเป็นส่วนหนึ่งของสังคม เด็ก ๆ ในสมัยก่อนต่างเติบโตมาพร้อมกับนิทานพื้นบ้าน เช่น เรื่องกำกาคำ เที่ยงเมียง หลวงพ่อกับเมรน้อย เป็นต้น ซึ่งเป็นนิทานเฉพาะถิ่น ในขณะที่เด็กในสมัยนี้เติบโตมาพร้อมกับสโนไวท์ เจ้าหญิงนิทรา มอนสเตอร์ริงค์ แฮร์รี่ พ็อตเตอร์ โดราเอมอน เป็นต้น ซึ่งนิทานของทั้งสองยุคนี้แม้จะมีเนื้อหาที่แตกต่างกัน เพราะการแลกเปลี่ยนทางสังคมและวัฒนธรรม รวมไปถึงกระแสโลกาภิวัตน์ แต่สิ่งที่นิทานเหล่านี้มีเหมือนกันคือมุ่งให้ความบันเทิงแก่ผู้เสพเป็นหลักสังคมไทยดั้งเดิมเป็นสังคมเกษตรกรนิทานที่ถูกนำมาเล่าต่อ ๆ กันมาจึงเป็นเรื่องที่มักจะเกี่ยวข้องกับสภาพธรรมชาติและสังคมที่เป็นนิทานมหัศจรรย์บ้าง นิทานศาสนาบ้าง ฝึในความเชื่อของแต่ละท้องถิ่นบ้าง พระและเณรบ้าง รวมไปถึงนิทานที่เกี่ยวกับคนพิการ

อำนาจพิเศษอย่างหนึ่งของนิทานก็คือสามารถนำเรื่องธรรมดาให้เป็นเรื่องแปลกประหลาด หรือทำให้เรื่องหนักหน่วง เรื่องต้องห้าม เช่นการฆ่า การล่อลวง ความขัดแย้งทางชนชั้น สถานภาพทางสังคมหรือเชื้อชาติมาเล่าในรูปแบบที่ซ่อนไปกับฉากผจญภัยแฟนตาซีอย่างกลมกลืน หรือบางครั้งก็แสดงเนื้อหาอย่างตรงไปตรงมาเช่นกัน

ด้วยเหตุที่นิทานมีอำนาจในการถ่ายทอดจินตนาการอย่างไร้ขีดจำกัด ทำให้หลายเรื่องเกินเลยกรอบศีลธรรม หรือมีความล่อแหลมเป็นอย่างยิ่ง แต่เมื่อเรื่องเหล่านี้ไปอยู่ในรูป

แบบการนำเสนอด้วยนิทานแล้วทำให้เรื่องเหล่านี้กลายเป็นความตลกและความสนุกสนาน แทน ดังเช่นเรื่องของคนพิการในนิทานส่วนใหญ่จะถูกจัดในประเภทนิทานตลก ทั้งตลกจากรูปร่างที่พิการและตลกจากพฤติกรรมที่แปลกและแตกต่างจากคนปกติ ทั้งนี้ในความตลกนั้นยังมีบางสิ่งบางอย่างซ่อนไว้

คนพิการเป็นสมาชิกของสังคมเช่นเดียวกับคนปกติทั่วไป แต่คนพิการไม่ค่อยได้รับสิทธิเท่าเทียมกับคนปกติมากนัก คนพิการเปรียบเสมือนคนชายขอบของสังคม จากเหตุการณ์วัยรุ่นรุ่นทำร้ายร่างกายคนพิการจนเสียชีวิตเป็นข่าวที่ได้รับความสนใจจากประชาชนทั่วไปเป็นอย่างมาก เพราะเป็นข่าวที่กระทบกระเทือนต่อจิตใจของคนทั่วไป จากข้อเท็จจริงของข่าวสาเหตุที่กลุ่มวัยรุ่นต้องไปรวมทำร้ายร่างกายชายพิการเพราะกลุ่มวัยรุ่นได้ล้อเลียนเรื่องขาสีบพิการของชายพิการจากนั้นทำให้ชายพิการโกรธ จนถึงขั้นทำร้ายร่างกายกันและอีกฝ่ายเสียชีวิตในที่สุด ข่าวนี้ทำให้สังคมต้องกลับมามองกลุ่มคนพิการเหล่านี้ใหม่ แม้ว่าคนพิการจะเป็นกลุ่มที่มีสิทธิเสรีภาพเท่ากับคนปกติ แต่คนเหล่านี้กลับถูกสังคมมองด้วยสายตาที่ต่างออกไป บางครั้งมองว่าเป็นตัวประหลาดและถึงกับรังเกียจในร่างกายที่อัปลักษณ์ของคนพิการเหล่านี้

จากเหตุผลดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาการสื่อความหมายคนพิการในนิทานกลุ่มชาติพันธุ์ไท ทั้งหมด 19 เรื่อง จาก 7 กลุ่มชาติพันธุ์ ได้แก่ นิทานผู้ไท จำนวน 5 เรื่อง นิทานญ้อ 2 เรื่อง นิทานไทดำ 2 เรื่อง นิทานไทเบ็ง จำนวน 4 เรื่อง นิทานลาว จำนวน 2 เรื่อง นิทานไทยเลย จำนวน 3 เรื่อง และนิทานกะเลิง จำนวน 2 เรื่อง โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อศึกษาอนุภาคตัวละครที่พิการในนิทานของกลุ่มชาติพันธุ์ไท
2. เพื่อศึกษาการสื่อความหมายของคนพิการ

คนพิการคือใครในนิทาน

คนพิการ หมายถึง คนที่มีความผิดปกติ หรือบกพร่องทางร่างกายทางสติปัญญา หรือทางจิตใจ (พระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 มาตรา 4) โดยสามารถแบ่งประเภทคนพิการได้ ดังนี้ 1) คนพิการทางการมองเห็น 2) คนพิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมาย 3) คนพิการทางกายหรือการเคลื่อนไหว 4) คนพิการทางจิตใจหรือพฤติกรรม 5) คนพิการทางสติปัญญาหรือการเรียนรู้(กฎกระทรวง ฉบับที่ 2

(พ.ศ. 2537) ออกตามความในพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534) นอกจากนี้ ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องกำหนดประเภทและหลักเกณฑ์ของคนพิการทางการศึกษา พ.ศ. 2552 ได้กำหนดประเภทความพิการทางการศึกษาไว้ 9 ประเภท ได้แก่ 1) บุคคลที่มีความบกพร่องทางการเห็น 2) บุคคลที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน 3) บุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา 4) บุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกาย หรือ การเคลื่อนไหว หรือสุขภาพ 5) บุคคลที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ 6) บุคคลที่มีความบกพร่องทางการพูดและภาษา 7) บุคคลที่มีความบกพร่องทางพฤติกรรม หรืออารมณ์ 8) บุคคลออทิสติก 9) บุคคลพิการซ้อน

ในนิทานของกลุ่มชาติพันธุ์ไท ทั้ง 19 เรื่อง พบว่ามีอนุภาคตัวละครที่พิการ 5 ประเภทดังนี้

1. บุคคลที่มีความบกพร่องทางการเห็น หรือ คนตาบอด (Blind)

คนตาบอด เป็นคนพิการประเภทหนึ่งที่เรามักจะพบเจอในสังคมไทย ภาพในความคิดที่คนส่วนมากคิดถึงคนตาบอดคือใส่แว่นตา ดำ ถือไม้เท้า และขายสลากกินแบ่งรัฐบาล และอีกอาชีพหนึ่งก็คือหมอนวด ในความเป็นจริงแล้วเราสามารถพบคนตาบอดได้ในหลากหลายอาชีพด้วย

ในการจำแนกคนพิการ จะเรียกคนตาบอดว่าผู้บกพร่องทางการมองเห็น หรือคนที่สูญเสียการมองเห็น โดยสามารถแบ่งเป็นคนที่ตาบอดสนิท และสามารถมองเห็นอย่างเลือนราง ในนิทานของกลุ่มชาติพันธุ์ไท พบว่ามีนิทานที่ปรากฏอนุภาคของคนตาบอดจำนวน 12 เรื่อง ได้แก่ บักตาบอด ถือก่องน้ำ (ผู้ไท) บักตาบอดกับบักชาติติด (ผู้ไท) ตาบอดคล้ำช้าง (ผู้ไท) คนตาบอดทั้งเจ็ด (ผู้ไท) สะเ้จ้งหอง (ญ้อ) แม่ย่ากินปัง (ไทดำ) หนุ่มตาบอดกับหนุ่มหูหนวก (กะเลิง)

2. บุคคลที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน หรือคนหูหนวก

ผู้บกพร่องทางการได้ยิน แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ หูตึง หมายถึงคนที่สูญเสียการได้ยินสามารถได้ยินเสียงบ้าง และอีกประเภทหนึ่งคือหูหนวกหมายถึงคนที่ไม่สามารถได้ยินเสียงใด ๆ เลย ในนิทานของกลุ่มชาติพันธุ์ไท พบว่ามีนิทานที่ปรากฏอนุภาคของคนหูหนวกจำนวน 4 เรื่อง ได้แก่ ไอ้สามเกลอ (ไทเบ็ง) หนวกทึง (ไทเลย) สองสหายลักไก่ (ไทเลย) หนุ่มตาบอดกับหนุ่มหูหนวก (กะเลิง)

3. บุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกาย หรือการเคลื่อนไหว หรือสุขภาพ โดยแบ่งได้ 3 ประเภท คือ ขาพิการ จมูกบิ่ และพิการอื่น ๆ ดังนี้

3.1 ขาพิการ

ขาพิการ จัดอยู่ในประเภทบุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกาย หรือการเคลื่อนไหว ในนิทานของกลุ่มชาติพันธุ์ไท พบว่ามีนิทานที่ปรากฏเนื้อหาของคนหูหนวก จำนวน 4 เรื่อง โดยพบว่ามีแขนขาอ่อนแรง 1 เรื่องคือไอ้หวัง (ลาว) และ ขาดิต 3 เรื่อง ได้แก่ บักดาบอดกับ บักขาดิต (ผู้ไท) ไอ้บอดกับไอ้ติด (ไทเบิ่ง) บักควักกับบักคว้น (ลาว) สองสหายไปหาตะกวด (ไทเลย)

3.2 จมูกบิ่

คนพิการอีกประเภทหนึ่งที่พบในนิทานเป็นความพิการที่จมูก คือ จมูกที่แพบ ผิดปกติ ในนิทานของกลุ่มชาติพันธุ์ไท พบว่ามีนิทานที่ปรากฏเนื้อหาของความพิการที่หู จำนวน 4 เรื่อง ได้แก่ บักแหมบหลอกสาว (ผู้ไท) เฮียะโฮยห่อน (ญ้อ) พระจมูกบิ่ (ไทเบิ่ง) ไอ้ซู้คร้านตุตเออว (ไทเบิ่ง)

3.3 พิการอื่น ๆ

นอกจากบุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกาย หรือการเคลื่อนไหว ทั้ง 3 ประเภท ที่กล่าวมาแล้ว ในนิทานยังมีคนพิการที่ไม่ได้จัดอยู่ในประเภทใด อีก 2 เรื่อง คือ ท้าวหัวข้อ ล้อ (ไทดำ) ซึ่งท้าวหัวข้อล้อเป็นตัวละครที่เกิดมาไม่มีแขนไม่มีขา มีแต่หัว ดังนั้นจึงได้ชื่อว่าหัวข้อล้อ ที่แปลว่าเป็นก้อนกลม ๆ ในภาษาอีสานและอีกเรื่องก็คือ ไอ้ซู้คร้านตุตเออว สำนวนไทเบิ่ง ซึ่งหมายถึงคนการควบคุมการขับถ่ายไม่ได้ ไอ้ซู้คร้านตุตเออวต้องมีผ้าซี้รว อุดรูทวารหนักไว้

ในนิทานได้แสดงภาพตัวแทนของคนพิการประเภทต่าง ๆ โดยคนพิการแต่ละประเภทนั้นถูกกล่าวถึงในนิทานตลกมากที่สุด แต่ในความตลกนั้นมิสิ่งใดที่แฝงไว้บ้าง ดังจะได้กล่าวถึงในหัวข้อต่อไป

การสื่อความหมายคนพิการในนิทาน

นิทานตลก (Jokes) เป็นนิทานที่นำความตลกขบขันมาสู่ผู้เล่าและผู้เส้า คนเรามาก จะขบขัน หรือชอบฟังเรื่องตลกเพราะเรื่องที่เราได้รับฟังนั้นมันแปลกไปจากปกติธรรมดาใน

วิธีประจำวัน นิทานตลกที่เราได้เสพนั้นจึงเป็นเหมือนการนำเสนอภาพความสมจริงแต่แฝงไว้ด้วยการเสียดสีล้อเลียน ความพิการก็เช่นกัน ความพิการเป็นเรื่องแปลก หากในนิทานนำเสนอภาพความพิการโดยให้ตัวละครได้แสดงสิ่งที่มันเป็นไปได้แล้วมันยิ่งตลกขบขันมากยิ่งขึ้น ดังนั้นอนุภาคตัวละครพิการที่ถูกนำเสนอในนิทานแต่ละเรื่องนั้นได้สื่อความหมายต่าง ๆ ออกมาดังนี้

1. ความพิการคือความตลก

นิทานที่มีอนุภาคคนพิการปรากฏอยู่ส่วนมากมักจะถูกจัดประเภทไว้ในนิทานตลก ทั้งนี้เพราะคนพิการมีความ “แปลก” ไปจากคนปกติ ดังนั้นนิทานที่มีคนพิการจึงตลกเพราะความแปลกประหลาดทางร่างกายและแฝงการเสียดสีล้อเลียนด้วยการแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ออกมา ยิ่งทำให้คนเสพนุกสนานและขบขันมากขึ้น ในนิทานของกลุ่มชาติพันธุ์ไท พบว่ามีนิทานที่มีอนุภาคตัวละครเป็นคนพิการจัดอยู่ในประเภทนิทานตลก 16 เรื่อง จากทั้งหมด 19 เรื่องดังตัวอย่างนิทานเรื่องสองสหายลักไก่สำนวนของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเลย ที่มีตัวละครเป็นคนตาบอดกับคนหูหนวกชวนกันไปขโมยไก่ชาวบ้าน โดยให้คนหูหนวกเป็นคนไปขโมยส่วนคนตาบอดจะซ่อนอยู่ด้านนอก ระหว่างนั้นคนหูหนวกก็ถามเพื่อน ส่วนคนตาบอดก็พยายามไม่ให้เพื่อนพูด แต่คนหูหนวกก็เข้าใจว่าเพื่อนพูดไปอีกอย่างหนึ่ง จนเจ้าของบ้านได้ยินและทำให้สองหนุ่มกลัว คนหูหนวกวิ่งหนีไปได้ ส่วนคนตาบอดยังเดินวนเวียนไปชนน้นชนนี้จนเจ้าของบ้านตะโกนตำ พร้อมทั้งจะมาจับขโมย คนตาบอดจึงพยายามหาทางหนี ส่วนคนหูหนวกเมื่อคิดได้ว่าตนทั้งเพื่อนก็กลับมาจูงเพื่อนหนีไปด้วยกัน

นิทานเรื่องนี้แสดงให้เห็นพฤติกรรมที่น่าขบขันของคนตาบอดกับคนหูหนวกในช่วงที่กำลังขโมยไก่และช่วงที่หนีจากเจ้าของบ้าน ในนิทานแสดงให้เห็นว่าคนหูหนวกในเรื่องอาจจะพอได้ยินเสียงบ้าง แต่ไม่ทั้งหมด ทำให้พูดโต้ตอบคนตาบอดอีกอย่างหนึ่ง เพราะอย่างนี้จึงทำให้นิทานขบขันและถูกใจผู้ฟังเป็นอย่างยิ่ง ดังตัวอย่าง

ขณะที่หูหนวกเข้าไปในเล้าไก่อ้นั้น ก็ถามเพื่อนว่า “เอาตัวไหนดี” ส่วนตาบอดก็พูดว่า “พูดทำไม” หูหนวกนึกว่าเพื่อนให้คำตอบจึงถามอีกว่า “เอาตัวลาย ๆ หรือ” ตาบอดก็บอกว่า “พูดค่อย ๆ” หูหนวกจึงถามเพื่อนว่า “เอาตัวน้อย ๆ หรือ” ตาบอดบอกเพื่อนว่า “อย่าพูดดัง” หูหนวกถามคืนว่า “เอาตัวสีแดงหรือ” ฝ่ายเจ้าของบ้านรู้สึกตัวจึงร้องถามลงไปว่า “ใครมาพูดดำ ๆ แดง ๆ อยู่ที่นี่” เมื่อสองหนุ่มรู้ว่าเจ้าของบ้านตื่น หูหนวกก็รีบวิ่งหนีไปทันที ทั้งให้ตาบอดอยู่คน

เดียวฝ่ายตาบอดเดินคลำทางมาจนถึงน้ำคร่ำ นึกว่าเดินมาถึงทุ่งนาที่มีน้ำแล้ว ด้วยความดีใจจึงร้องล่ำกลอนขึ้นด้วยเสียงดัง เจ้าของบ้านก็ตะโกนเสียงดังลงมาว่า “ยังจะมาร้องล่ำอยู่ที่นี่อีกหรือ” ตาบอดตกใจรีบวิ่งโดยเร็ว เหยียบเอาคราดที่วางอยู่กระดกขึ้น ต้ามคราดตีหน้าผากอย่างแรง ตาบอดร้องว่า “ยอมแพ้แล้ว อย่าตีผมเลย ๆ” เจ้าของบ้านร้องมาอีกว่า “ยังไม่หนีไปอีกหรือ” ตาบอดวิ่งไปชนกับเสาเรือนพอดี ตาบอดเข้าใจว่าตนเองถูกตีเป็นครั้งที่สอง จึงร้องออกมาว่า “เซ็ดแล้ว อย่าตีผมเลย” เจ้าของบ้านคว้ามืดวิ่งลงมา ส่วนตาบอดวิ่งหนีไปอย่างรวดเร็ว ฝ่ายหูหนวกเมื่อคิดได้ว่าทั้งเพื่อนไว้ ก็วิ่งกลับมาเจอเพื่อนพอดี จึงจูงมือเพื่อนวิ่งหนีไป

(Saratussannun, 1989: 129 – 130)

นิทานเรื่องสองสหายลักไก่สำนวนของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเลย มีโครงเรื่องคล้ายกันกับนิทานเรื่องหนุ่มตาบอดกับหนุ่มหูหนวกสำนวนกลุ่มชาติพันธุ์กะเลิง และเรื่องไอ้สามเกลอสำนวนของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเบิ่ง ซึ่งนิทานเรื่องไอ้สามเกลอเพิ่มไอ้ตุตเอาวเข้ามาในขบวนการขโมยไก่อีกหนึ่งคน

ส่วนนิทานเรื่องบักตาบอดกับบักชาติดี ของผู้ไทก็จะมีโครงเรื่องคล้ายกันกับเรื่องบักควักกับบักควั้นของกลุ่มชาติพันธุ์ลาว และเรื่องสองสหายไปหาตะกวดของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเบิ่ง โดยคนตาบอดกับคนชาติดีไปด้วยกัน ไปเจอรังนก คนชาติดีให้คนตาบอดเป็นคนป็นขึ้นไปต้อนจะบอกทาง ปรากฏว่าที่อยู่ไนรังนกคืองูเมื่อพันพิษออกมาถูกตาทำให้คนตาบอดมองเห็น คนตาบอดโยนงูลงไปถูกคนชาติดี คนชาติดีกระโดดด้วยความตกใจ ทำให้ขาฉีกออกจากกัน นิทานทั้งสามเรื่องเป็นนิทานที่จบด้วยความสุขและสมหวัง ซึ่งทำให้ผู้เสพนิทานตกลงขบขันกับพฤติกรรมของคนพิการทั้งสอง โดยเฉพาะตอนที่คนตาบอดจับงู และคนชาติดีกระโดดหนีงู เปิดโอกาสให้ผู้เสพได้จินตนาการถึงพฤติกรรมการแสดงออกของคนพิการทั้งสองที่สร้างความตกลงขบขันและสร้างความพึงพอใจในตอนจบให้แก่ผู้เสพนิทานด้วย

ในนิทานเรื่องไอ้ขี้คร้านตุตเอาวสำนวนไทเบิ่ง พฤติกรรมของไอ้ขี้คร้านสร้างความขบขันมาก ผู้วิจัยสรุปความมาจาก Uitrageool (1997: 233) ความว่าชายคนหนึ่งเป็นคนขี้เกียจยิ่งนัก จนเรียกกันว่า ไอ้ขี้คร้าน พ่อแม่ใช้ให้ไปจับปลา บังเอิญจับมาได้ 3 ตัว เมื่อเดินผ่านป่าช้า เห็นไฟที่เผาศพกำลังลุกอยู่ ก็เอาปลาไปย่าง ขณะย่างปลาตัวที่ 1 อยู่ ก็นั่งหลับ พอตื่นขึ้นมาปลาก็ไหม้หมด จึงย่างปลาตัวที่ 2 ก็หลับอีก เมื่อตื่นขึ้นมา ปลาก็ไหม้ไฟไปอีก พอปิ้งปลาตัวที่ 3 จึงใช้ผักเบี้ยถ่างตาเอาไว้ไม่ให้หลับ ไอ้ขี้คร้านมองเห็นมีผีเอื้อมมาจับปลา

ก็คว่ำไว้ และใช้ไม้ตีสี ผีกลัว จึงให้คาถาที่ทำให้ไอ้ขี้คร้านสามารถมีเสียงแปลกประหลาดตั้งจากกันได้ ไอ้ขี้คร้านมีหนทางทำมาหากินได้ โดยรับจ้างเดินไปตามคันทนา แล้วใช้เสียงที่ตั้งจากกัน ไล่คนที่ลงมากินข้าวในนา อาชีพนี้ทำให้ไอ้ขี้คร้านม่มีศรีสุขไปได้ในที่สุด

พฤติกรรมที่ทำให้ผู้เสพนิทานเรื่องนี้ขบขันเช่นไอ้ขี้คร้านง่วงนอนมาก เพื่อไม่ให้ตาหลับจึงเอาผักเบี้ยมาถ่างตาไว้ ซึ่งการเอาผักเบี้ยมาถ่างตาก็คือสิ่งที่เป็นไปได้ นอกจากนี้เมื่อได้รับพรจากผีแล้วทำให้ไอ้ขี้คร้านกลายเป็นคนตูดเอ่อว คือการควบคุมอวัยวะขบถ่ายไม่ได้ แทนที่ไอ้ขี้คร้านจะคิดว่าเป็นเรื่องน่ารังเกียจ กลับใช้สมบัติของตนไปรับจ้างไล่กัน ทำให้ไอ้ขี้คร้านกลายเป็นคนร่ำรวยในที่สุด

2. คนพิการคือคนด้อยโอกาส

คนด้อยโอกาส คือ คนที่ประสบปัญหาเดือดร้อน และไม่ได้รับโอกาสในด้านต่าง ๆ ทั้งสังคม เศรษฐกิจ เป็นคนที่ไม่ได้รับโอกาสในด้านต่าง ๆ ในนิทานเรื่องบักตาบอดกับบักชาติดี ส่วนกลุ่มชาติพันธุ์อยู่เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่กล่าวถึงความด้อยโอกาสของคนพิการอย่างชัดเจน จนคนพิการตัดสินใจไปแสวงหาชีวิตใหม่ ดังตัวอย่าง

กล่าวถึงบักชาติดี เขาให้มาเฝ้าตอนเฝ้าลี่ ก็นั่งเฝ้ามาหลายวันแล้ว ก็ไม่มีใครมาส่งข้าวปลาอาหาร นั่งมองลำน้ำ คิดอยู่ว่าจะเป็นอย่างไร กับชีวิตตัวเอง ก็มองเห็นเรือตรงมายังที่ดอนและหลี่พอดิ บักชาติดีจึงร้องบอกไปว่า “อย่ามองทางนี้หลี่ข้อย” บักตาบอดตอบว่า “บ่เป็นหยังดอก” เรือนั้นก็พายเข้ามาใกล้ บักชาติดีก็ตะโกนบอกอีกบักตาบอดก็ตอบเหมือนเดิม ว่าบ่เป็นหยังดอก และเรือลำนั้นก็ชนหลี่ของบักชาติดี บักตาบอดก็ร้องให้ บักชาติดีช่วยเอาขึ้น บักชาติดีก็ร้องออกไปว่า “ขอช่วยไม่ได้ขาข้อยติด” และบักชาติดีก็บอกทางขึ้นจากน้ำได้ เลยคุยกัน ถึงเรื่องราวที่เป็นมาให้กันและกันฟัง บักชาติดีและบักตาบอด จึงได้ชวนกันไปแสวงหาโชคกลางข้างหน้า โดยบักตาบอดให้บักชาติดีขี่หลังให้เป็นตาในการเดินทาง ส่วนบักตาบอดให้เป็นขาในการเดินทางไป เห็นอะไรบักชาติดีจะบอกให้บักตาบอดฟัง

(Chaisantaw, 1989: 139)

ในนิทานเล่าว่าบักชาติดีได้รับมอบหมายให้มาเฝ้าตอนเฝ้าหลี่ แต่ก็ไม่มีใครมาส่งข้าวมาส่งน้ำ แสดงให้เห็นว่าคนพิการเป็นเพียงคนตัวเล็ก ๆ ในสังคม เป็นคนที่ถูกมองข้าม

และไม่ได้รับความสำคัญ ดังนั้นเมื่อมีเรือของบักดาบอดเข้ามาบักขาติดจึงตัดสินใจที่จะไปตายเอาดาบหน้า บักขาติดจึงเป็นภาพตัวแทนของคนพิการที่ไม่ยอมย่อท้อต่อชีวิตและความพิการของตนเอง ในนิทานเรื่องนี้ทั้งสองได้ไปผจญภัยและต่อสู้กับยักษ์จนสามารถเอาชนะยักษ์ได้ แสดงให้เห็นว่าคนพิการสามารถต่อสู้กับปัญหาต่าง ๆ ของตนได้เช่นเดียวกับคนทั่วไป หากมอบโอกาสให้คนพิการ และในตอนท้ายของเรื่องทั้งสองสามารถกลับมาเป็นคนปกติ คือบักดาบอดกลับมามองเห็น ส่วนบักขาติดขาที่แยกออกจากกันและเดินได้เป็นปกติ

3. คนพิการคือคนที่น่ารังเกียจ

ด้วยเหตุที่คนพิการคือคนที่มีรูปร่างหน้าตาผิดปกติ ดังนั้นรูปลักษณ์ภายนอกจึงก่อให้เกิดความรังเกียจหรือไม่พอใจต่อผู้พบเห็น ดังในกรณีของไอ้หวัง ในนิทานเรื่องไอ้หวังของกลุ่มชาติพันธุ์ลาว นิทานเรื่องไอ้หวังของกลุ่มชาติพันธุ์ลาว ได้นำเสนอว่าไอ้หวังเป็นภาพตัวแทนของคนพิการที่ด้อยโอกาสในสังคม ไอ้หวังขาพิการ เป็นกำพรว้า ต้องไปอาศัยอยู่กับ เศรษฐีทอง เศรษฐีทองให้เลี้ยงวัว 1,000 ตัว วันหนึ่งวัวไปกินผักชาวบ้านจนหมด ชาวบ้านมาร้องเรียนต่อเศรษฐีทอง เศรษฐีจึงไล่ไอ้หวังออกจากบ้าน แต่ไอ้หวังขอร้องให้อยู่ต่อ เพราะไม่มีที่ไป เศรษฐีจึงตี 10 ครั้ง

ต่อมาไอ้หวังไปเลี้ยงวัวอีก และได้ขอให้เทวดามาช่วยให้ตนสบายเสียที เทวดาจึงมาช่วย โดยถ่มน้ำลายใส่ปากไอ้หวังและบอกว่าต่อไปนี้ไอ้หวังจะมีวาจาสิทธิ์ วันต่อมาเมื่อปล่อยวัวแล้วไอ้หวังมองเห็นเรือสินค้าก็พูดว่าขอให้เรือติดอยู่กับที่ไปไหนไม่ได้ เมื่อเรือขยับไปไหนไม่ได้ พ่อค้าลำบากมากต้องตามหาคนที่สามารถทำให้เรือเคลื่อนที่ได้ แต่ไม่มีใครมีความสามารถ ไอ้หวังจึงบอกว่าตนเองสามารถทำได้ และถ้าสำเร็จขอให้แบ่งสมบัติให้ครึ่งหนึ่ง เมื่อพ่อค้าตกลงไอ้หวังก็เอามือไปแตะเรือและพูดว่าขอให้เรือขยับเท่านั้นเรือก็ขยับได้ เศรษฐีเห็นไอ้หวังมีสมบัติกลับมามีคิดว่าไอ้หวังไปขโมยใคร จึงยึดสมบัติไว้ทำให้ไอ้หวังโกรธมาก

เศรษฐีทองมีลูกสาวสวยอยู่คนหนึ่ง วันหนึ่งนางนั่งทอผ้าอยู่ เมื่อไอ้หวังจะออกไปปล่อยวัวจึงพูดว่าขอให้ลูกสาวเศรษฐีกันติดอยู่กับที่ลูกไปไหนไม่ได้ เมื่อตอนเย็นกลับมาไอ้หวังจึงถามว่าถ้าตนช่วยแล้วจะได้อะไรตอบแทน เศรษฐีจะให้ไอ้หวังแต่งงานกับลูกสาว ไอ้หวังจึงยื่นมือไปจับ นางจึงลุกขึ้นได้ ทั้งสองจึงแต่งงานกัน แต่นางไม่ยอมหลับนอนกับไอ้หวัง ไอ้หวังจึงไปขอให้เทวดาช่วยเหลือ เทวดาให้แหวนมาวงหนึ่งเมื่อสวมแล้วจะเป็นชายหนุ่มรูปงาม ไอ้หวังจึงสวมแหวนและบอกว่าตนฆ่าไอ้หวังแล้วและจะเอาวัวและเมียไอ้หวังมาเป็นของตน ลูกสาวเศรษฐีตกใจจึงร้องให้คนมาช่วยแต่เมื่อทุกคนมาก็พบแต่ไอ้หวัง นาง

เก็บความสงสัยไว้และพบความลับของไอ้หวังจึงทำตัวดีกับไอ้หวังและชวนกลับไปอยู่ที่บ้าน

(Sakeepun, 2012: 123 -124)

นิทานเรื่องไอ้หวัง แสดงให้เห็นความพิการของคนที่ยากจนแรง เวลาเดินก็ไม่สมดุล นอกจากพิการแล้วยากจนอีกทำให้รูปร่างที่อัปลักษณ์นั้นมีแต่ความน่ารังเกียจ แม้ว่าเศรษฐีจะให้อาศัยอยู่ในบ้านแต่ก็ต้องทำงานแลกกับที่อยู่อาศัยและอาหาร เมื่อทำผิดก็ได้รับการลงโทษ แม้ไอ้หวังจะได้แต่งงานกับลูกสาวเศรษฐีก็ไม่ได้ช่วยให้ชีวิตคู่ของทั้งสองคนดี เพราะภรรยาของเขารังเกียจรูปร่างอันอัปลักษณ์ของเขานั่นเอง ไอ้หวังจึงเป็นภาพตัวแทนของคนพิการที่ถูกสังคมรังเกียจเพราะความอัปลักษณ์ในรูปร่างนั่นเอง

ในนิทานเรื่องบักตาบอดถือกล่องน้ำสำนวนกลุ่มชาติพันธุ์ญ้อ มีเนื้อหาดังนี้

ชายคนหนึ่งเป็นคนตาบอดแจ่ง ไปเอาเมียที่หมู่บ้านอื่น เมียไม่รู้ว่าเป็นคนตาบอดอยู่ด้วยกันจนมีลูกหนึ่งคน พอถึงเวลาทำนา นาไม่มากแต่ถามวันไหนก็ตอบว่ายังไม่ใกล้จะเสร็จเลย เมียเลยออกไปดู ไปเห็นผ้าตัวเองไปไถนาคนอื่น เมียถามว่า พ่ออีนางเจ้าคือไปไถนาป่า บักตาบอดตอบว่า ลองเบ็งไถชื่อ ๆ และพอพลบค่ำสองผ้าเมียก็เดินกลับบ้าน ผ้าก็เดินเข้าไปในซี้สีก เมียเลยถามว่า เจ้าไปหยงซี้สีก ผ้าตอบว่า เมื่อคืนนี้ข่อยได้ยินเสียงขางลั่นเลยลองมาเบ็ง

วันต่อมา บักตาบอดก็ไปไถนาอีก พอค่ำก็เดินกลับบ้านเดินตกบ่อน้ำ จึงร้องให้คนช่วย คนก็ถามว่าทำไมจึงตกลงไป บักตาบอดก็ตอบว่า บิได้ตก ลงไปหากบ ได้ยินเสียงกบร้อง พวกคนที่ไปมุงดูก็ไปเอาคันไถลงมากายให้บักตาบอดปีนขึ้นมา แม่เฒ่าและเมียจึงเกิดความสงสัยว่าต้องเป็นคนตาบอดแน่นอน จึงเรียกมาถามว่า ตาบอดใช่ไหม บักตาบอดก็ไม่ยอมรับ แม่เฒ่าและเมียเลยวางแผนนำไปล่อน้ำ โดยโกหกว่าจะพาไปลงเรือ เมียก็จะไปด้วย ว่าแล้วก็จัดแจงเตรียมอาหารการกินใส่ไห และนำเอาน้ำเต้าเป่าผูกใส่หัวเรือ เวลาลมพัดน้ำเต้าถูกลมจะมีเสียงดังอ้อ ๆ บักตาบอดก็นึกว่าเมียร้องไห้ ก็ปลอบเมียว่า เฒ่าอย่าฮ้องไห้ ข่อยสิพาเจ้าไป และก็ตอบเสียงลมนั่นไปเรื่อย ๆ จนลมพัดน้ำเต้าตกจากเรือ คล้าหาเมียไม่เห็น จึงรู้ว่าเมียนำตัวเองมาล่อน้ำ

(Chaisantaw, 1999: 138-139)

บุคคลที่มีความบกพร่องทางการเห็น หรือคนตาบอดจะมีปัญหาเรื่องการมองเห็น ดังนั้นตัวละครบักตาบอดในนิทานเรื่องนี้จึงมองไม่เห็นสิ่งใด แต่ด้วยความที่มีไหวพริบ จึงสามารถบายเบี่ยงเรื่องไปได้เรื่อย ๆ แต่สุดท้ายเมื่อเมียรู้ว่าตาบอดก็นำบักตาบอดไปลอยน้ำ แสดงให้เห็นว่าคนตาบอดเป็นบุคคลที่น่ารังเกียจและไม่มีใครต้องการ เมื่อบักตาบอดถูกนำไปลอยน้ำแล้ว บักตาบอดในเรื่องจึงไม่มีโอกาสที่จะได้อยู่ร่วมกับเมียอีก เป็นตอนจบที่โหดร้าย แสดงให้เห็นว่าคนพิการเป็นพวกชายขอบของสังคม เป็นคนอื่นที่สังคมไม่ต้องการ แม้แต่คนในครอบครัวก็ไม่อยากให้อยู่ร่วมชายคาด้วย

4. คนพิการคือภาระ

ข้อเท็จจริงที่รุนแรงของคนพิการคือการเป็นภาระผู้อื่น คนพิการมักจะช่วยเหลือตัวเองได้ค่อนข้างลำบากกว่าคนปกติ ดังนั้นหากครอบครัวใดมีคนพิการอยู่ด้วย ครอบครัวนั้นก็จะมีภาระต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น ดังในนิทานเรื่องลูกสะใภ้ของหง ของกลุ่มชาติพันธุ์อุ้อ ที่ลูกสะใภ้รังเกียจแม่ย่านี่ตาบอดเพราะเป็นภาระที่ตนต้องมาปรนนิบัติจึงยู่ให้สามีนำแม่ไปลอยป่า ดั่งเนื้อความว่า

มีครอบครัวหนึ่งแม่ตาบอด ลูกชายจึงคิดจะหาเมียมาไว้ปรนนิบัติแม่เวลาตนไม่อยู่ แต่ปรากฏว่าลูกสะใภ้ไม่ตี ยุงผิวให้ไล่แม่หนีไปเสีย ผัวก็เชื่อจะพาแม่ นั่งเกวียนไปปล่อยป่าแล้วลูกชายก็แกล้งทำเป็นโจรจะมาปล้น แม่ไม่รู้นึกว่าโจรจริง ก็ร้องขอชีวิตลูกให้ฆ่าตัวเองแทน ลูกชายได้ยินเช่นนั้นก็สำนึกผิด จึงพาแม่กลับบ้านแล้วไล่เมียของหงไปเสีย

(Chaisantaw, 1999: 138)

ในนิทานเรื่องแม่ย่านินปิงของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำก็เช่นเดียวกันที่แม่ย่านตาบอดลูกสะใภ้จึงปิ้งปลิงให้แม่ย่านินแล้วโกหกว่าเป็นเนื้อแห้ง ดั่งเนื้อความว่า

แม่ย่านเป็นคนตาบอด ลูกสะใภ้ปิ้งปลิงให้แม่ย่านิน แม่ย่านคิดว่าเป็นชิ้นเนื้อ แต่เคี้ยวเท่าไรก็ไม่ขาดสักที เลยถามลูกสะใภ้ว่าเอาอะไรให้กิน ลูกสะใภ้ก็บอกว่า เป็นเนื้อแห้ง เมื่อลูกชายมาพบก็ต่อว่าลูกสะใภ้ ลูกสะใภ้ก็ไม่ว่าอะไร แต่ไปทอผ้า (ต่ำหูก) ต่อมาเมื่อแม่ย่านตาย พ่อจะเอาแม่ย่านไปทำพิธีศพก็ไม่มีใครหามศพแม่ย่านได้ นอกจากลูกสะใภ้คนเดียว พ่อไปถึงป่าไม้ที่หามศพติดอยู่กับป่าลูกสะใภ้แกะเท้าให้รูกก็ไม่ออก จึงต้องเผาลูกสะใภ้พร้อมแม่ย่าน ลูกสะใภ้ตายไปเกิดเป็นนกคุ้มหูก

เป็นห่วงผ้าที่ทอค้างไว้อย่างไม่เสร็จ เลยบินมาร้องบอกผัวว่า “กู้หูกให้แค กู้หูก”

(Sukkhong, 2012 : 20 – 21)

ในนิทานทั้ง 2 เรื่องนี้คนตาบอดถูกกระทำจากลูกสะใภ้ด้วยวิธีการที่โหดร้ายอีกคนหนึ่งยอมให้สามีนำแม่ไปปล่อยป่า ส่วนอีกคนหนึ่งให้กินในสิ่งที่ไม่ใช่อาหาร เป็นการลดทอนความเป็นมนุษย์ของอีกฝ่ายลง (Dehumanize) อย่างเห็นได้ชัดเพียงเพราะความพิการ ซึ่งสร้างภาระให้อีกฝ่าย

5. คนพิการคือคนที่ควรได้รับความช่วยเหลือ

ในนิทานเรื่อง ท้าวหัวข้อย่อสำนวนกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ ผู้วิจัยสรุปความจาก Sukkhong (2012: 35) ความว่า หัวข้อย่อไม่มีแขนไม่มีขา อาศัยอยู่กับยายคนหนึ่งซึ่งมีฐานะยากจน หัวข้อย่อสงสารยายอยากช่วยยายทำไร่นา จึงขอให้ยายนำตนใส่ยามไป ยายเอายามแขวนไว้ที่ต้นไม้แล้วกลับบ้าน พระอินทร์จึงลงมาช่วยเนรมิตให้ไปเป็นคนช่วยงานไร่นา พอยายกลับมาตอนค่ำนั้นก็เสร็จหมดแล้ว ยายก็พาหัวข้อย่อกลับบ้าน หัวข้อย่อปลูกแตงเต็มสวน พอแตงสุกนางลุนนี่ลูกพญาเมืองเปงจามาเก็บกินจนหมด ทั้งสองจึงสืบดู หัวข้อย่อเห็นนางลุนนี่ก็หลงรัก ให้ยายไปขอนางลุนนี่ให้ พญาโกรธมาก บอกว่าถ้าสร้างสะพานเงินสะพานทองปลูกกล้วยปลูกอ้อยไปถึงเมืองพร้อมทั้งเงินทองสามบวกควายนอนจะยกให้ พระอินทร์มาช่วยเนรมิต หัวข้อย่อจึงได้แต่งงานกับนางลุนนี่

นิทานเรื่องนี้แสดงให้เห็นว่าพระอินทร์เป็นผู้มาช่วยหัวข้อย่อให้ทำงานต่าง ๆ บรรลุผลสำเร็จ แม้แต่เรื่องของความรัก เช่นเดียวกันกับนิทานเรื่องไอ้ห้วงที่มีเทวดามาช่วยเหลือซึ่งทำให้ไอ้ห้วงกลายเป็นคนมีวาจาสิทธิ์เพื่อห้วงผลแก่คน คือแกล้งไม่ให้เรือของพ่อค้าแล่นออกไปได้ และแกล้งให้ลูกสาวเศรษฐีลุดไปไหนไม่ได้ เมื่อไอ้ห้วงอาสาเป็นผู้ช่วยแก้ปัญหา นั้น ก็ได้รับรางวัลตอบแทนกลับมา แต่ก็ไม่สมหวังในรางวัลนั้น เช่นช่วยทำให้เรือแล่นไปได้ ก็ได้รับรางวัลเป็นทรัพย์สินครึ่งหนึ่งของพ่อค้า แต่ก็ถูกเศรษฐีทองยึดไปเพราะคิดว่าไอ้ห้วงไปขโมยมา ช่วยแก้ปัญหาลูกสาวเศรษฐีให้ลุดจากที่นั่นได้ รางวัลก็คือได้แต่งงานกับลูกสาวเศรษฐี แต่ลูกสาวเศรษฐีก็ไม่ยอมร่วมหลับนอนด้วยเพราะอัปลักษณ์ ทำให้เทวดาต้องมาให้แหวนวิเศษ เมื่อไอ้ห้วงสวมแล้วก็มีรูปร่างงดงาม ในประเด็นทางสังคมไอ้ห้วงเป็นคนชนชั้นล่างของสังคม เป็นพวกชายขอบที่ไม่มีคนสนใจ คนเหล่านี้จะเงยหน้าอ้าปากได้เช่นไรถ้าไม่อาศัย “เทวดา” มาช่วย ท้าวหัวข้อย่อคนพิการและต่ำต้อยจะเลื่อนชนชั้นทางสังคมไปเป็นลูกเขยเจ้าเมืองได้อย่างไรถ้าไม่อาศัยเวทมนตร์ที่เรียกว่าชนชั้นล่างที่ดีผู้ทำงานอย่าง

หนักหน่วงเพราะนั่นคือหน้าที่ของตัวอย่างยายที่เลี้ยงดูหัวขอล้อ ยายจึงเป็นตัวเชื่อมของ ท้าวหัวขอล้อกับความเจริญก้าวหน้า

นิทานเรื่องหัวขอล้อและไอ้หวังจึงเป็นภาพตัวแทนหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่าคนใน สังคมก็พร้อมจะช่วยเหลือคนพิการเหมือนกันนอกจากที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแล้วใน ปัจจุบันรัฐได้ออกกฎหมายมาดูแลช่วยเหลือคนพิการหลายฉบับ เช่น พระราชบัญญัติ พื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2556 พระราชบัญญัติวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ พ.ศ. 2556 และกฎกระทรวงอีกหลายฉบับ

อย่างไรก็ตาม การสื่อความหมายคนพิการในนิทานกลุ่มชาติพันธุ์ไทย เป็นเพียงภาพ ตัวแทนส่วนหนึ่งของสังคม ไม่ได้เป็นภาพเหมารวม (stereo type) ของทั้งหมด นิทานไม่ได้ฉายภาพของความจริงดังที่ Nathalang (1996: 20) กล่าวว่า “การดึงความจริงจากมุก ตลกจึงดึงอย่างตรงไปตรงมาไม่ได้ กลับจะต้องแปลให้ตรงกันข้ามกับความเป็นจริงเสียด้วย ซ้ำ มุกตลกทำหน้าที่ฝ่าฝืนกฎระเบียบแทนคนในสังคมที่อยากจะฝ่าฝืนอยู่แล้ว”

สรุป

นิทานของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยปรากฏอนุภาคตัวละครคนพิการอยู่ 3 ประเภท คือ บุคคลที่มีความบกพร่องทางการมองเห็น บุคคลที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน และบุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกาย หรือการเคลื่อนไหว หรือสุขภาพ โดยนิทานได้สื่อความหมาย ของคนพิการไว้ว่า 1) คนพิการคือตัวตลก ความตลกของคนพิการอยู่ที่ร่างกายที่ไม่ปกติ รวมทั้งพฤติกรรมที่แสดงออกด้วย ดังเช่นในนิทานเรื่องสองสหายลักไก่ 2) คนพิการคือคนด้อย โอกาส คนพิการมักถูกมองข้าม ไม่มีคนสนใจ ดังเช่นในนิทานเรื่องบักตาบอดกับบักชาติด 3) คนพิการคือคนน่ารังเกียจ สาเหตุมาจากร่างกายที่ผิดปกติคนพิการจึงถูกรังเกียจ เช่นเรื่อง ไอ้หวัง 4) คนพิการคือภาระ คนพิการบางส่วนจะช่วยเหลือตัวเองได้ไม่เต็มที่ ดังนั้นจึงเป็น ภาระให้คนอื่น ดังเช่นในนิทานเรื่องแม่ยากินปิง 5) คนพิการคือคนที่ควรให้ความช่วยเหลือ คนในสังคมไม่ได้มองข้ามคนพิการไปหมด ยังมีคนบางส่วนพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือแก่ คนพิการเช่นกัน ในส่วนของรัฐก็ได้ออกกฎหมายต่าง ๆ มาเพื่อดูแลคนพิการด้วย

ข้อเสนอแนะ

เพราะนิทานเป็นผลของจินตนาการที่ไม่สิ้นสุด เรื่องราวต่าง ๆ สามารถนำมาถ่ายทอดได้อย่างสนุกสนาน หากเราจะพิจารณาสภาพสังคมหรือปัญหาสังคมต่างๆ นิทานก็สามารถเป็นข้อมูลที่จะให้ศึกษาได้เช่นกัน เช่น การศึกษาปัญหาอาชญากรรมในนิทาน หรือการศึกษาเรื่องเพศในนิทาน เป็นต้น

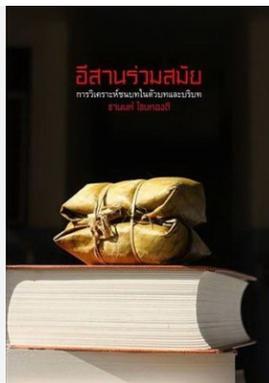
Reference

- Chaisantaw, B. (1999). **Nithan Yo: Sueksa korani ban U Tambon Maha Chai Amphoe Somdet Changwat Kalasin.** (in Thai) [Yo folktale: a case study of Ban U, Mahachai sub-district, Somdet district, Kalasin province]. Independent Study. Mahasarakham University, Mahasarakham.
- Nathalang, S. (1994). **Nai thong thin mi nithan lae kan lalen.** (in Thai) [There is Legend and Amusement in Locality]. Bangkok: Matichon.
- Nathalang, S. (2009). **Thritsadi khatichon witthaya.** (in Thai) [Folklore Theory] (2nd Ed.) Bangkok: Project of Textbook Publication of Faculty of Arts, Chulalongkorn University.
- Pakirana, S. (1999). **Nithan chao ban Phu thai: Sueksa korani King-amphoe Nong Sung Changwat Mukdahan.** (in Thai) [Phuthai folktale: a case study of Nongsung minor district, Mukdahan province] Master's thesis. Maha Sarakham University.
- Sakeepun, P. (2012). **Nithan phuen ban Thai Lao Thai Khamen Tambon Phrai bueng Amphoe Phrai Bueng Changwat Si Sa Ket.** (in Thai) [Folktale of Thai-Loa and Thai Khmer of Phrai Bueng District, Si Sa Ket province]. Independent study. Maha Sarakham University.

- Saratussananun, S. (1989). **Nithan phuen ban mueang Loei**. (in Thai) [Folktale of Loei province. Loei: (n.p.).
- Sukkhong, S. (2012). **Nithan phuen ban Thai Dam Tambon Khao Kaeo Amphoe Chiang Khan Changwat Loei**. (in Thai) [Research on Tai Dam Folktale of Khao Kaeo Sub District, Chiang Khan District, Loei province]. Loei: Loei Rajabhat University.
- Uitragool, P. (1997). **Wannakam phuen ban chak Tambon Rang Ka Yai Amphoe Phimai Changwat Nakhon Ratchasima**. (in Thai) [Falklore from Rang KaYai sub-district, Phimai district, Nakhon Ratchasima province]. Master's thesis. Srinakharinwirot Prasanmit, Bangkok.
- Wandi, N. (1999). **Sawatdikan sangkhom**. (in Thai) [Social Welfare]. Chiang Mai: Chaing Mai Rajabhat University.

บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review)

ชื่อหนังสือ	อีสานร่วมสมัยการวิเคราะห์ชนบท ในตัวบทและบริบท
ผู้แต่ง	ชานนท์ ไชยทองดี
ปีที่พิมพ์	2558
จัดพิมพ์โดย	ศรีปัญญา
จำนวนหน้า	168 หน้า

อีสานร่วมสมัย: การวิเคราะห์ชนบทในตัวบทและบริบท

A contemporary Isan: an analysis of countryside
in text and context

สำราญ ชูระตา¹ / Samran Dhurata¹

¹Thai Language Program, Faculty of Humanities and Social Sciences
Buriram Rajabhat University
Buri Ram 31000, Thailand

Email: samranch57@hotmail.com

บทนำ

หนังสือเล่มนี้ ชานนท์ ไชยทองดี รวบรวมบทความที่เกี่ยวข้องกับอีสาน ซึ่งได้ค้นคว้า และเผยแพร่โดยการนำเสนอในการประชุมวิชาการ และตีพิมพ์ในวารสารตั้งแต่ พ.ศ. 2555 – 2557 โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 3 ส่วนหลัก และ 9 ประเด็นย่อย ดังนี้

ส่วนที่ 1 อีสานในเพลง ประกอบด้วยบทย่อย 3 บท คือ บทที่ 1 ภาพตัวแทนกับการสร้างอัตลักษณ์ศรีสะเกษในเพลงลูกทุ่งไทยอีสานบทที่ 2 ผู้หญิงในเพลงเท็งใหญ่เท็งยาว

และบทที่ 3 เถียงนาน้อยคอยรัก : เถียงนาในเพลงลูกทุ่งไทยอีสาน

ส่วนที่ 2 อีสานในเรื่องสั้นนวนิยาย และภาพยนตร์ประกอบด้วยบทย่อย 3 บท เรียงลำดับบทต่อจากส่วนที่ 1 คือบทที่ 4 ท่องถิ่นในการเมือง : ว่าด้วยการเมืองเรื่อง เซอร์เรียล และบทที่ 5 ความเป็นอีสานในนวนิยายสายรุ้งกลางซากผุอร่อน และบทที่ 6 ภาพยนตร์ฟ้าต่ำแผ่นดินสูง : นัยว่าด้วยอคติ ความขัดแย้ง และความรุนแรง

ส่วนที่ 3 อีสานในคติชน เรียงลำดับบทต่อจากส่วนที่ 2 ประกอบด้วย บทที่ 7 หนองหาร : ความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับวัฒนธรรมบทที่ 8 ความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรมของชาวชุมชนบ้านน้ำพุ ตำบลบ้านแป้น อำเภอโพนนาแก้ว จังหวัดสกลนคร และบทที่ 9 อัตลักษณ์ วัฒนธรรม และคำบอกเล่าของชาวชุมชน บ้านหนองหอย ตำบลเชียงเครือ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร

การนำเสนอความเป็นอีสาน ผ่านเนื้อหาทั้ง 9 บทความของชานนท์ ไชยทองดี ใช้วิธีวิทยาในการศึกษาที่หลากหลาย และมีการบูรณาการศาสตร์เพื่อให้ได้องค์ความรู้ที่ละเอียดลึกซึ้ง โดยใช้กรอบแนวคิดสำคัญ คือ อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ โดยนิยามการสร้างหรือผลิตซ้ำอัตลักษณ์ไว้ 2 วิธี คือ 1. การนิยามอัตลักษณ์ทางบวก เป็นการนิยาม หรือให้ความหมายอัตลักษณ์ที่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ชาติพันธุ์ และสังคมวัฒนธรรมของตนเอง โดยตนเอง หรือกลุ่มบุคคลในสังคมเดียวกันและ 2. การนิยามอัตลักษณ์ในทางลบ เป็นการนิยาม หรือสร้างอัตลักษณ์โดยบุคคล และกลุ่มบุคคลจากภายนอกชุมชน ทั้งที่เป็นศัตรูและพันธมิตร โดยส่วนใหญ่ อัตลักษณ์ที่ได้มักเป็นไปในทางลบ

จากการนิยามทั้ง 2 วิธีดังกล่าว ทำให้อัตลักษณ์ที่ได้จากการนิยามมีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน โดยจะนำเสนอรายละเอียดไปตามลำดับ ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 อีสานในเพลง

ส่วนที่ 1 อีสานในเพลง เนื้อหาประกอบด้วยบทย่อย 3 บท คือ บทที่ 1 ภาพตัวแทนกับการสร้างอัตลักษณ์ศรีสะเกษในเพลงลูกทุ่งไทยอีสาน บทที่ 2 ผู้หญิงในเพลงเทิ่งใหญ่เทิ่งยาว และบทที่ 3 เถียงนาน้อยคอยรัก : เถียงนาในเพลงลูกทุ่งไทยอีสาน ซึ่งจะนำเสนอรายละเอียดไปตามลำดับ ดังนี้

1. ภาพตัวแทนกับการสร้างอัตลักษณ์ศรีสะเกษในเพลงลูกทุ่งไทยอีสาน

ศรีสะเกษ เป็นจังหวัดหนึ่งของอีสานใต้ มีประวัติศาสตร์อันยาวนาน วัฒนธรรม ประเพณี กลุ่มชาติพันธุ์มีความหลากหลาย ภาษาที่ใช้สื่อสารกันประกอบด้วย ภาษาลาว ภาษาเขมร ภาษาส่วย และภาษาเยอ ในบางพื้นที่

อัตลักษณ์ความเป็นชาวศรีสะเกษ ได้ถูกถ่ายทอดออกมาในรูปของเพลงลูกทุ่ง จำนวนหนึ่ง เพื่อให้เป็นภาพตัวแทน ผ่านบทเพลงที่ใช้สำเนียงภาษาที่มีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ โดยชาวนนท์ ยกตัวอย่างเพลง “หนุ่มศรีสะเกษ” ขับร้องโดย ลูกแพร อุไรพร ประพันธ์โดย เฉลิมพล มาลาคำ

“หนุ่มศรีสะเกษ ภาษาเว่กววน ๆ ฟังแล้วบ่ม่วน คำเว่วกิน ๆ ไป ๆ
โต ๆ เฮา ๆ สำเนียงบ่หวานบาดใจ คงบ่มีไผ่ ออกมาได้เฮาไปเฮ็ดแนว
ตาย ๆ กูตาย เป็นตาอยากอวยแท้ ๆ สาว ๆ บ่แล จักสิเฮ็ดจั่งใดกะเว่วตรง ๆ
เสียงดั่งโป้ง ๆ แต่ว่าตัวคนบ่เป็น..ลึกแต่ล้อเล่นเสียเส้น น้ำตาไหลยาว”

(Chaithongdi, 2015: 23)

บทเพลงดังกล่าว ได้เสนออัตลักษณ์ของชาวศรีสะเกษผ่านภาพตัวแทน คือสำเนียง ภาษา โดยคำที่ขีดเส้นใต้ตัวเอน เป็นเสียงสามัญแต่ออกเสียงตรี ซึ่งผิดไปจากสำเนียงไทยอีสานทั่วไป นอกจากนี้ ชาวนนท์ ยังวิเคราะห์ให้เห็นว่า สำเนียงที่เป็นอัตลักษณ์ของชาวศรีสะเกษนั้น สืบเนื่องมาจาก ความเป็นพื้นที่พหุวัฒนธรรม คือ มี 4 ชาติพันธุ์ ได้แก่ ลาว เขมร ส่วย เยอ ซึ่งทำให้ภาษาผสมผสานกัน เกิดเป็นสำเนียงที่มีลักษณะเฉพาะตัวของชาวศรีสะเกษ

ชาวนนท์ ยังแสดงให้เห็นอีกว่า เพลงลูกทุ่งได้เสนอภาพแทนชายหญิงศรีสะเกษผ่านเนื้อหาและสำเนียง ดังนี้

“คนบ้านเดียวกัน เป็นหยั่งคือบ่แนมหน้า เห็นอ้ายเป็นชานา
เจ้าบอกว่าเซตตาย ซี่คูโบต้าเฮ็ดนาเลี้ยงควาย โอยโลโซหลาย
ไร่รสนิยม เจ้าโปะแบ่งจหน้าขาวจะไปเป็นดาวกรุงเทพ ฯ
เมินไ้อ้หนุ่มตั้งหมบศรีสะเกษกันเอง อ้ายหน้าเหลือม ๆ หัวหยอง
เว่ลลาวบ่่ง ๆ สาวศรีสะเกษกันเอง มาเมินกันบ่เป็นท่า เจ้ามักไปกิน
พิชซ่า เบ็งดาราเกาหลี่ ลิมซั่วกูดจี เขาเว่วกิน เขาเว่วไป ไปหลงเพลง

เพลงใต้มนจั่งคักถึงใจ”

(Chaithongdi, .2015: 25)

จากเนื้อหาพบว่า นอกจากอัตลักษณ์ด้านสำเนียงภาษา บทเพลงยังเสนอภาพตัวแทนของผู้ชายศรีสะเกษในรูปลักษณะที่ค่อนข้างต่ำต้อย รูปร่างหน้าตาไม่เป็นไปตามสมัยนิยม ส่วนภาพแทนฝ่ายหญิง ถูกสร้างให้มีภาพลักษณะเป็นวัตถุนิยม พยายามหลีกเลี่ยงความเขินอาย ซึ่งภาพแทนดังกล่าวเป็นไปในลักษณะเหมารวมโดยวิธีสร้างขึ้นและตอกย้ำบ่อย ๆ จนทำให้ผู้ฟัง หรือผู้อ่านเชื่อว่าคนกลุ่มนั้นมีลักษณะเช่นนั้นเสมอไป

โบราณสถาน โบราณวัตถุ สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ ดอกลำดวนสัญลักษณ์ประจำจังหวัดเป็นอีกภาพตัวแทนของชาวศรีสะเกษที่ปรากฏในเพลงลูกทุ่ง ซึ่งถูกนำมากล่าวอ้างถึงปรากฏในเพลงลูกทุ่งหมอลำ ขับร้องโดย จินตหรา พูนลาภ ดังตัวอย่าง

“หอมดอกลำดวน ขวนให้กะนึ่งคิดถึงแฟน เขาไปอยู่ต่างแดนคิดถึงแฟน
สาวศรีสะเกษ คนเคยรักกันจากกันไปจนสุดเขตก็เพราะรักเป็นเหตุพ่อแม่
จึงให้แยกทาง พี่เป็นคนรวยน้องมันคนจนเลยสำคัญวรรณเราต่างชั้น
พ่อแม่ท่านจึงไม่ชอบหน้าน้องรู้ตัวตึกาก็ต้องอยู่ส่วนกา แต่จิตใจแก้วตา
ยังรักพี่ยาไม่มีวันลืม วันปีเดือนถึงมันจะผ่าน แต่ใจจนคราญยังรักภักดีเสมอ
ชายอื่นหมิ่นแสบมาจับไม่เคยออเออ ยึดมันเสมอแม่พ่อแม่ก็คิดกันหอมดอก
ลำดวน ขอให้พี่ทวนคินนา สาวเมืองศรีค้อยท่า สัญญาของเราน้องยังจำได้
วัดสระกำแพงอธิษฐานร่วมกับพี่ชาย จะรักกันจนตายทำไมพี่ชายจึงต้องจากจร”

(Chaithongdi, 2015: 25-26)

จากบทเพลง ชานนทสรูปให้เห็นว่า ดอกลำดวน สัญลักษณ์จังหวัดศรีสะเกษ ถูกนำมาเป็นภาพตัวแทนความรักกะนึ่งหา และใช้เป็นสื่อเชื่อมโยง อ่อนหวานคนรักให้กลับมามีชีวิต นอกจากนั้น ชานนทยังสื่อให้เห็นว่า ดอกลำดวน สาวศรีสะเกษ และผู้หญิง เป็นภาพตัวแทนที่มีค่าเสมอกัน

สถานภาพ ฐานะทางสังคม หรือชนชั้นวรรณะ เป็นอีกส่วนสำคัญในบทเพลงที่มีอิทธิพลต่อความรัก เนื่องจากเป็นตัวกำหนดชนชั้นวรรณะของคนในสังคม และสามารถแยกความรักที่มั่นคงให้ออกจากกันได้ โดยภาพตัวแทนของความรักที่แฝงในบทเพลง คือ ฐานะทางสังคม ชนชั้นวรรณะที่แตกต่างกัน มีอิทธิพลต่อความรักว่าจะสมหวังหรือผิดหวัง

กาจึงเป็นภาพตัวแทนความต่ำต้อยที่อาจแทนได้ทั้งรูปร่างหน้าตา ชั้นวรรณะ และฐานะทางเศรษฐกิจทั้งชายและหญิงแต่โดยส่วนมากบทเพลงลูกทุ่งจะใช้ กา เป็นภาพตัวแทนความต่ำต้อยสำหรับชายหนุ่ม และมักใช้ หงส์ เป็นภาพตัวแทนสำหรับหญิงสาวที่สวยงาม ฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจสูง แต่สำหรับบทเพลงลูกทุ่งหมอลำที่ขับร้องโดยจินตหรา พูนลาภ ซึ่งเป็นศิลปินหญิง ก็นำ กา มาเป็นภาพตัวแทนความต่ำต้อยเช่นกัน สรุปได้ว่า กา สามารถเป็นภาพตัวแทนความต่ำต้อยได้ทั้งชายและหญิง

ส่วนประเด็นสุดท้ายที่ชานนที่น่าเสนอในบทเพลงนี้ คือ วัดสระกำแพง เป็นที่ตั้งของปราสาทสระกำแพงใหญ่ หรือปราสาทศรีพูกุญชร ปราสาทดังกล่าวเป็นศาสนสถานของศาสนาฮินดูในอดีต ต่อมาเสื่อมอิทธิพลลง และพระพุทธศาสนาเข้ามามีอิทธิพลแทนที่ในภายหลังจนถึงปัจจุบัน จากประวัติศาสตร์อันยาวนาน และเป็นศาสนสถานของทั้งศาสนาฮินดู และพุทธศาสนา ศาสนสถานดังกล่าว จึงถูกนำมาเป็นภาพตัวแทนความศักดิ์สิทธิ์ หรือพยานรักในบทเพลง โดยชายหนุ่มหญิงสาวได้ใช้วัดสระกำแพงเป็นสถานที่อธิษฐานกล่าวคำสัญญารักต่อกัน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความผูกพันระหว่างคนกับศาสนา คติความเชื่อเรื่องการบนบานศาลกล่าว การอ้อนวอน การสัญญาสาบาน เป็นต้น

นอกจากบทเพลงที่กล่าวมาแล้ว ชานนที่ยังนำเสนอให้เห็นภาพตัวแทนความเป็นศรีสะเกษจากบทเพลงศรีสะเกษกันเอง ขับร้องโดย เฉลิมพล มาลาคำ ดังตัวอย่าง ดังนี้

“โอ้ย หนอนางหนอนาง ฟังเด้อท่านฟังเด้อท่านศรีสะเกษกันเองละเลงน้อย
เลงใหญ่อยู่ปู่ใกล้ไปเที่ยวเบิ่งเด้อย่านแต่ก่อเห็นเขาเห่อของกินบักถั่วดิน
บ่แพงฟักแพงเต็มบ้านเลยเมืองซำง สุรินทร์ไปเตบนิ่งเลยเมืองซำง สุรินทร์ไปเตบ
นิ่งจั่งสิถึงวะฮู้ เจริญรุ่งใหญ่โตสาวกะโก้ หนุ่มกะหล่อสวยดีด้วยไม่ตรีสัมพันธ์รัก
กันดีด้วยคนสวยอย่าลืมห่อเหล่าถ้าหวังจะมา อ้ายนี้ขอชวนไปเที่ยวเมืองดอก
ลำดวนจะมาเที่ยวสวนสมเด็จพระนรมย์เวยกลมไปเที่ยวชมบ้านน้ำตกอ้อยจันไหล
แจ่นลำธารทางขึ้นเขาพระวิหารเที่ยวเมืองโบราณประสาทขอมมีมาเชิญเด้อเหล่า
เชิญกันไปเนา

เชิญเด้อท่านเชิญกันไปเนาเมืองซำงนี้เกี่ยวกับก้าเขมรด้วยสวยเย็นพิศสะอาดบ้านกุ่ม
ไกล อยากขอไปเป็นแฟนเกี่ยวแขนนำน้องปลาในหนอง มีแต่โตฮาวซำงยามชุม
เจ้ากะเยาะ หัวหอมสกลนำโพนน้อยคอยตุ้สาวผู้ฮู้ กั้นตราลักษณ์ฟ้ายั้งตั้งไปถึง
ราชาว่าหล่อนมีใจซื่อ ถือความเว้า เอาความจริงเป็นใหญ่ถือความเว้า เอาความจริง

เป็นใหญ่มีน้ำใจเอื้อเฟื้อ จึงเจื้อให้ปลวง ปลาแตกตวงโตใหญ่โตกลมกันทรารมย์ใจ หิน ร่วมกินนำพร้อม.เนื้อทอง เคยไปหรือบิกันตัมปลาขอ เมืองอุทุมพรผู้สาวหุ่น ดิงามงอนผู้บ่าวหล่อดีสะออนสาวอุทุมพร สองแกำมจุนพูนมูลไหลเชื่อม ลำซีไหลส่งมูลไหลเชื่อมลำซีไหลส่งศรีสะเกษมะกะมามากันกะเหล่าแข่งกันมีแต่ชั้น เซียนใหญ่เซียนโต กินเหล่าโท เบ็ดโอบได้มาคุยโอ้อ่าวสาวโก้ในจังหวัดอำเภอบมี เว้อมีโอ่งคนบ่ไก่อ่งบ่า ตีไอน์รักกัน อาชีพนัน เวียกไฟไถนาฟ่งไป ๆ มา ๆ พอได้มี เสี่ยงว่าเซี่ยงเค้อเจ้า เซี่ยงกันไปเที่ยวเซี่ยงเค้อเจ้า เซี่ยงกันไปเที่ยวนั่งรถไฟคืนเดียว ตั้งแต่ค่าฮอดแจ้ง บมีพ้อนักกลงเสียงเป้ง ๆ นั้นบ่แม่นเสียงปืนเสียงเป้ง ๆ นั้นบ่แม่น เสียงปืนบ่ต้อยีนเกรงใจแม่นบั้งไฟพุนเค้อเจ้าแม่นบั้งไฟพุนเค้อเจ้า เออ ”

(Chaithongdi, 2015: 28)

นอกจากนั้น ยังยกตัวอย่างเพลงเบ็งศรีสะเกษ ขับร้องโดยลูกแพร ไหมไทยดั่ง
ตัวอย่าง

“เซี่ยงชมเมืองศรีสะเกษ เป็นเขตแดนปราสาทหอม หอมกระเทียมดีก็มี
กายกอง พวกเราพี่น้องดีซ่องราวัง เซี่ยงชมเมืองศรีสะเกษ เป็นเขตดอกดงลำดวน
สวนสมเด็จหลากวัฒนธรรม พวกเราน้อมนำเลิศล้ำสามัคคีเขาดงรักทอดยาว
ที่เล่าขาน เป็นตำนานกันไทยกับเขมร สนามรบเปลี่ยนมาการค้าแทน ปรางค์กู๋
แดนแคว้นหอมเมื่อพันปี มออีแดงสุสานรักสองชายหญิง สลักหินที่ซิมวิวงาม
หนักหนา ซ่องสง่าเมืองใหม่ศูนย์การค้า เซี่ยงมากันทรลักษ์ฮ้อดอั้งม ปราสาทหิน
สระกำแพงทั้งน้อยใหญ่ อยู่ไม่ไกลอุทุมพรแค่นี้หนา หลวงปู่เครื่องยึดเหนี่ยวไหว
บูชา รวมศรัทธาเมืองศรีมิ่งมงคล ห้วยทับทันเส้นกันเมืองข้าง มีไก่อ่างรสเด็ดให้
ซ้อหา อิกพระธาตุเมืองจันทร์งามเด่นตา โปธิ์ศรีจำตกร้าตีมีสาวงามวังหิน
เมืองเก่าเฮาศรีสะเกษ น้ำเกลี้ยงเขตทิวสนปนน้ำใส ภูสิงห์ห้วยศาลาไม่รองใคร
ราศีฝายหมูหันรสแซ่บดี ชูชั้นธมีคูน้อยเกวียนน้อย สุดอร้อยต้องไขเค็มที่ไพร
บึง ยางขุมน้อยหอมแดงยังคิดถึง ลมพัดตึงถึงขุนหาญและห้วยจันทร์ ลม ๆ พัดตึง
ถึงขุนหาญและห้วยจันทร์ ห้วยสำราญเรียกขานจักจั่นร้อง ชาติเรืองรองทรงไทย
สูงเสียดฟ้า ถิ่นอีสานมรดกมีนานมา ถิ่นศิลาลาดถิ่นดินบ้านเฮาจักสานโนนคุณศรี
รัตนะถนัคนัก เบญจลักษณ์พยุห์ผ้าไหม กันทรารมย์พ้อนกลองต้อมเจี้งบั้งไฟ ขอพร
ไหววอนหลวงพ้อโต ขอ ๆ พรได้ไหววอนหลวงพ้อโต ลำดวนบานางนดอกลำดวน

ชมขบวนประเพณีสี่เผ่าไท ส่วยเขมรลาวเยอล้านคนไทย รวยน้ำใจผ้าไหมดีที่
บึงบูรพ์พระแม่ศรีที่มาของศรีสะเกษ อาณาเขตพูนอันยิ่งใหญ่ หนุ่มสาว
เยื่อนมาแล้วมิจากไกล รักสมใจใครได้ลอคสะพานดำ

(Chaithongdi, 2015: 28-29)

จากเนื้อหาของทั้ง 2 บทเพลง สามารถสรุปประเด็นสำคัญได้ดังนี้

ภาพตัวแทนความเป็นศรีสะเกษ กลุ่มสิ่งก่อสร้าง ได้แก่ เขาพระวิหาร ผามออีแดง
ปราสาทหินสระกำแพง สวนสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ พระธาตุเมืองจันทร์ พระธาตุเรืองรอง วง
เวียนพระแม่ศรีสะเกษวังหิน สะพานดำ เป็นต้น

ภาพตัวแทนด้านวัฒนธรรมประเพณี มีการนำเสนอประเพณี 4 เผ่าไท คือ เขมร
ลาว ส่วย เยอ อันแสดงถึงความหลากหลายทางชาติพันธุ์ รวมถึงการพ่อนกลองดุ่ม แข็งบั๋งไฟ
 เป็นต้น

ภาพตัวแทนด้านหัตถกรรม มีการนำเสนอความโดดเด่นด้านผ้าไหมของอำเภอ
เบญจลักษณ์ อำเภอพยุห์ อำเภอบึงบูรพ์ รวมถึงศูนย์ เกเรียนน้อย ที่อำเภอขุขันธ์

ภาพตัวแทนด้านธรรมชาติ มีการนำเสนอ ดอกลำดวน เขาตงรัก ปลาขนาดใหญ่
ที่อำเภอปรังคู้ เป็นต้น

ภาพตัวแทนด้านเศรษฐกิจการค้า เช่น หอมกระเทียม ถั่วลิสง พักแพง ไก่ย่าง
ห้วยทับทัน ปลาแดกตัวใหญ่ ตลาดชายแดนช่องสะง่า เป็นต้น

ภาพตัวแทนเกี่ยวกับบุคคล เช่น หลวงปู่เครื่อง พระเกจิอาจารย์แห่งเมืองศรีสะเกษ
หญิงสาวชาวราศีไศลที่มีความซื่อตรง ถือสัจจะ มีน้ำใจเอื้อเฟื้อ หญิงสาวหุ่นดีสวยงามแห่ง
อำเภออุทุมพร คนศรีสะเกษจิตใจดีมีเมตตา ไม่ทำร้ายใคร เป็นต้น

การสร้างภาพตัวแทนชาวศรีสะเกษผ่านบทเพลงนั้น นอกจากจะเป็นการประกอบ
สร้างอัตลักษณ์ด้านสำเนียงภาษาที่โดดเด่น แตกต่างจากสำเนียงอีสานทั่วไป ประวัติศาสตร์
วัฒนธรรมประเพณีอันยาวนาน และกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลายแล้ว การประกอบสร้างอัต
ลักษณ์ ยังพบการเสียดสี ประชดประชัน ดูถูก ผ่านลักษณะเฉพาะทางกายภาพ ซึ่งปรากฏ
เนื้อหาในบทเพลงอีกประการหนึ่งด้วย ดังนั้น ภาพตัวแทนความจริงของชาวศรีสะเกษ จึง
ถูกประกอบสร้างขึ้น และทำให้อัตลักษณ์ของจังหวัดศรีสะเกษมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

2. ผู้หญิงในเพลงเท็งใหญ่เท็งยาว

เพลงลูกทุ่ง นับว่ามีบทบาทในการเป็นสื่อกลางนำเสนอความเชื่อ ค่านิยมวิถีชีวิตของสังคมไทยในแต่ละยุคสมัยได้เป็นอย่างดี เนื้อหาในบทเพลงลูกทุ่งจะสื่อให้เห็นว่า ช่วงเวลานั้น ๆ สถานการณ์ในสังคมเป็นเช่นไร ผู้คนในสังคมมีความรู้สึกนึกคิด มีค่านิยมอย่างไร เป็นต้น เช่นเดียวกับเพลงเท็งใหญ่เท็งยาวซึ่งขานนท ไชยทองดี นำมาเสนอ และแสดงทัศนะจากเนื้อหาของเพลงไว้ 3 ประเด็น คือ

2.1 ผู้หญิงร้องผู้หญิงมอง

ขานนท ให้ทัศนะไว้ว่า เพลงลูกซบร้องโดยนักร้องหญิง เนื้อหาในบทเพลงก็แสดงถึงมุมมองของผู้หญิง ที่มีต่อผู้ชายซึ่งมีภาพของความเป็นชาย ในบทเพลงนี้ ผู้ชายมีภาพของรูปลักษณ์ที่สมบูรณ์แบบทั้งหน้าตา รูปร่าง ผิวพรรณ เป็นรูปลักษณ์ที่หญิงสาวชื่นชอบ เป็นชายในอุดมคติโดยเนื้อเพลงยังสื่อให้เห็นอีกว่า หากได้ผู้ชายรูปร่างลักษณะดังกล่าวมาเป็นคู่ครอง จะตอบสนองทุกความต้องการของฝ่ายชาย พร้อมทั้งยื่นข้อเสนอของตนไปด้วยว่าสมบัติคือที่นาของฝ่ายหญิงนั้น จะตกเป็นของฝ่ายชายด้วย

นอกจากนี้ขานนทก็ยังแสดงทัศนะว่า เมื่อมองในเชิงสัญลักษณ์ เนื้อหาของบทเพลงจะปรากฏความหมายในเรื่องการร่วมเพศ ดังเนื้อหาตอนหนึ่งว่า “...ครั้นได้อ้ายมาเป็นแฟน เบิ่งกล้ำแขนเป็นมัด ๆ สมาร์ทน้อย เป็นตาเอาไปไถนาซ่อยอีพอ นานอนนาลุ่มคือสิซุ่มดีเนาะ ครั้นได้อ้ายรูปหล่อมาเป็นคู่นอนฝัน สิบอกลีแม่ป็นนาตินบ้านให้เฮ็ด...” ซึ่ง โถหมายถึงอวัยวะเพศชายส่วน นา หมายถึง อวัยวะเพศหญิง สัญลักษณ์เกี่ยวกับพื้นที่ของทุ่งนาที่ชุ่มฉ่ำเสมือนสัญลักษณ์ของการร่วมเพศที่นำไปสู่ความอุดมสมบูรณ์

ดังนั้น เมื่อมองความเป็นผู้หญิง ความปรารถนาด้านอารมณ์ความรู้สึก ปฏิเสธไม่ได้ว่า ผู้หญิงก็มีจิตใจ มีความรู้สึกนึกคิด ปรารถนาสิ่งที่เจริญหูเจริญตาการมอง จึงเป็นวิธีการหนึ่งที่ปราศจากความผิด จนกว่าการมองนั้นจะนำไปสู่การล่วงละเมิดความเป็นส่วนตัวของบุคคลอื่น ซึ่งผู้หญิงในสังคมไทยนั้นยังต้องอยู่ในกรอบความประพฤติที่สังคมกำหนด คือ “รักษานวลสงวนตัว” ดังนั้น ภาพของผู้หญิงในเพลงดังกล่าว จึงเป็นลักษณะของผู้หญิงที่ฝืนกรอบทางสังคมแม้ว่าการมองนั้น ขานนท ไชยทองดี จะมีมุมมองว่า ผู้หญิงตื่นเต้นฝ่ายเดียวจากการมอง โดยที่ฝ่ายชายไม่ได้รับรู้ก็ตาม

2.2. ผู้หญิงช่วงชิงอำนาจของผู้ชาย

ในอดีต “ผู้หญิงไทย” ถูกตีกรอบความประพฤติรวมถึงอำนาจ บทบาทหน้าที่ กามารมณ์ อยู่ในขอบเขตที่จำกัด และค่อนข้างแคบ อยู่ภายใต้อำนาจของฝ่ายชาย ดังปรากฏ ค่านิยมในสำนวนไทย เช่น ชายข้าวเปลือกหญิงข้าวสารโบราณว่า หรือคำพังเพยชาวอีสาน ที่ว่า “ผู้หญิงเป็นควายผู้ชายเป็นคน” เป็นต้น

ชานนทให้ทัศนะว่า อำนาจของฝ่ายชายไม่เฉพาะที่ปรากฏทางกายภาพเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงกามารมณ์ด้วย ผู้หญิงถูกเอารัดเอาเปรียบด้านเพศวิถี มีการสะท้อนและผลิตซ้ำถึงความไม่เท่าเทียมกันระหว่างผู้ชายและผู้หญิง แต่ในบทเพลงเท็งใหญ่เท็งยาว จะพบว่า เนื้อหาของเพลงแสดงถึงการที่ผู้หญิงช่วงชิงอำนาจจากผู้ชาย ดังตัวอย่าง

“...หุ่นกะได้สเปคน้องเลย เท็งใหญ่เท็งยาว เท็งขามเท็งเท่ แกมหวีผมเป้งแจ่มแนบ เท่ฮ้ายเอ๋ย อยากรไต้ฮึดแนว เป็นพันธุ้จ้งเลย ครันแมนบักผีผวน สิกินฮอดชวนฮ้ายเอ๋ย หย่าลีดตอมลีดลีดลีดลีดลีดลีดลีดลีดลีดลีด แล้วกลืนเลย...” (Chaithongdi, 2015: 38)

เดิมที่สังคมไทยให้ความสำคัญกับการแสดงออก กิริยามารยาท การเปิดเผยเกี่ยวกับเรื่องเพศของฝ่ายหญิงนั้น จะต้องอยู่ในขอบเขตที่จำกัด ไม่สามารถแสดงความต้องการ ได้อย่างเปิดเผย เพราะถือเป็นเรื่องน่าละอาย ในอดีตสิทธิของฝ่ายหญิงอยู่ในลักษณะของผู้ถูกเลือก แต่จากบทเพลงเท็งใหญ่เท็งยาว แสดงให้เห็นทัศนคติที่ผู้หญิงมีต่อผู้ชายมีความเปลี่ยนแปลงไป โดยผู้หญิงใช้สิทธิที่ตนเองมี มองหาผู้ชายที่เหมาะสม และมีอำนาจในการเลือกผู้ชายในอุดมคติ ซึ่งเหมาะสมที่จะเป็นพ่อพันธุ์

อำนาจอีกประการหนึ่งที่ปรากฏในเนื้อเพลง คือ อำนาจความเป็นเจ้าของที่นา ซึ่งมิได้หมายถึงนาในเชิงสัญลักษณ์ แต่เป็นที่นาอันเป็นมรดกของพ่อแม่ และลูกสาวย่อมมีสิทธิเต็มในการรับมรดกนั้น อำนาจดังกล่าวถูกนำมาใช้เป็นเครื่องต่อรอง แลกเปลี่ยน เพื่อซื้อเชิญให้ฝ่ายชายมาเป็นคู่ของตน ซึ่งชานนท ไชยทองดี เห็นว่า พฤติกรรมดังกล่าวเป็นการท้าทายอำนาจความเป็นใหญ่ของฝ่ายชาย

2.3. ผู้หญิงแท้จริงเป็นอย่างไร

ประเด็นสุดท้ายของเพลงเท็งใหญ่เท็งยาวชานนท ไชยทองดี แสดงทัศนะเกี่ยวกับผู้หญิงว่า แท้จริงแล้ว ภาพลักษณ์ของผู้หญิงเป็นเช่นไร โดยนำผลการศึกษานักวิชาการ มาประกอบการศึกษาวิเคราะห์ โดยภาพลักษณ์แรกของผู้หญิงที่กล่าวถึง เป็นผลการศึกษา

ของ Ngamsiriporn (2002) พบว่า พื้นที่ในการแสดงออกเรื่องเพศในโลกความเป็นจริงยังถูกจำกัดขอบเขต ภาพลักษณ์ที่ถูกจารีตครอบงำ เช่น บทบาทการเป็นลูกสาวที่ดีของพ่อแม่ เป็นหลานสาวที่ดีของญาติพี่น้องเป็นภรรยาที่ดีของสามี เป็นแม่ที่ดีของลูก เป็นต้น จารีตเหล่านี้ ยังคงถูกใช้ควบคุมให้ผู้หญิงอยู่ในกรอบและวัฒนธรรมอันดีงาม

ผลการศึกษาของ Yaemsri (2002) ศึกษาภาพลักษณ์ของผู้หญิงในเพลงลูกทุ่งแนวคาเฟ่ พบว่าด้านเนื้อหา แสดงถึงผู้หญิงที่ถูกกลอนลาม หรือกดขี่ทางเพศผู้หญิงตัดพ้อต่อว่าผู้ชายเพื่อความเสมอภาคทางเพศ ผู้หญิงเป็นสินค้าทางเพศ ผู้หญิงชื่นชมผู้ชาย ต้องพึ่งพิงผู้ชาย ชีวิตเมียน้อยเมียหลวง ชีวิตผู้หญิงกลางคืนที่ขาดความปลอดภัย และอาจถูกทารุณกรรมทางเพศ เป็นต้น ภาพลักษณ์ดังกล่าว สะท้อนให้เห็นมิติความสัมพันธ์ระหว่างชายหญิง ภาพของผู้หญิงดูอ่อนด้อยกว่าชาย

ผลการศึกษาของPhahonyothin (2006) เสนอไว้ว่า ผู้หญิงไทยที่มีวิถีเพศ และเพศสถานะไม่ตายตัว มีความเคลื่อนไหวทุกแบบ เช่น หญิงรักต่างเพศ หญิงหัวเก่า หญิงหัวใหม่ หญิงดี หญิงชั่ว รวมทั้งหญิงประเภทอื่น ๆ ที่สังคมจัดกลุ่ม และให้นิยามไว้

จากผลการศึกษาเกี่ยวกับอัตลักษณ์ผู้หญิง ของนักวิชาการ จึงสรุปได้ว่านอกจากภาพลักษณ์ผู้หญิงที่อ่อนแอกว่าผู้ชาย ผู้หญิงที่แท้จริงนั้นมี “ตัวตน” หรือ “อัตลักษณ์” ที่หลากหลาย มีความซับซ้อนในการแสดงอัตลักษณ์ไม่ได้มีเพียงเอกภาพเดียว แต่บทเพลงเท็งใหญ่เท็งยาว เป็นส่วนหนึ่งของการต่อสู้ขัดขืน เพื่อปลดปล่อยการควบคุมอัตลักษณ์ของคนบางกลุ่ม และสร้างอัตลักษณ์ทางเพศที่แตกต่างจากอดีต เกิดเป็นภาพลักษณ์ใหม่ที่เป็นอิสระทั้งด้านความคิด และการแสดงออก ปราศจากการครอบงำ โดยให้ความสำคัญกับสิทธิความเสมอภาคแก่ทุกคนในสังคม

3. เถียงนาน้อยคอยรัก : เถียงนาในเพลงลูกทุ่งไทยอีสาน

การศึกษา “เถียงนา” ในเพลงลูกทุ่งไทย ของชานนธ์ ไชยทองดี ได้แบ่งประเด็นศึกษาไว้ 3 ประเด็น คือ 1) เถียงนา : พื้นที่ทางกายภาพ 2) เถียงนา : พื้นที่ของความรักความใคร่ และ3) เถียงนา : พื้นที่ของวิถีชีวิต ซึ่งจะนำเสนอเนื้อหาไปตามลำดับ ดังนี้

3.1. เถียงนา : พื้นที่ทางกายภาพ

The Royal Institute Dictionary (AD1999) (2003: 497) ให้ความหมายของ “เถียง” ไว้ว่า หมายถึง เรือนพักชั่วคราวในทุ่งนาสำหรับอยู่เฝ้าข้าว ส่วนคำว่า “เถียง” ใน

ภาษาลาว เป็นได้ทั้งคำนาม และคำกริยา ที่เป็นคำกริยา หมายถึง พุดตอโบ้ได้ ต่อสู้ทาง คำพูดกับคนอื่น ส่วนที่เป็นคำนาม หมายถึง ร้านชนิดหนึ่งที่มีการยกพื้นเป็นลักษณะเรือน ขนาดย่อมที่ตั้งไว้เป็นที่พักตามทุ่งนา นอกจากนั้น ยังพบว่า คำว่า “เถียง” ลาวรับอิทธิพล มาจากภาษาจีน เมื่อรับเข้ามา มีการปรับรูปคำ เสียง และความหมาย คำภาษาจีนโบราณที่ ลาวรับเข้ามา คือคำว่า “เตียง” หมายถึง ร้านที่สร้างขึ้นเพื่อให้คนนอน คำว่า ร้าน เป็นภาษา มอญ เข้ามามีอิทธิพลในภายหลัง

Nin-athi (1992) ให้รายละเอียดคำว่า “เถียงนา” ไว้ว่า เถียงนา ในภาคอีสาน คือ งานสถาปัตยกรรมที่ถูกสร้างขึ้นง่าย ๆ ทั้งด้านวัสดุ และเทคนิควิธีการ มีลักษณะชั่วคราว อยู่นอกชุมชน สร้างขึ้นอยู่อาศัยระยะเวลาหนึ่งในช่วงทำนา ความเชื่อเรื่องการสร้างเถียงนา จะไม่สร้างเถียงนาหันหน้าไปทางทิศตะวันตก เพราะเป็นทิศผีตาย คนอีสานบางกลุ่มเชื่อว่า หากใครไม่มีเถียงนาเป็นของตนเอง บุคคลนั้นจะเป็นคนยากจนในอนาคต ฉะนั้น เถียงนา จึงเป็นสิ่งจำเป็นของคนอีสานทุกครัวเรือน ที่จะต้องสร้างไว้ในนาของตน เถียงนา มักปลูก ไว้ตามขอบมุมของทุ่งนา เพื่อไม่ให้กีดขวางเวลาไถ หรือสร้างบริเวณพื้นที่เนินดิน ซึ่งเรียก ว่า “ดอนหัวนา” เพื่อป้องกันน้ำท่วม หรือเพื่อให้มองเห็นสัตว์ป่าได้ง่าย

3.2 เถียงนา : พื้นที่ของความรักความใคร่

“เถียงนา” ถูกใช้เป็นที่พิเศษ นอกเหนือจากพื้นที่เกี่ยวกับเกษตรกรรม ใน บทเพลงลูกทุ่ง เถียงนา มักถูกใช้เป็นที่เกี่ยวกับความรักความใคร่ ดังตัวอย่างบทเพลง เถียงนาน้อยคอยนาง ขับร้องโดยสาธิต ทองจันทร์

“ลืมแล้วหรือขวัญตา เราเคยสัญญาอยู่ใต้ต้นกระโดน
พลอดรักอยู่ข้างกองโพน ซ้อยเอาหัวหม่นหนุนดักยามแลง
ลืมเจ้าลืมสัญญา น่องไม่ยอมมาแล้วไม่ส่งข่าวคราว
หรือน่องไปมีผู้บ่าว เลยลืมผู้เฝ้าอยู่เถียงนาคอย”

(Chaithongdi, 2015: 53)

จากเนื้อหาของบทเพลง เถียงนา นอกจากจะเป็นสถานที่พักผ่อนจากความเหนื่อย ล้าในช่วงทำนาแล้ว ยังเป็นพื้นที่พบรักของบ่าวสาวชนบทอีกด้วย

นอกจากนี้ เถียงนา ยังให้ภาพของผู้หญิงที่ละทิ้งคำสัญญา ไม่รักนวลสงวนตัว ผ่าน มือชายอื่น

นอกจากชายคนรักของตน ดังบทเพลง เกียงนาสัญญารัก ขับร้องโดยไมค์ ภิรมย์พร ที่ว่า

“ฝนตกปรอย ๆ นิ่งเหม่อใจลอยคอยวันน้องกลับ เธอห่างไกลพี่น้องนอนไม่หลับ
ห่วงหาทุกข์วันนึ่งเหงา หรือคนบางกอกป้อนคำหวานจนลืมบ้านเรา
นั่งบนเตียงนาเหงาเหงา ความเศร้าเข้ามาอ่อนใจ เกียงนาหลังน้อย
คอยนางย้อนคืนมานั่ง...พี่รอคำมั่นสัญญา ที่เดิมเกียงนาหลังน้อย”

(Chaithongdi, 2015: 54)

ในขณะเดียวกัน บทเพลงข้อความจากเกียงนาน้อย ขับร้องโดยไผ่ พงศธร ยังให้ภาพลักษณ์ของผู้หญิงที่ ททรยศชนบท หันไปหลงไหลในเมือง เป็นคนโลเล ไม่ยึดมั่นในความรัก ไม่มีความรักในถิ่นฐานบ้านเกิด ดังตัวอย่าง

“ก็ความคิดถึง เขียนลงตรงเส้นขอบฟ้า ตั้งแต่แฟนย้ายจากลา
ค่าแลงมานั่งเจ้าเฝ้าคอย เฝ้าเติมความหวัง ลงแป้นไม้สังข์ข้างเกียงนาน้อย
ข้อความจากใจคนคอย ณ โคนต้นข่อยฝากไปถึงเจ้า
ฟังเสียงลมพัดไผ่ ส่งแรงใจไปเยี่ยมยามถามข่าว
ข้อความจากถียงนาน้อย ข้างโพนต้นข่อย”

(Chaithongdi, 2015: 54)

3.3 เกียงนา : พื้นที่ของวิถีชีวิต

เนื้อหาของเพลงลูกทุ่งไทยอีสาน มักเสนอภาพเกียงนาที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต รวมถึงการอพยพแรงงานจากชนบทเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรมในสังคมเมือง เช่นเดียวกับบทเพลงสัญญาซี้ถ่านไฟ ขับร้องโดยมนต์แคน แก่นคูณ ดังตัวอย่าง

“หลังงานปีใหม่ เจ้าหายไปพร้อมรถผ้าป่า ทิ้งอ้ายคอยตั้งตาไว้กับสัญญา
ฮอยซี้ถ่านไฟบนชื่อเกียงนาให้อ้ายแนมถ่ายามน้องอยู่ไกล
แต่ต้นแล้วแต่ที่รอข่าวใจขัดข้องบ่อนใดคือบ่สื่อสาร เกียงนาหลังเก่า
อ้ายแวะพักเขายามเดินผ่านไป เห็นฮอยดำถ่านไฟพร้อมรูปหัวใจเฮาสองเคียงกัน”

(Chaithongdi, 2015: 57)

จากการศึกษาเรื่อง “เถียงนา” ชานนท์ ไชยทองดี ได้สรุปเนื้อหาไว้ว่า ภาพของเถียงนาในบทเพลงลูกทุ่ง มักสื่อความหมายให้เห็นถึงความรักที่ผิดหวังของชายหนุ่ม ซึ่งได้รับผลกระทบจากการเคลื่อนย้ายแรงงานจากสังคมชนบทสู่สังคมอุตสาหกรรม นอกจากนั้นยังให้ภาพของผู้หญิงที่เข้าไปสู่สังคมอุตสาหกรรมว่า เป็นคนทรยศต่อภูมิลำเนา

อีกนัยหนึ่ง เถียงนา ยังเป็นสถานที่พักผ่อนภายหลังเหนื่อยล้าจากการทำงาน และเป็นพื้นที่แสดงออกเรื่องความรักของหนุ่มสาวชนบทอีกประการหนึ่งด้วย

ส่วนที่ 2 : อีสานในเรื่องสั้น นวนิยาย และภาพยนตร์

ภาพลักษณ์ความเป็นอีสาน นอกจากถูกนำเสนอให้เห็นภาพผ่านบทเพลงแล้วยังปรากฏสู่สังคมในรูปแบบของเรื่องสั้น นวนิยาย และภาพยนตร์ซึ่งในส่วนที่ 2 นี้ ชานนท์ ไชยทองดี ได้นำเสนอเนื้อหาออกเป็น 3 ประเด็น คือ 1. ท้องถิ่นในการเมือง : ว่าด้วยการเมืองเรื่องเซอร์เรียล 2. ความเป็นอีสานในนวนิยายสายรุ่งกลางชากผู้กร่อน และ 3. ภาพยนตร์ฟ้าต่ำแผ่นดินสูง : นัยว่าด้วยอคติ ความขัดแย้งและความรุนแรงซึ่งจะนำเสนอรายละเอียดไปตามลำดับ ดังนี้

1. ท้องถิ่นในการเมือง : ว่าด้วยการเมืองเรื่องเซอร์เรียล

การเล่าเรื่องแบบเหนือจริง หรือ เซอร์เรียล เป็นการแสดงออกของจินตนาการที่พบในความฝัน หรือจิตใต้สำนึกของมนุษย์ที่เป็นอิสระ ปราศจากการอบและเหตุผล ลักษณะการเขียน จะใช้การเปรียบเทียบสิ่งๆที่ดูเหมือนจริงกับสิ่งที่เป็นไปไม่ได้ ลักษณะเรื่องราวที่แสดงออกมานั้นอาจจะขาดความต่อเนื่อง ไม่เป็นเหตุเป็นผล

แนวทางที่ทักเหน็บ ประกอบด้วยสัญลักษณ์ ความฝัน และบางครั้งเป็นความน่าสะพรึงกลัว สัญลักษณ์ของวรรณกรรมแนวนี้ก่อให้เกิดความประหลาดใจ ไม่คาดฝัน ยั่วๆ ทำทนายให้ผู้อ่านตีความด้วยจินตนาการ ในที่นี้จะนำเสนอการศึกษาเรื่องสั้นของชานนท์ ไชยทองดี ในเรื่อง *เห็บ หมัด หมา และนักการเมือง* เขียนโดย จิรัฏฐ์ ประเสริฐทรัพย์ ดังตัวอย่าง

“น่าเศร้าที่ทุกวันนี้ ผู้มีอำนาจบ้านเราส่วนใหญ่รักความสงบ
ชอบอยู่ในที่อากาศอบอุ่น เช่นในชนสนุช ..ก็คงคล้ายกับเห็บ

หมัด และหมาละมั้ง มันมีชีวิตอยู่คู่กันมาตั้งแต่ตีเกิดตาบรรพท์
ทำอย่างไรได้ แต่ประเด็นสำคัญอยู่ที่ภาคประชาชนนะ
เราแข็งแรงพอหรือยังกับการแสดงความคิดเห็น
หรือหาจุดยืนให้กับความคิดเห็นของตัวเองอย่างแท้จริง”

(Chaithongdi, 2015: 73)

จากตัวอย่าง ขานนท์ แสดงให้เห็นว่า สัญลักษณ์ที่ปรากฏในเรื่องสั้น มีความชัดเจน เช่น เท็บ หมัด สุนัข หมายถึง นักการเมือง การเมือง ประเทศชาติ ที่เกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กัน มาช้านาน ขณะเดียวกัน ประชาชนทุกคนก็ต้องตระหนักในการแสดงออกทางการเมือง และพร้อมที่จะตรวจสอบ มีใจเป็นกลาง ปราศจากอคติ

2. ความเป็นอีสานในนวนิยายสายรุ้งกลางซากผุ่ร่อน

นวนิยายเรื่อง สายรุ้งกลางซากผุ่ร่อน ประพันธ์โดย มาโนช พรหมสิงห์ เกิดจากการลงพื้นที่เพื่อให้ได้ข้อมูลอันเป็นวัตถุดิบในการประพันธ์นวนิยาย ดังนั้น มูลเหตุดังกล่าว ทำให้ขานนท์ ไชยทองดี สนใจสิ่งที่ผู้ประพันธ์ต้องการนำเสนอในนวนิยายเรื่องนี้ว่า ความเป็นอีสานได้รับการประกอบสร้างอย่างไรในวรรณกรรม โดยใช้กรอบการศึกษาในประเด็น ท้องถิ่นนิยม ประกอบด้วย1) ตำนาน สิ่งที่มนุษย์สร้างสรรค์ คิดค้นขึ้นมาเพื่ออธิบายเรื่องราวต่าง ๆ เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของมนุษย์ทุกสังคมทั่วโลก เช่น ตำนานพญานาค จากวรรณกรรมท้องถิ่นเรื่องผาแดงนางไอ่2) อดีต : บาดแผลทางสังคม หัวเมืองอีสานในอดีต มีความสัมพันธ์กับรัฐส่วนกลางที่กรุงเทพฯ ด้วยการส่งส่วย ซึ่งเป็นทรัพยากรธรรมชาติ ของป่า ผลผลิตของเกษตร เป็นต้น และ3) บุญบั้งไฟ ลงช่วง เข็นฝ้าย : สายสัมพันธ์คนอีสาน ประเพณีบุญบั้งไฟ เป็นการแสดงออกถึงความเป็นอีสานในแง่ความสัมพันธ์กับธรรมชาติ การเกษตร

3. ภาพยนตร์ฟ้าต่ำแผ่นดินสูง : นัยว่าด้วยอคติ ความขัดแย้งและความรุนแรง

ฟ้าต่ำแผ่นดินสูง กำกับโดย นนทวัฒน์ นำเบญจพล เป็นภาพยนตร์ที่พูดถึงภาพความขัดแย้งภายในประเทศ และระหว่างประเทศ โดยขานนท์ ไชยทองดี ได้แบ่งประเด็นในการวิเคราะห์ ดังนี้

3.1 นัยว่าด้วยภาพ และข้อความ

ภาพยนตร์ได้ให้ภาพความขัดแย้งและความรุนแรงผ่านสิ่งที่เรียกว่าอคติ โดยเสนอ

อคติที่เกิดขึ้นจากสื่อในสังคมไทย ที่ก่อเกิดจากความคิด ความเชื่อที่แตกต่างกันทางการเมือง นอกจากนี้ยังเสนอข้อความว่า “บริเวณนี้เมื่อต้นปี มีการปิดล้อมสังหารหมู่กลุ่มผู้ชุมนุมเสื้อแดง ซึ่งส่วนใหญ่เดินทางมาจากต่างจังหวัด...มีผู้เสียชีวิตเกือบร้อยคน” โดยผู้กำกับ ใช้ข้อความที่ทำให้ตัวเลข 90 กลายเป็น 100 ซึ่งเป็นการประกอบสร้างความจริงที่เกินจากข้อเท็จจริง

3.2 นัยว่าด้วยเพลงประกอบเรื่อง

เพลงเป็นสิ่งประกอบสร้างทางวัฒนธรรมที่อัดแน่นไปด้วยตรรกะเชิงสัญลักษณ์ และสัมพันธ์กับวาทกรรมโดยรวมของยุคสมัย เพลงเป็นพื้นที่แห่งการถกทอความเชื่อ การให้ความหมายและคุณค่า เพลง “ไหลถอน” ขับร้องโดย จินตหรา พูนลาภ ได้ให้ภาพความรื่นเริงที่ปลดปล่อยจากความตรึงเครียด เนื้อหากล่าวถึงวัยรุ่นที่ดื่มสุราแล้วไม่สามารถหยุดดื่มได้ เนื่องจากติดใจกับรสชาติ และความสนุกสนานในความมึนเมา สำนวนว่า “ไหล” นัยดังกล่าวอาจหมายถึง การหลงติดใจในอำนาจ ที่เกี่ยวข้องเชื่อมโยงไปถึง การวณเวียนในอำนาจ

ภาพยนตร์ฟ้าต่ำแผ่นดินสูงนำเสนอภาพปรากฏการณ์ทางสังคมที่ได้รับผลกระทบจากการเมือง เป็นการสื่อความหมายให้ประชาชนเห็นถึงการสูญเสียที่เกิดจากเหตุการณ์ทางการเมืองการปกครอง ช่วยเสนอความขัดแย้งที่เกิดจากพรมแดนทางความคิด หล่อหลอมเป็นอคติ นำไปสู่ความเกลียดชัง และพร้อมจะปะทะไปสู่ความรุนแรงได้ในที่สุด

ส่วนที่ 3 อีสานในคติชน

ภาคอีสานเป็นพื้นที่อุดมไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติและมรดกวัฒนธรรมอันล้ำค่า เป็นภูมิภาคที่มีความหลากหลายทั้งชาติพันธุ์กลุ่มต่าง ๆ และประเพณีวัฒนธรรม ในส่วนที่ 3 อีสานในคติชนชาวนาห์ ไชยทองดีได้นำคติชนอีสานมานำเสนอใน 3 ประเด็น คือ 1)หนองหาร : ความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับวัฒนธรรม 2) ความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรมของชาวมุขชนบ้านน้ำพุ ตำบลบ้านแป้น อำเภอโพธิ์นาแก้ว จังหวัดสกลนคร และ 3)อัตลักษณ์ วัฒนธรรม และคำบอกเล่าของชาวมุขชน บ้านหนองหอย ตำบลเชียงเครือ อำเภอมือง จังหวัดสกลนครโดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. หนองหาร : ความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับวัฒนธรรม

ในตำนานวรรณกรรม เรื่องผาแดงนางไอ่ ยังคงได้รับการสืบทอดตำนานไปทั่วดินแดนอีสานในด้านวัฒนธรรม หนองหาร เป็นแหล่งน้ำที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมของผู้คนในเขตแอ่งสกลนคร เช่น ชื่อบ้านนามเมือง ประเพณี บุญบั้งไฟ ความเชื่อเรื่องพญานาค เป็นต้น หนองหารในดินแดนอีสานมี 2 แห่ง คือ หนองหารสกลนคร มีน้ำขังตลอดปี อาณาเขตกว้าง 12 กิโลเมตร ยาว 20 กิโลเมตร มีระดับน้ำลึกตั้งแต่ 3-5 เมตร เนื้อที่โดยรวมประมาณ 8,000 ไร่ เป็นแหล่งน้ำจืดใหญ่ที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและใหญ่เป็นอันดับ 3 ของประเทศ ในอดีต หนองหารสกลนคร ถูกเรียกว่า “หนองหารหลวง” ในขณะที่หนองหารที่อยู่ในเขต อำเภอกุมภวาปีจังหวัดอุดรธานี ถูกเรียกว่า “หนองหารน้อย” ซึ่งทั้งสองแห่งเป็นดินแดนที่เชื่อว่า “ผาแดงนางไอ่” เกิดที่นั่น ภาพของสังคมถูกสะท้อนให้เห็นโดยวรรณกรรม นักประพันธ์สร้างจินตนาการและความรู้สึกผ่านสังคม สังคมและวรรณกรรมมีอิทธิพลต่อกันและกัน การศึกษาวรรณกรรมตั้งแต่สมัยโบราณถึงปัจจุบัน เป็นวิธีการหนึ่งที่จะศึกษาประวัติศาสตร์ความคิด และพัฒนาการทางสังคม รวมถึงวิวัฒนาการของวัฒนธรรม

ชานนท์ ไชยทองดี สรุปลงให้เห็นว่า เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับหนองหาร ทั้งส่วนที่เป็นลักษณะทางกายภาพ และตำนานที่ก่อให้เกิดวัฒนธรรม อาจทำให้เห็นความเกี่ยวข้องทางด้านพื้นที่กับวัฒนธรรม ซึ่งพื้นที่รอบหนองหารได้กลายเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ เนื่องจาก ตำนานผาแดงนางไอ่ยังคงมีการสืบทอดทั้งทางมุขปาฐะ และลายลักษณ์ อีกทั้งยังคงมีการสืบสานประเพณีที่มีความสำคัญต่อชุมชนอยู่ในปัจจุบัน

2. ความหลากหลายทางวัฒนธรรมของชาวชุมชนบ้านน้ำพุ ตำบลบ้านเป้า อำเภอโพนนาแก้ว จังหวัดสกลนคร

มีเรื่องเล่าสืบทอดกันมาว่าชาวบ้านน้ำพุ อพยพมาจากแขวงคำม่วน คำเกิด สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ชาวบ้านน้ำพุนิยมตนเองว่าเป็นกลุ่มวัฒนธรรมญ้อ ซึ่งมีถิ่นฐานดั้งเดิม คือเมืองหงสา บริเวณทางตอนเหนือของลาว ติดกับพรมแดนจีน ชาวญ้อส่วนใหญ่ ล่องน้ำโขงมาจนถึงบริเวณปากแม่น้ำสงคราม แล้วตั้งเป็นเมืองขึ้นกับสยามชื่อเมืองไชยบุรี ในสมัยเจ้าอนุวงศ์ครองเมืองเวียงจันทน์ ชาวญ้อไชยบุรีถูกกวาดต้อนไปยังเมืองหลวงปู่เลง เมืองคำเกิดคำม่วนบริเวณฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง

นอกจากนั้น ยังมีเรื่องเล่าเพิ่มเติมว่า สาเหตุการอพยพครั้งนั้นมาจากโรคระบาด

และความเกรงกลัวผีชาวไส้ที่มารังควาน นอกจากย้ายหมู่บ้านแล้ว ได้มีการย้ายวัดมาอยู่บ้านน้ำพุในปัจจุบัน เพื่อเป็นการแก้เคล็ดเรื่องความวิบัติจากผลกรรมที่ก่อไว้กับชาวไส้ (Thongbunthat&Phromdong, 2011)

น้ำพุรอยพระพุทธรบาท และคอนปู้ตา บ้านน้ำพุมีโบราณสถาน “น้ำพุธรรมชาติ” และรอยพระพุทธรบาทที่ชาวบ้านเชื่อว่า เป็นรอยพระบาทพระพุทธรเจ้า เป็นสิ่งมหัศจรรย์ที่เกิดขึ้นพร้อมกันบริเวณทุ่งนาใกล้หนองหาน ชาวบ้านและองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแป้น จัดงบประมาณและร่วมบริจาคเงิน นำมาสร้างศาลาครอบไว้ไม่ให้เสียหาย ส่วนน้ำพุก็จัดหาท่อมาวางล้อมไว้

นอกจากน้ำพุที่กลายเป็นสัญลักษณ์ประจำชุมชนแล้วชาวบ้านยังเล่าว่า มีดินระเบิดขนาดหลุมประมาณพอตีคน มีโคลนเย็นสามารถทาแก้โรครักขี้เข้เจ็บได้ รักษาแผลน้ำร้อนลวกตอนที่เกิดเหตุการณ์ช่วงแรก ๆ น้ำมีลักษณะขุ่นคราบแป้ง แต่ปัจจุบันน้ำใส ถ่ายรูปไม่ติด

ในบริเวณที่พบน้ำพุ นั้น มีศาลปู้ตาที่ศักดิ์สิทธิ์และสำคัญกับชาวบ้าน จะมีประเพณีเลี้ยงบวงสรวงปู้ตาในวันขึ้น 3 ค่ำ เดือน 3 ซึ่งทุกครอบครัวจะต้องมีดอกไม้ ธูปเทียน 1 คู่เลี้ยงด้วยไก่ และดอกบัวตามความเชื่อ ปู้ตาเป็นผีประจำหมู่บ้าน มีอิทธิพลในการดูแลสุขภาพของชาวบ้านทั่วไป

3. อัตลักษณ์ วัฒนธรรม และคำบอกเล่าของชาวชุมชนบ้านหนองหอย ตำบลเชียงเครือ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร

บ้านหนองหอย เป็นชุมชนในเขตอำเภอเมือง สภาพภูมิศาสตร์ มีอาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้านใกล้เคียง ดังนี้ ทิศเหนือ ติดกับบ้านหนองลาด ตำบลหนองลาด ทิศใต้ ติดกับบ้านหนองกุง ตำบลสองโฮง ทิศตะวันออก ติดกับบ้านโนนศิลา และมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และทิศตะวันตก ติดกับบ้านนาคำไฮ

ชาวบ้านหนองหอย มีการตั้งบ้านเรือน โดยพิจารณาความสมบูรณ์ของธรรมชาติ บริเวณที่ตั้งหมู่บ้านมีภูมิประเทศเป็นป่าทึบ สลับด้วยป่าใหญ่ มีหนองน้ำ และมีสัตว์ป่าอาศัยอยู่จำนวนมาก หนองน้ำเป็นแหล่งอาหารที่สำคัญของชาวบ้าน ลักษณะเด่นของหนองน้ำคือ มีหอยมากกว่าสัตว์ชนิดอื่น พบได้ในทุกฤดู โดยเฉพาะฤดูฝน พบหอยที่นำมาทำอาหารหลายชนิด เช่น หอยขม หรือที่ชาวบ้านเรียกว่า หอยจูบ หอยโข่ง ชาวบ้านเรียกว่า หอยโป๊ นอกจากนั้น ยังมีหอยกาบ และหอยเหลียง ด้วยเหตุที่มีหอยจำนวนมาก จึงตั้งชื่อหมู่บ้าน

ว่า หมูบ้านหนองหอย (Khrukhamta, 2011)

ประวัติศาสตร์จากคำบอกเล่าของชาวบ้านหนองหอย สะท้อนให้เห็นว่า ไม่ว่าจะผ่านไปนานเพียงใด สิ่งที่ยึดโยงสายใย ความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนนั้น คือ การรู้จักรักการเหง้าของตนเอง ชาวบ้านหนองหอยยืนยันเสมอว่า ตัวเองเป็นผู้ไท มาจากเมืองกตะกา เมืองมหาชัย สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีชนบ ประเพณีที่ปฏิบัติเกี่ยวข้องกับเรื่องผี แต่ก็มี การปรับตัวให้เข้ากับสังคมปัจจุบัน มีการย่ำกรงผี ปฏิบัติธรรมรักษาศีล ตามหลักพระพุทธศาสนา และในหมู่บ้านมีไฟฟ้า ทำหน้าที่รักษาโรค

ชานนท์ ไชยทองดี สะท้อนว่า เราไม่อาจคาดเดาได้ว่า อัตลักษณ์ของชุมชนบ้านหนองหอย ที่มีความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน คนกับธรรมชาติ และคนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ จะดำเนินไปได้ยาวนานเพียงใด เนื่องจากสังคมมีการเปลี่ยนแปลง ผู้คนต้องปรับตัว แต่เชื่อว่า ตราบใดที่มนุษย์ยังต้องพึ่งพาธรรมชาติในการดำรงชีวิต อัตลักษณ์นี้ก็จะยังมีการปรับตัวเช่นกัน

อีสานร่วมสมัย การวิเคราะห์ชนบทในตัวตนและบริบท ของชานนท์ ไชยทองดี เป็นหนังสือที่ให้ทรรศนะที่หลากหลายแก่ผู้อ่าน เต็มเปี่ยมไปด้วยสาระความความบันเทิง จากเนื้อหาในสองส่วนแรก คือ อีสานในเพลง และ อีสานในเรื่องสั้น นวนิยาย และภาพยนตร์ ซึ่งสะท้อนให้เห็นภาพตัวแทนของคนอีสานทั้งด้านบวกและลบ ผ่านสื่อบันเทิงประเภทต่าง ๆ ในส่วนที่ 3 อีสานในคติชน ยิ่งตอกย้ำให้เห็นว่า อีสาน เป็นภูมิภาคที่ร่ำรวยวัฒนธรรม เป็นแหล่งที่อุดมไปด้วยประเพณีความเชื่อที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาจนเป็นอัตลักษณ์ของความ เป็นอีสาน ถึงแม้ว่าอัตลักษณ์บางประการของความเป็นอีสาน จะเปลี่ยนแปลงไปตามค่านิยม และยุคสมัยก็ตาม แต่หนังสือเรื่อง อีสานร่วมสมัย การวิเคราะห์ชนบทในตัวตน และบริบท จะเป็นอีกแหล่งวิชาการหนึ่งที่จะคอยเตือนให้คนอีสานในอนาคต ได้หันกลับมามอง อัตลักษณ์ของคนอีสานในอดีตที่ว่า เป็นมรดกอันทรงคุณค่า ควรค่าแก่การศึกษา และรักษาไว้คู่กับคนอีสานตลอดไป

Reference

- Chaithongdi, C. (2015). **Isan ruam samai kan wikhro chonnabot nai tua bot lae boribot.** (in Thai) [A contemporary Isan: an analysis of countryside in text and context]. Nonthaburi: Sipanya.
- Khrutkhamta, S. (2011, July 24). Personal Interview.
- Ngamsiriporn, J. (2002). **Wikhro kan nam sanoe lae kan sue khwam mai phap phu ying nai sue kharaoke.** (in Thai) [An analysis on presentation and signification of women's portrait in Karaoke. Master thesis, Thammasart University, Bangkok.
- Phahonyothin, K. (2006). **Khrong kan ruap ruam kho mun kiao kap sathanaphap thang phet kap kan mueang.** (in Thai) [A project of data collection on sexual status and politics]. Bangkok: King Prajadhipok's Institute.
- The Royal Institute. (2003). **Photchananukrom chabap ratchabandittayasathan pho.so. 2542.** (In Thai) [The Royal Institute Dictionary AD 1999]. Bangkok: Nanmee books.
- Thongbunthat, P. & Phromdong, T. (2011, July 23). Personal Interview.
- Yaemsri, P. (2002). **Phap lak khong phu ying nai phleng luk thung : sueksa korani phleng naeo khafe.** (in Thai) [Thai women's Image in Thai Country Song: A case study of Café-Styled Songs]. Master's thesis, Mahasarakham University, Mahasarakham.

แนะนำผู้เขียน

About Authors

จิรัฏฐิพร ไทยงูเหลือม

ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (ภาษาไทย)
คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

Jiratthiporn Thainguluum

Doctor of Philosophy (Thai Language)
Faculty of Humanities, Kasetsart University
Lecturer in Thai Language Program
Faculty of Humanities and Social Sciences
Nakhon Ratchasima Rajabhat University

ณภัทร เขาว์นวม

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (เขมรศึกษา)
คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร
อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

Napat Chawnuam

Master degree of Arts (Khmer Studies)
Faculty of Archaeology, Silpakorn University
Lecturer in Thai Language Program,
Faculty of Humanities and Social Sciences,
Buriram Rajabhat University

พิมพ์พี บรรจงปรุ

รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์)
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์
ประธานหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

Pimpajee Bunjongparu Doctor of Public Administration (D.P.A.)
(Public Administration)
Valaya Alongkorn Rajabhat University
Head of Master of Public Administration Program
Faculty of Humanities and Social Sciences
Nakhon Ratchasima Rajabhat University

วิมาน วรรณคำ ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต
(ภาวะผู้นำทางการบริหารการศึกษา) คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
อาจารย์พิเศษสาขาบริหารการศึกษา
คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

Wimarn Wannakham Doctor of Education
(Leadership in Educational Administration)
Faculty of Education,
Nakhon Ratchasima Rajabhat University
Special Instructor in Educational
Administration Program
Faculty of Education,
Nakhon Ratchasima Rajabhat University

สำราญ ธูระตา ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ภาษาสันสกฤต)
คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร
อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

Samran Dhurata Master of Arts (Sanskrit Language)
Faculty of Archaeology, Silpakorn University
Lecturer in Thai Language Program,
Faculty of Humanities and Social Sciences,
Buriram Rajabhat University

สุดารัตน์ มาศวรรณ	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ภาษาไทย) คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
Sudaratana Maswanna	Master of Arts (Thai) Faculty of Humanities and Social Sciences, Mahasarakham University Lecturer in Thai Language Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Rajabhat Maha Sarakham University
สุมาลี พลขุนทรัพย์	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ภาษาไทย) คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
Sumalee Phonkhunsap	Master of Arts (Thai) Faculty of Humanities and Social Sciences, Khonkaen University Lecturer in Thai Language Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Rajabhat Maha Sarakham University
อรวรรณ ฤทธิศรีธร	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ภาษาไทย) คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น นักวิจัยอิสระ

Orawan Rithisrithorn	Master of Arts (Thai) Faculty of Humanities and Social Sciences, Khonkaen University Independent researcher
<hr/>	
อุภาวัฒน์ นามหิรัญ	อักษรศาสตรมหาบัณฑิต (ภาษาไทย) คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
Uphawan Namhiran	Master of Arts (Thai Language) Faculty of Arts, Silpakorn University Lecturer in Thai Language Program Faculty of Humanities and Social Sciences Buriram Rajabhat University
<hr/>	
Aree Sri-amnuay	Ph.D. (Early Childhood Development) Northumbria University, UK Lecturer in Early Childhood education Program Faculty of Education, Nakhon Ratchasima Rajabhat University

ข้อกำหนดของบทความต้นฉบับ

วารสารวิจิตรวรรณสาร กำหนดตีพิมพ์ปีละ 3 ฉบับ (มกราคม- เมษายน พฤษภาคม- สิงหาคม และกันยายน-ธันวาคม) วารสารยินดีพิจารณาตีพิมพ์บทความวิจัย (Research Article) บทความวิชาการ (Academic Article) บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review) เพื่อตีพิมพ์ตามที่เห็นสมควร และต้องเป็นงานที่ไม่เคยถูกนำไปพิมพ์เผยแพร่ในวารสารอื่นใดมาก่อน และไม่อยู่ในระหว่างการพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารใดๆ โดยมีขอบเขตเนื้อหาครอบคลุมศาสตร์สาขา ดังต่อไปนี้ ภาษาไทย วรรณคดีไทย คติชนวิทยาชาติพันธุ์วิทยา ภาษาศาสตร์ ซึ่งกองบรรณาธิการจะพิจารณาต้นฉบับ (Manuscript) ตามข้อกำหนดของรูปแบบวารสาร และส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิในสาขา (Peer Review) จำนวน 3 ท่าน เป็นผู้อ่าน หากผู้ทรงคุณวุฒิมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติม บทความอาจถูกตัดแปลง แก้ไข เนื้อหา รูปแบบ และสำนวนตามที่กองบรรณาธิการเห็นสมควร กองบรรณาธิการจะส่งข้อเสนอแนะให้แก่ผู้นิพนธ์เพื่อดำเนินการ หากผู้นิพนธ์มีเหตุผลตามหลักวิชาการที่ไม่สามารถดำเนินการตามข้อเสนอแนะได้ ขอให้ชี้แจงเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อกองบรรณาธิการจะได้พิจารณาการตีพิมพ์ต่อไปและเพื่อให้วารสารมีคุณภาพในระดับมาตรฐานสากลและนำไปอ้างอิงได้

การจัดเตรียมต้นฉบับ

1. ความยาวของบทความ 10-15 หน้ากระดาษ A4 พิมพ์หน้าเดียว (นับรวมรูปภาพ ตาราง เอกสารอ้างอิง และภาคผนวก)
2. รูปแบบตัวอักษร ให้จัดพิมพ์ด้วยแบบตัวอักษร TH SarabunPSK เท่านั้น
3. ชื่อเรื่องบทความภาษาไทย ขนาดตัวอักษร 18 pt. (ตัวหนา) จัดกึ่งกลางหน้ากระดาษ
4. ชื่อเรื่องบทความภาษาอังกฤษ ขนาดตัวอักษร 18 pt. (ตัวหนา) จัดกึ่งกลางหน้ากระดาษ
5. ชื่อผู้เขียนทุกคน ขนาดตัวอักษร 14 pt. (ตัวหนา)
6. ชื่อสังกัดหน่วยงานหรือมหาวิทยาลัย ขนาดตัวอักษร 14 pt. (ตัวอักษรปกติ)
7. Corresponding Author E-mail ขนาดตัวอักษร 12 pt.
8. เนื้อหาบทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษขนาดตัวอักษร 16pt. จัดชิดซ้ายขวาพิมพ์ 1คอลัมน์
9. คำสำคัญ ขนาดตัวอักษร 16 pt. (ตัวหนา) จัดชิดซ้าย
10. เนื้อหาคำสำคัญ ขนาดตัวอักษร 16 pt. วรรค 2 เคาะระหว่างคำ
11. ชื่อหัวเรื่อง ขนาดตัวอักษร 16 pt. (ตัวหนา) จัดชิดซ้าย ไม่ใส่เลขลำดับที่
12. เนื้อหาบทความ พิมพ์ 2 คอลัมน์ในแต่ละคอลัมน์ให้ชิดขอบซ้ายขวา ขนาดตัวอักษร 16 pt.
13. เนื้อหาบทความ ย่อหน้า 1 ซม.
14. ชื่อตาราง ขนาดตัวอักษร 16 pt. (ตัวหนา) ให้ระบุไว้บนตารางจัดชิดซ้าย ใต้ตารางให้บอกแหล่งที่มา จัดชิดซ้าย ส่วนรายละเอียดตัวอักษรปกติ

15. ชื่อรูป ชื่อแผนภูมิ ขนาดตัวอักษร 16 pt. (ตัวหนา) ให้ระบุไว้ใต้รูป แผนภูมิ จัดกึ่งกลางหน้ากระดาษ ใต้รูปแผนภูมิให้บอกแหล่งที่มาจัดชิดซ้าย
16. ระยะขอบกระดาษ 1 นิ้ว (2.54 ซม.) เท่ากันทุกด้าน
17. หมายเลขหน้า ให้ใส่ไว้ที่ ๓ แห่งด้านล่างขวาดั้งแต่ต้นจนจบบทความ ขนาดตัวอักษร 16 pt.
18. ชื่อเอกสารอ้างอิง ขนาดตัวอักษร 16 pt. (ตัวหนา) จัดชิดซ้าย
19. เนื้อหาเอกสารอ้างอิง ขนาดตัวอักษร 16 pt. พิมพ์ 1 คอลัมน์

ส่วนประกอบของบทความ

1. ชื่อเรื่องบทความ (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)
2. ชื่อผู้เขียนทุกคน (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)
3. บทคัดย่อ (Abstract) ความยาวไม่เกิน 300 คำ และคำสำคัญ (Keyword) 3-5 คำ (ภาษาไทยและ ภาษาอังกฤษ)
4. เนื้อเรื่อง
 - 1) บทความวิชาการ ประกอบด้วย บทนำ เนื้อหา และบทสรุป
 - 2) บทความวิจัย ประกอบด้วย บทนำ วัตถุประสงค์ ทบทวนวรรณกรรม วิธีการวิจัย ผลการวิจัย อภิปรายผล สรุปผลการวิจัย
 - 3) บทความวิจารณ์หนังสือ ประกอบด้วย การเกริ่นนำ การสรุปเนื้อหาโดยย่อ การวิจารณ์หนังสือ
5. เอกสารอ้างอิง
6. ถ้ามีรูปภาพ แผนภูมิ ตารางประกอบ หรืออื่น ๆ ต้องมีหมายเลขกำกับในบทความ อ้างอิงแหล่งที่มา ของข้อมูลให้ถูกต้อง ชัดเจน และไม่ละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่น ใช้รูปภาพสีหรือขาว-ดำ ที่มีความคมชัด และส่งภาพถ่ายต้นฉบับหรือไฟล์รูปภาพแยกต่างหาก แนบมาพร้อมบทความด้วย

ส่วนประกอบของบทความ

คำแนะนำในการเขียนอ้างอิง การเขียนอ้างอิงในวิทยุวรรณสาร กองบรรณาธิการได้ยึดการเขียนอ้างอิงแบบ APA Style ฉบับพิมพ์ ครั้งที่ 6 ปี ค.ศ. 2010 โดยปรับให้เข้ากับบริบทของไทย รูปแบบการเขียนอ้างอิงแบบ APA ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ 1) การอ้างอิงในเนื้อหา 2) การเขียนอ้างอิงท้ายบท

1. การอ้างอิงในเนื้อหา (In-text Citation)

การอ้างอิงในเนื้อหาเป็นการอ้างอิงในระบบนามปี โดยระบุชื่อผู้แต่ง และปีพิมพ์ เพื่อเป็นการแนะนำผู้อ่านไปยังแหล่งข้อมูลที่อ้างอิงท้ายเล่มเอกสารวิชาการ ที่มีการจัดเรียงตามลำดับตัวอักษร การอ้างอิงในเนื้อหา มี 2 ลักษณะ คือ

1) การอ้างอิงชื่อผู้แต่งก่อนข้อความ

ในกรณีชื่อของผู้แต่งที่เป็นคนไทยให้ปรับเป็นภาษาอังกฤษ โดยใช้ชื่อ-สกุลผู้แต่งตามด้วยปีที่พิมพ์ ในวงเล็บ หรือ เครื่องหมายทวิภาคหน้าเลขหน้าในวงเล็บ เช่น

Triwiset (2009) พบว่า..... หรือ

Triwiset (2009: 3) พบว่า.....

2) การอ้างอิงชื่อผู้แต่งท้ายข้อความ

ในกรณีชื่อของผู้แต่งที่เป็นคนไทยให้ปรับเป็นภาษาอังกฤษ โดยใช้ชื่อสกุลผู้แต่งและปีที่พิมพ์ตาม ด้วยเครื่องหมายจุลภาคหลังชื่อผู้แต่งในวงเล็บ หรือ เครื่องหมายทวิภาคหน้าเลขหน้าในวงเล็บ เช่น

การศึกษาเกี่ยวกับภาษาถิ่นไทย.....(Triwiset, 2009) หรือ

การศึกษาเกี่ยวกับภาษาถิ่นไทย.....(Triwiset, 2009: 4)

การอ้างอิงตามผู้แต่งคนอื่น ให้ใช้ว่า “อ้างใน” (เอกสารภาษาไทย) หรือ “cited in” (เอกสารภาษาอังกฤษ) ส่วนการอ้างอิงใน รายการอ้างอิง ให้ใช้เอกสารอ้างอิงของผู้แต่งที่อ่าน มาไม่ใช่อ้างอิงผู้แต่งเอกสารต้นฉบับ เช่น

การศึกษาของ Triwiset (1989 cited in Kingkham, 2010: 23)

2. รายการอ้างอิง (Reference List)

การเขียนรายการอ้างอิงท้ายบทความ ในกรณีของรายการอ้างอิงที่เป็นภาษาไทยให้ปรับเป็นภาษาอังกฤษทั้งหมด การอ้างอิงผู้แต่งคนเดิมในลำดับเดียวกันให้เรียงลำดับโดยใช้ปีที่พิมพ์ก่อนเป็นหลัก เช่น

Kingkham, W. (2000).

Kingkham, W. (2001).

การอ้างอิงผู้แต่งคนเดิมที่ตีพิมพ์ในปีเดียวกัน ให้ใช้อักษร a หรือ b เป็นต้น ภายหลังจากปีที่พิมพ์ภายในวงเล็บ เช่น

Baheti, J. R. (2001a). Control...

Baheti, J. R. (2001 b). Roles of...

ในกรณีที่เอกสารอ้างอิงเป็นภาษาไทย ชื่อเรื่องให้เขียนทับศัพท์โดยใช้หลักเกณฑ์การถอดอักษรไทยเป็นอักษรโรมัน (Romanization) โดยใช้โปรแกรมแปลงสารสนเทศในวงเล็บ () และแปลชื่อเรื่องเป็นภาษาอังกฤษ เขียนในวงเล็บเหลี่ยม [] ดังตัวอย่าง

1. หนังสือทั่วไป

Kongkanan, W. (2013). *Wannakhadisueksa*. (in Thai) [Thai Literature Study].

Bangkok: Office of the Welfare Promotion Commission for Teachers and Education Personnel.

2. บทความในวารสาร

Phonpradapphet, P. (2017). *Bukkkhalathitthan: Uppalak nai mummong thang phasasat parichan*. (in Thai) [Personification: Metaphor in Cognitive Linguistic]. *Journal of Rommayasan*, 15(1): 2.

บทความในวารสาร Journal Article

Author, A. A., & Author, B. B. (Year). Title of article. Title of Journal, volume number (issue number if necessary), inclusive page numbers.

Jacoby, W. G. (1994). Public attitudes toward government spending.

American Journal of Political Science, 38(2), 336-361.

บทความในหนังสือพิมพ์ Newspaper Article

Author, A. A. (Year, date). Title of article. Title of Newspaper: Section, inclusive page numbers.

Hatch, B. (2006, July 13). Smoke lingers for those who keep hospitality flowing. *Australian Financial Review*, p. 14.

หนังสือ Book

Author, A. A., & Author, B. B. (Year). Title of work: Subtitle (edition.). (Volume(s)).
Place of publication: Publisher.

Colclough, B., & Colclough, J. (1999). A challenge to change. London, England:
Thorsons.

บทหนึ่งในหนังสือ Book Chapter

Author, A. A. (Year). Title of chapter or part. In A. A. Editor & B. B. Editor (Eds.),
Title: Subtitle of book (Edition, inclusive page numbers). Place of
publication: Publisher.

Friese, C., Hofmann, W., & Wanke, M. (2003). The impulsive consumer: Predicting
consumer behavior with implicit reaction time measures. In M. Wanke (Ed.),
Social psychology of consumer behavior (pp. 335-364). New York, NY:
Psychology Press.

หนังสือแปล Book in Translation

Author, A. A. (Year). Title of Book: Subtitle of Book (T. T. Translator, Trans.).
Place of publication: Publisher.

Laplace, P. S. (1951). A philosophical essay on probabilities (F. W. Truscott & F. L.
Emory, Trans.). New York: Dover.

รายงานการประชุมวิชาการ Conference Paper

Author, A.A. (Year, Month date). Title of paper. In A. Editor, B. Editor, & C. Editor.
Title of Published Proceedings. Paper presented at Title of Conference:
Subtitle of Conference, Location (inclusive page numbers). Place of
publication: Publisher.

Rowling, L. (1993, September). Schools and grief: How does Australia compare to the United States. In Wandarna coowar: Hidden grief. Paper presented at the Proceedings of the 8th National Conference of the National Association for Loss and Grief (Australia), Yeppoon, Queensland (pp. 196-201). Turramurra, NSW: National Association for Loss and Grief.

วิทยานิพนธ์ที่ยังไม่ตีพิมพ์ Unpublished Thesis

Author, A. A. (Year). Title of thesis: Subtitle. Unpublished thesis type, University, Location of University.

Hos, J. (2005). Mechanochemically synthesized nanomaterials for intermediate temperature solid oxide fuel cell membranes. Unpublished PhD thesis, University of Western Australia, Crawley, Western Australia.

รายงานวิจัย Research Report

Author, A. A. (Year). Title (Report No. xx). Location: Publisher.

Turnitin. (2003). What's wrong with Wikipedia?: Evaluating the sources by students. Oakland, CA: iParadigms, LLC.

การสัมภาษณ์ Interview

Author, A. (Year, Month date). Interview type [email, phone, personal interview, personal interview with.

Cloyd, A. (2014, July 29). Personal interview.

เอกสารจากอินเทอร์เน็ต Internet Document

Author, A. A. (Year). Title: Subtitle. Retrieved from Source or supplier information: internet address

Goldberg, I. (2000). Dr. Ivan's depression central. Retrieved from <http://www.psycom.net/depression.central.html>

รูปแบบการเขียนบทความตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสาร

ชื่อเรื่องภาษาไทย

(TH Sarabun PSK 18 point ตัวหนา)

ชื่อเรื่องภาษาอังกฤษ

(TH Sarabun PSK 18 point ตัวหนา)

ชื่อผู้เขียนคนที่ 1¹ ชื่อผู้เขียนคนที่ 2² และชื่อผู้เขียนคนที่ 3³ (ภาษาไทย)

(TH Sarabun PSK 14 point ตัวหนา) กรณีมากกว่า 3 ท่านให้ใส่ชื่อผู้เขียนท่านแรกและคณะ

อีเมล:.....(TH Sarabun PSK 12 point)

ชื่อผู้เขียนคนที่ 1¹ ชื่อผู้เขียนคนที่ 2² และชื่อผู้เขียนคนที่ 3³ (ภาษาอังกฤษ)

(TH Sarabun PSK 14 point ตัวหนา) กรณีมากกว่า 3 ท่านให้ใส่ชื่อผู้เขียนท่านแรกและคณะ

E-mail:(TH Sarabun PSK 12 point)

¹สังกัดหน่วยงานหรือมหาวิทยาลัย ²สังกัดหน่วยงานหรือมหาวิทยาลัย ³สังกัดหน่วยงานหรือมหาวิทยาลัย (ภาษาไทย)

(TH Sarabun PSK 14 point ตัวธรรมดา) กรณีมากกว่า 3 ท่านให้ใส่ชื่อผู้เขียนท่านแรกและคณะ

¹สังกัดหน่วยงานหรือมหาวิทยาลัย ²สังกัดหน่วยงานหรือมหาวิทยาลัย ³สังกัดหน่วยงานหรือมหาวิทยาลัย (ภาษาอังกฤษ)

(TH Sarabun PSK 14 point ตัวธรรมดา) กรณีมากกว่า 3 ท่านให้ใส่ชื่อผู้เขียนท่านแรกและคณะ

บทคัดย่อ (TH Sarabun PSK 16 point ตัวหนา ชิดซ้าย)

บทคัดย่อ ความยาวไม่เกิน 300 คำ (TH Sarabun PSK 16 point ตัวธรรมดา)

.....
.....
.....
.....
.....

คำสำคัญ: //กก//ขข//คค จำนวน 3-5 คำ

(TH Sarabun PSK 16 point ตัวธรรมดาชิดซ้าย เคาะระหว่างคำ 2 เคาะ)

Abstract (TH Sarabun PSK 16 point ตัวหนา ชิดซ้าย)

บทคัดย่อ ความยาวไม่เกิน 300 คำ (TH Sarabun PSK 16 point ตัวธรรมดา)

.....
.....
.....
.....
.....

Keywords: //aa,//bb,//cc จำนวน 3-5 คำ

(TH Sarabun PSK 16 point ตัวธรรมดาชิดซ้าย เคาะระหว่างคำ 2 เคาะ)

บทนำ (หัวข้อ TH Sarabun PSK 16 point ตัวหนา ชิดซ้าย)

เนื้อหา.....
.....
.....
.....
.....

(เนื้อหา TH Sarabun PSK 16 point ตัวธรรมดา ตั้งคำชิดซ้าย-ขวา ย่อหน้า1 ซม. Tab 0.5)

วัตถุประสงค์การวิจัย (หัวข้อ TH Sarabun PSK 16 point ตัวหนา ชิดซ้าย)

- 1.....
- 2.....
- 3.....

(เนื้อหา TH Sarabun PSK 16 point ตัวธรรมดา ตั้งคำชิดซ้าย-ขวา ย่อหน้า1 ซม. Tab 0.5)

บททวนวรรณกรรม (หัวข้อ TH Sarabun PSK 16 point ตัวหนา ชิดซ้าย)

เนื้อหา.....
.....
.....
.....
.....

(เนื้อหา TH Sarabun PSK 16 point ตัวธรรมดา ตั้งคำชิดซ้าย-ขวา ย่อหน้า1 ซม. Tab 0.5)

วิธีการวิจัย (หัวข้อ TH Sarabun PSK 16 point ตัวหนา ชิดซ้าย)

เนื้อหา.....
.....
.....
.....
.....

(เนื้อหา TH Sarabun PSK 16 point ตัวธรรมดา ตั้งค่าชิดซ้าย-ขวา ย่อหน้า 1 ซม. Tab 0.5)

ผลการวิจัย (หัวข้อ TH Sarabun PSK 16 point ตัวหนา ชิดซ้าย)

เนื้อหา.....
.....
.....
.....
.....

(เนื้อหา TH Sarabun PSK 16 point ตัวธรรมดา ตั้งค่าชิดซ้าย-ขวา ย่อหน้า 1 ซม.Tab 0.5)

อภิปรายผลและสรุปผล (หัวข้อ TH Sarabun PSK 16 point ตัวหนา ชิดซ้าย)

เนื้อหา.....
.....
.....
.....
.....

(เนื้อหา TH Sarabun PSK 16 point ตัวธรรมดา ตั้งค่าชิดซ้าย-ขวา ย่อหน้า 1 ซม.Tab 0.5)

Reference (หัวข้อ TH Sarabun PSK 16 point ตัวหนา ชิดซ้าย)

.....
.....
.....
.....
.....

(เนื้อหา TH Sarabun PSK 16 point ตัวธรรมดา ตั้งค่าชิดซ้าย-ขวา ย่อหน้า 1 ซม.Tab 0.5)

ตัวอย่าง การนำเสนอข้อมูลตารางและรูปภาพ แผนภูมิต่างๆ

ตาราง/1//ชื่อตาราง....

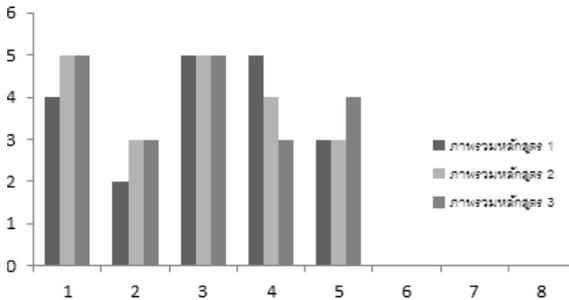
(“ตารางที่” TH Sarabun PSK 16 point ตัวหนา ชิดซ้าย)

(ชื่อตาราง TH Sarabun PSK 16 point ตัวธรรมดา)

x	x	x	x
x	x	x	x
x	x	x	x
x	x	x	x

ภาพที่ 2 ข้อมูล (TH SarabunPSK 14 ตัวหนา)

รูปที่/1//ชื่อรูปภาพ, แผนภูมิ

(“รูปที่” TH Sarabun PSK 16 point ตัวหนา กึ่งกลาง ตั้งค่าเป็น 1 คอลัมน์

(ชื่อรูปภาพ TH Sarabun PSK 16 point ตัวธรรมดา)

(ทั้งนี้ ตาราง/รูปภาพ แผนภูมิ สามารถต่างๆ สามารถทำเป็นคอลัมน์เดียวก็ได้ ขึ้นอยู่กับขนาดและความเหมาะสม

